

Батлав: БОАЖЯ-ны Хүрээлэн буй орчин,
байгалийн нөөцийн удирдлагын газрын дарга

...../А.Энхбат/

Зөвшөөрч, хэрэгжүүлэх үүрэг хүлээсэн:
“Чухамжаргалан”ХК-ийн Гүйцэтгэх захирал:

...../А.Төгсүүлэн/

**ӨМНӨГОВЬ АЙМАГ, ГУРВАНТЭС СУМЫН НУТАГТ ОРШИХ
ТҮГЭЭМЭЛ ТАРХАЦТАЙ АШИГТ МАЛТМАЛ “БАРИЛГЫН
ЧУЛУУНЫ ОРДЫГ ИЛ УУРХАЙН АРГААГ АШИГЛАХ”
ТӨСЛИЙН 2023 ОНЫ БАЙГАЛЬ ОРЧНЫ МЕНЕЖМЕНТИЙН
ТӨЛӨВЛӨГӨӨ**

АШИГТ МАЛТМАЛЫН ЗӨВШӨӨРЛИЙН ДУГААР: SGMV-00009

АЖ АХУЙН НЭГЖИЙН РЕГЕСТРИЙН ДУГААР: 3614093

ХЯНАСАН:

БОАЖЯ-ны ХБОБНУГ-ын мэргэжилтэн: .....

/

Төлөвлөгөө гаргасан:

Үйл ажиллагаа хариуцсан дарга:...../Г.Гантулга /

Байгаль орчны мэргэжилтэн:...../Д.Болортуяа/

Contents

1. ТӨСЛИЙН ТОВЧ ТАНИЛЦУУЛГА	4
1.1 Төслийн байршил, мэдээлэл	5
1.2 Төсөл хэрэгжүүлэгч аж ахуйн нэгж байгууллагын товч мэдээлэл:	5
1.3 Төсөл хэрэгжих орчны дэд бүтцийн хөгжлийн байдал.....	6
1.3.1. Барилга байгууламжийн ерөнхий төлөвлөгөө	6
1.3.2. Усан хангамж	6
1.3.3. Цахилгаан хангамж.....	8
1.4 Төсөл хэрэгжих хугацаа, хүчин чадал	11
1.5 Төслийн үр ашиг	11
1.6 Төслийн техник тоног төхөөрөмж	13
1.7 Ажиллах хүчний тухай мэдээллүүд.....	П
1.8 Уурхайн технологийн дараалал.....	П
1.9 Тухайн жилийн уурхайн ашиглалтын төлөвлөгөө	3
2. ТӨСӨЛ ХЭРЭГЖИХ ГАЗРЫН БАЙГАЛЬ ОРЧНЫ ТӨЛӨВ БАЙДАЛ	4
2.1. Уур амьсгал	4
2.2. Агаарын чанар	4
2.3. Гадаргын ус	4
2.4. Газрын доорх ус	5
2.5. Хөрсөн бүрхэвч	6
2.6. Ургамлан бүрхэвч	6
2.7. Амьтны аймаг	6
Нийгэм, эдийн засаг:	7
3. ТӨСЛИЙН ГОЛ БОЛОН БОЛЗОШГҮЙ СӨРӨГ НӨЛӨӨЛЛИЙН ТОДОРХОЙЛОЛТ ...	8
3.1. Төслийн болзошгүй нөлөөлөл	8
3.2. Төслийн гол сөрөг нөлөөлөл	14
Цаг агаарын хүчин зүйлсээс төслийн үйл ажиллагаанд үзүүлэх нөлөөлөл.....	14
Хөрсөн бүрхэвчид үзүүлэх нөлөөлөл, үнэлгээ	15
Усан орчинд үзүүлэх нөлөөлөл, үнэлгээ	16
Ургамлан бүрхэвчид үзүүлэх нөлөөлөл	16
Дуу шуугианы нөлөөлөл	17
4. ТУХАЙН ЖИЛИЙН БАЙГАЛЬ ОРЧНЫ МЕНЕЖМЕНТИЙН ТӨЛӨВЛӨГӨӨНИЙ ГОЛ ЗОРИЛТ	18
5. ТУХАЙН ЖИЛИЙН БАЙГАЛЬ ОРЧНЫ МЕНЕЖМЕНТИЙН ТӨЛӨВЛӨГӨӨ	18
5.1. СӨРӨГ НӨЛӨӨЛЛИЙГ БУУРУУЛАХ АРГА ХЭМЖЭЭНИЙ ТӨЛӨВЛӨГӨӨ	20
5.2. НӨХӨН СЭРГЭЭЛТИЙН ТӨЛӨВЛӨГӨӨ	27
Шимт хөрс хуулалт, хадгалалт.....	27
5.3 ДҮЙЦҮҮЛЭН ХАМГААЛАХ АРГА ХЭМЖЭЭНИЙ ТӨЛӨВЛӨГӨӨ	29

Дүйцүүлэн хамгаалах арга хэмжээний зардал.....	30
5.4 НҮҮЛГЭН ШИЛЖҮҮЛЭХ, НӨХӨН ОЛГОВОР ОЛГОХ АРГА ХЭМЖЭЭНИЙ ТӨЛӨВЛӨГӨӨ.....	43
5.5 ТҮҮХ СОЁЛЫН ӨВИЙГ ХАМГААЛАХ АРГА ХЭМЖЭЭНИЙ ТӨЛӨВЛӨГӨӨ...	43
5.6 ХИМИЙН БОДИСЫН ЭРСДЭЛИЙН МЕНЕЖМЕНТИЙН ТӨЛӨВЛӨГӨӨ.....	44
5.7 ХОГ ХАЯГДЛЫН МЕНЕЖМЕНТИЙН ТӨЛӨВЛӨГӨӨ.....	46
5.8 ТУХАЙН ЖИЛИЙН БАЙГАЛЬ ОРЧНЫ МЕНЕЖМЕНТИЙН ТӨЛӨВЛӨГӨӨГ ХЭРЭГЖҮҮЛЭХ УДИРДЛАГА ЗОХИОН БАЙГУУЛАЛТЫН ТӨЛӨВЛӨГӨӨ.....	47
5.9 ОРЧНЫ ХЯНАЛТ ШИНЖИЛГЭЭНИЙ ХӨТӨЛБӨР.....	47

1.ТӨСЛИЙН ТОВЧ ТАНИЛЦУУЛГА

“Барилгын чулууны ордыг ил уурхайн аргаар ашиглах” төсөл нь Өмнөговь аймгийн Гурвантэс сумын Урт багийн нутагт орших 8СМУ-00009 тоот ашиглалтын тусгай зөвшөөрөл бүхий 103.9 га талбайд хэрэгжинэ. Төсөл хэрэгжүүлэгч нь 1111003044 улсын бүртгэлийн дугаартай, 3614093 регистрийн дугаар бүхий Чухамжаргалан ХХК юм.

Өмнөговь аймгийн Засаг даргын 2015 оны 11 сарын 26-ны өдрийн тушаалаар тус аймгийн Гурвантэс сумын Урт багийн нутагт орших “Хөв” нэртэй, 00024Х дугаартай түгээмэл тархацтай ашигт малтмалын хайгуулын тусгай зөвшөөрлийг “Чухамжаргалан” ХХК-нд олгосон байдаг. Ордын нөөцийг тогтоох зорилгоор эрэл, хайгуулын ажлыг “Хөв” талбайн хойд хэсэгт 2017 оны 8 дугаар сарын 15-наас эхлэн 2017 оны 11 дүгээр сарын 25-ны өдөр хүртэлх хугацаанд хийж гүйцэтгэжээ.

Ордын нөөцийг бодитой (В) зэргээр 442.77 мян.мЗ, боломжтой (С) зэргээр 145.00 мян.мЗ, нийт (В+С) 587.77 мян.мЗ гэж Эрдэс баялаг, мэргэжлийн зөвлөлөөр 2018 онд батлуулжээ (ЭБМЗ-ийн дүгнэлт, дугаар ХХ-12-04).

Энэхүү батлагдсан нөөцөд үндэслэн Өмнөговь аймгийн Засаг даргын 2018 оны 12 дугаар сарын 31-ны өдрийн А/1537 дугаар захирамжаар тус аймгийн Гурвантэс сумын Урт багийн Хөв нэртэй газар орших 103.9 гектар талбайд түгээмэл тархацтай ашигт малтмалын ашиглалтын 86МУ- 00009 тоот тусгай зөвшөөрлийг Чухамжаргалан ХХК-д олгосон.

Батлагдсан нөөц, тусгай зөвшөөрлийн мэдээлэл, Чухамжаргалан ХХК-ийн Техникийн даалгаварт үндэслэн, техник-эдийн засгийн үндэслэлийг Майндата ХХК боловсруулж, ЭБМЗ-өөр хэлэлцүүлэн 2019 оны 06 сарын 27-ны өдрийн Т/19-11-07 тоот дүгнэлтүүдийг үндэслэн АМГТГ-ын даргын 2019 оны 08 сарын 07-ны өдрийн Т/126 тоот тушаалаар ТЭЗҮ-г батлуулан ажилласан.

Түгээмэл тархацтай ашигт малтал Хөв нэртэй ордод “Барилгын чулууны ордыг ил уурхайн аргаар ашиглах төсөл” 5 жилийн хугацаатай хэрэгжих бөгөөд жилд 88 мян.мЗ дайрга олборлох хүчин чадалтай болно. Ил уурхай нь улирлын чанартай дулааны улирал 7 сарын хугацаанд жилд 220 хоног, хоногт 2 ээлж, ээлжинд 12 цагаар ажиллана. Энэхүү төсөлд 11 албан тушаалд 28 хүн ажиллахаар төлөвлөсөн болно.

Уурхайн ашиглалтын хугацаанд ил уурхайгаас 138.6 мян.мЗ хөрс хуулж, 426.8 мян.мЗ барилгын чулуу олборлоно. Хөрс хуулалтын коэффициент (Кхх)=0.33 мЗ/тн байна. Хөрс хуулалт, олборлолтонд ажиллах экскаваторыг 1.1 мЗ утгуурын багтаамжтай экскаватор гүйцэтгэх бөгөөд 15 тн-ийн даацтай Номю загварын автосамосвал тээвэрлэлтийн ажлыг гүйцэтгэнэ. Мөн 3м³ багтаамжтай ачигч анхдагч дайргыг бутлуурт хийж түүнээс төслийн эцсийн бүтээгдэхүүн гарах бөгөөд ашиглалтын 5 жилийн хугацаанд 418.0мян.мЗ дайрга үйлдвэрлэнэ. Байгаль орчны нөлөөллийн нарийвчилсан үнэлгээний тайланг Байгаль орчны мэргэжлийн байгууллага болох Тотбат ХХК боловсруулж, БОАЖЯ-ны Байгаль орчны үнэлгээний мэргэжлийн дэд зөвлөлөөр 2019 оны 12 дугаар сарын хурлаар хэлэлцүүлэн батлуулсан болно.

1.1 Төслийн байршил, мэдээлэл

Тухайн төслийн талбай нь Засаг захиргааны нэгжийн хуваариар Өмнөговь аймгийн Гурвантэс суманд харъяалагдах ба сумын төвөөс урагш 40 км, Шивээхүрэнгийн боомтоос 45 км-т оршино. Мөн тусгай зөвшөөрлийн талбай нь “Монголын алт (МАК)” ХХК-ийн Нарийн сухайт, “Саусгоби Сэндс” ХХК-ний Овоот Толгой, “Өсөх Зоос” ХХК-ийн “Хүрэн Шанд” нүүрсний уурхайн ашиглалтын талбайгаас хойд зүгт 2 км зайд байрлана.

Зураг 1. Төслийн байршил

1.2 Төсөл хэрэгжүүлэгч аж ахуйн нэгж байгууллагын товч мэдээлэл:

Төслийн нэр	Барилгын чулууны ордыг ил уурхайн аргаар
Төсөл хэрэгжүүлэгч	“Чухамжаргалан” ХХК
Бүртгэлийн дугаар	1111003044
Регистрийн дугаар	3614093
Ашигт малтмал ашиглалтын тусгай	SGMY-00009
Талбайн хэмжээ	103.9 га
Төслийн зорилго, ач холбогдол	“Барилгын чулууны ордыг ил уурхайн аргаар ашиглах” төсөл нь Монгол улсын стандартад нийцсэн дайрга үйлдвэрлэх улмаар Монгол улсад хүчин төгөлдөр мөрдөгдөж буй хуулийн хүрээнд эдийн засгийн үр ашигтайгаар, иж бүрэн ашиглах, хөдөлмөрийн аюулгүй байдлыг хангаж, байгаль орчинд сөрөг нөлөө багатай үйл ажиллагаа явуулж нөхөн сэргээлт хийх, шинээр ажлын байрууд бий болгож нийгэм-эдийн засгийн үр өгөөжийг

	өндөр байлгахад төслийн үндсэн зорилго оршино.
Төсөл хэрэгжүүлэгчийн хаяг	“Өмнөговь аймаг, Гурвантэс сум, Урт баг
Төслийн байршил	Өмнөговь аймаг, Гурвантэс сум, Урт баг, Хөв нэртэй
Чухамжаргалан ХХК захирал	А.Тэмүүлэн

1.3 Төсөл хэрэгжих орчны дэд бүтцийн хөгжлийн байдал

Барилгын чулууны ордын уурхай, үйлдвэрийн барилга байгууламж, ашиглалтын үеийн үйл ажиллагаанд шаардагдах ус, эрчим хүчний хангамж, засвар үйлчилгээ зэрэг дэд бүтцийн шийдлийг энэ бүлэгт тусгалаа.

1.3.1. Барилга байгууламжийн ерөнхий төлөвлөгөө

Уурхай, үйлдвэрийн барилга байгууламжид захиргааны байр, ажилчдын болон хоолны байр, агуулах-засварын байр багтах бөгөөд эдгээр нь уурхайн баруун урд талд байрлана.

Хүснэгт 1. Барилга, байгууламж, хийц бүтэц

№	Нэр	Хийц, бүрдэл	Тоо, ш
1	Оффис, ажилчдын байр	Зөөврийн байгууламж	3
2	Засварын газар, материалын	Чингэлэг	1
3	Түлшний агуулах сав	Иж бүрэн	1
	Дүн		5

Машин техник, тоног төхөөрмжийн завсар үйлчилгээ

Ил уурхайд жижиг засварын газрыг барьж байгуулна. Уурхайн машин техник, үйлдвэрийн тоног төхөөрмжийн засвар үйлчилгээг өөрийн засварын мэргэжилтнүүд хийж гүйцэтгэнэ. Засварын хэсэгт дугуй засвар, гагнуур, компрессор зэргийг суурилуулна.

Шатах тослох материалын агуулах

Түлш хадгалах зориулалтаар 5-10 тонны багтаамжтай ган сав 1 ширхэгийг, дизелийн масло болон бусад тос материалыг зориулалтын савтай нь тус тус хадгална. ШТМ-ын гал аюулгүй байдлын шаардлага, норм дүрмийн дагуу байрлуулан зориулалтын тоноглолоор хангасан байна.

1.3.2. Усан хангамж

Унд ахуйн усан хангамж

Энэхүү төслийг ашиглах үед нэг ээлжинд нийт 18 хүн жилд 220 өдөр ажиллаж (хүйтэн нөхцөлд ажиллахгүй жилд 7 сар ажиллана) амьдрахаар унд ахуйн хэрэглээний усны хэрэгцээг тооцсон. Унд ахуйн усны хэрэгцээнд шаардлагатай усыг гүний худгаас хангах бөгөөд ажилчдын өдөр бүрийн хэрэглээнд савлагаатай цэвэр усаар хангана. Жилд унд ахуйн

хэрэгцээнд шаардлагатай усыг тооцохдоо Байгаль орчин, ногоон хөгжил, аялал жуулчлалын сайдын 2015 оны 07 дугаар сарын 30-ны өдрийн А/301 дугаар тушаалын 12-р хавсралт Орон сууц нийтийн байр, гэр хорооллын усны нормын дагуу тооцож гаргасан 316.8м³ ус ашиглана.

Хүснэгт 2. Кемпийн унд ахуйн усны хэрэглээ

№	Орон сууц нийтийн байр, гэр хорооллын усны норм	Ус хэрэглээнд хоногийн дундаж норм, л/хоног/хүн	Ажилчдын тоо	Төслийн жилд ажиллах хоног	Нийт хэрэглээ м ³
1	Хүйтэн ус хангамж, ариутгах татуургын системд холбогдсон нийтийн байр	80	10	220	176,0

Уурхайн усны хэрэглээ

Хүснэгт 3. Замын тоос дарахад ашиглах усны хэмжээ

Ашиглалтын жилүүд	Замын хэмжээ			Байгаль орчин, ногоон хөгжил, аялал жуулчлалын сайдын 2015 оны 07-р сарын 30-ны өдрийн			Нэг удаа зам	Усалгааны давтамж	Нийт	
	Усалгааны замын урт,	Зорчих хэсгийн	Талбай м ²	Усалгааны төрөл	Хэмжих нэгж	Усалгааны норм литр			Өдөрт ашиглах усны, м ³	Жилд /220 хоног/ хэрэглэх усны хэмжээ м ³
1	150	30	225	Зам	м ²	2	4500	5	22.	4950
2	170	15	225	Зам	м ²	2	4500	5	22.	4950
3	170	15	225	Зам	м ²	2	4500	5	22.	4950
4	170	15	225	Зам	м ²	2	4500	5	22.	4950
5	170	15	225	Зам	м ²	2	4500	5	22.	4950
Нийт										24750

Нөхөн сэргээлтэнд ашиглах усны хэрэглээ

Хүснэгт 4. Нөхөн сэргээлтэнд ашиглах усны хэмжээ

Ашиглалтын жилүүд	Нөхөн сэргээлт хийх талбайн хэмжээ м ²			Байгаль орчин, ногоон хөгжил, аялал жуулчлалын сайдын 2015 оны 07-р сарын 30-ны өдрийн А/301-р тушаалын 13-р хавсралт			Нэг удаа усалгаанд зарцуулах усны хэмжээ	Усаггааны давтамж	Нийт хэрэглэх ус, м ³
	Усалгааны төрөл	Хэмжих нэгж	Усалгааны норм литр	Усалгааны төрөл	Хэмжих нэгж	Усалгааны норм литр			
3	20000			Бүт, сөөг	м ²	4	80 м ³	30	2400
4		20000		Бүт, сөөг	м ²	4	80 м ³	30	2400
5			20000	Бүт, сөөг	м ²	4	80 м ³	30	2400

Уурхайн хаалт 38000	Бүт, сөөг	м ²	4	152	30	4560
Нийт						11760

Хүснэгт 5. Төсөлд ашиглагдах нийт усны хэмжээ

Ашиглалтын жил	Ил уурхайд шаардлагатай усны хэрэглээ	Хотхонд шаардлагатай усны хэрэглээ	Нөхөн сэргээлтэнд	Нийт
	м ³ /жил			
1	4950	176,0	-	5126
2	4950	176,0	-	5126
3	4950	176,0	2400	7526
4	4950	176,0	2400	7526
5	4950	176,0	2400	7526
6	-	-	4560	4560
	24750	1056	11760	37566

Төслийн жилд зарцуулах цэвэр усны хэмжээ эхний 2 жилд 10,256 м³, сүүлийн 3 жилд 22,578м³, хаалтын нөхөн сэргээлтийн 1 жилд 4560 м³ тус тус байна. Төсөл хэрэгжүүлэгч Чухамжаргалан ХХК нь энэ оноос усан хангамжийн гүний худаг гаргахаар төлөвлөсөн бөгөөд худаг гарах хүртэл хугацаанд шаардлагатай усыг Гурвантэс сумын орон нутгийн өмчид худгаас зөөврийн байдлаар ашиглахаар болсон.

1.3.3. Цахилгаан хангамж

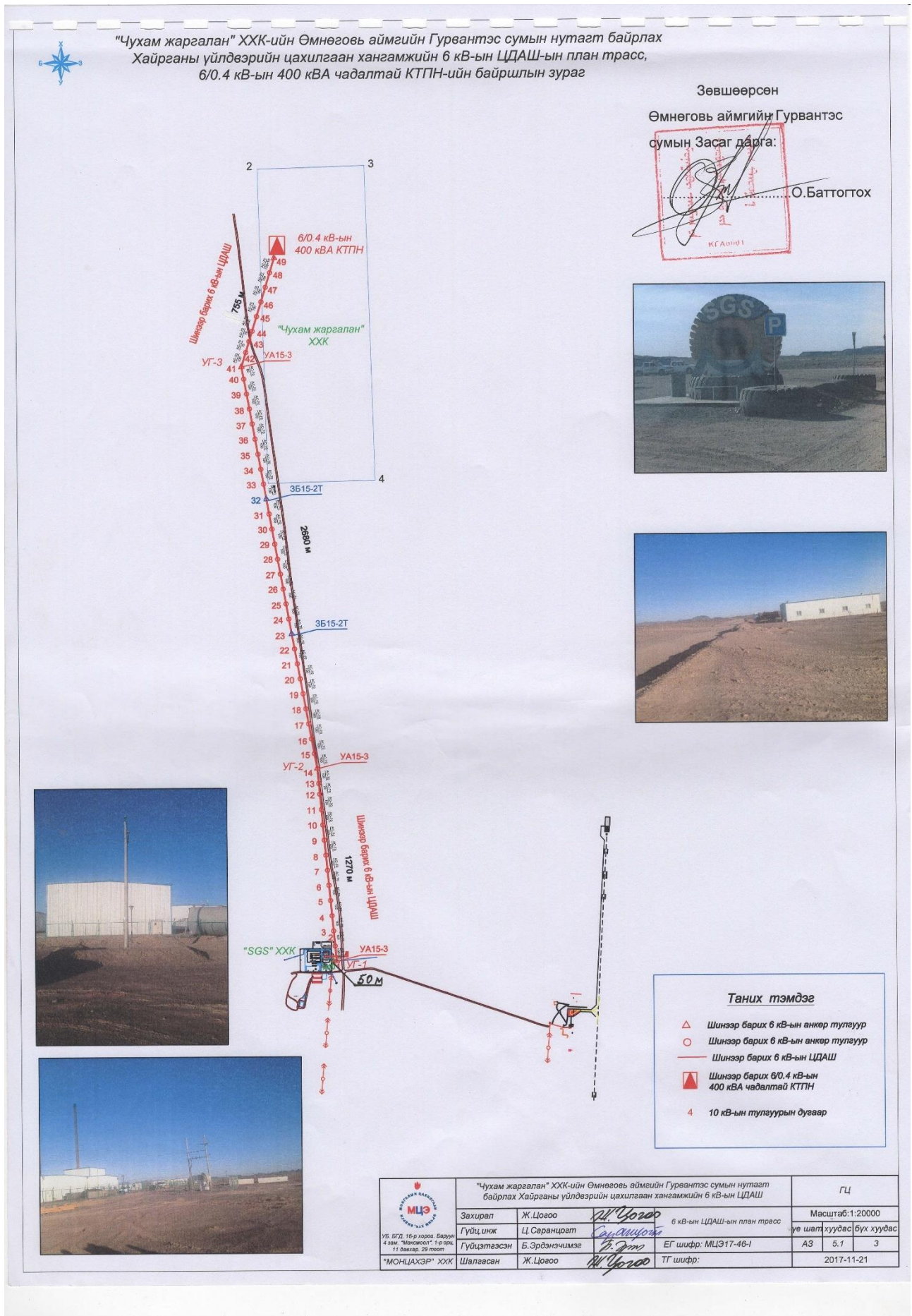
Хөв барилгын чулууны орд нь ӨБЦД шугамаас 4 км зайд байрлах бөгөөд тус эрчим хүчний байнгын эх үүсвэрээс 6/0.4 кВ агаарын цахилгаан дамжуулах шугам татаж 400 кВА трансформатор суурилуулсан байна.

Хүснэгт 6. Цахилгааны хэрэгцээний тооцоо

№	Тоног төхөөрөмжийн нэр	Марк	Тоо ширхэг	Нэгжийн чадал, кВт	Нийт чадал, кВт	Тооцооны чадал, кВт	Цахилгааны хэрэгцээ, кВт.цаг
1	Тосгоны		1	10	10	7.5	11,475
2	Засварын газрын хэрэглээ		1	15	15	10.5	30,450
3	Ангилан бутлах хэсэг						
3.1	Чичиргээт гэжээгч	ZSW-490x110	1	15	15	11.3	17,213
3.2	Хацарт бутлуур	PE800x1060	1	75	75	56.3	86,063
3.3	Конусан бутлуур	CC-1380C	1	30	30	22.5	34,425
3.4	Конусан бутлуур жижиг	CC-1300C	1	30	30	22.5	34,425

3.5	Чичиргээт шигшүүр	2ҮК2460	2	35	70	52.5	80.325
3.6	Туузан конвейер		10	5.5	55	41.3	63,113
Нийт				190.5	275	224.3	357,488

Зураг 2. Цахилгаан хангамжийн трассын зураг

1.4 Төсөл хэрэгжих хугацаа, хүчин чадал

Ордын нөөцийг бодитой (В) зэргээр 442.77 мян.м³, боломжтой (С) зэргээр 145.00 мян.м³, нийт (В+С) 587.77 мян.м³ гэж Эрдэс баялаг, мэргэжлийн зөвлөлөөр 2018 онд батлуулжээ (ЭБМЗ-ийн дүгнэлт, дугаар ХХ-12-04).

Энэхүү батлагдсан нөөцөд үндэслэн Өмнөговь аймгийн Засаг даргын 2018 оны 12 дугаар сарын 31 -ны өдрийн А/1537 дугаар захирамжаар тус аймгийн Г урвантэс сумын Урт багийн Хөв нэртэй газар орших 103.9 гектар талбайд түгээмэл тархацтай ашигт малтмалын ашиглалтын SGMV- 00009 тоот тусгай зөвшөөрлийг Чухамжаргалан ХХК-д олгосон.

Батлагдсан нөөц, тусгай зөвшөөрлийн мэдээлэл, Чухамжаргалан ХХК-ийн Техникийн даалгаварт үндэслэн, техник-эдийн засгийн үндэслэлийг Майндата ХХК боловсруулж, ЭБМЗ-өөр хэлэлцүүлэн 2019 оны 06 сарын 27-ны өдрийн Т/19-11-07 тоот дүгнэлтүүдийг үндэслэн АМГТГ-ын даргын 2019 оны 08 сарын 07-ны өдрийн Т/126 тоот тушаалаар ТЭЗҮ-г батлуулан ажилласан.

Түгээмэл тархацтай ашигт малтал Хөв нэртэй ордод “Барилгын чулууны ордыг ил уурхайн аргаар ашиглах төсөл” 5 жилийн хугацаатай хэрэгжих бөгөөд жилд 88 мян.м³ дайрга олборлох хүчин чадалтай болно. Ил уурхай нь улирлын чанартай дулааны улирал 7 сарын хугацаанд жилд 220 хоног, хоногт 2 ээлж, ээлжинд 12 цагаар ажиллана. Энэхүү төсөлд 11 албан тушаалд 24 хүн ажиллахаар төлөвлөсөн болно.

Уурхайн ашиглалтын хугацаанд ил уурхайгаас 138.6 мян.м³ хөрс хуулж, 426.8 мян.м³ барилгын чулуу олборлоно. Хөрс хуулалтын коэффициент (Кхх)=0.20 м³/тн байна. Хөв ордын барилгын чулуу нь физик механикийн шинжилгээгээр профессор Протодьяконовын ангиллаар 1=9 хатуулагтай байна. Иймээс уулын ажлыг жигд найдвартай явуулахын тулд өрөмдлөг тэсэлгээний ажлаар чулууг урьдчилан сийрэгжүүлэх шаардлагатай бөгөөд жилд дунджаар 11.5 мян.м/жил өрөмдлөгийн ажил гүйцэтгэж, 16 удаа тэсэлгээ хийхээр тооцсон.

Хөрс хуулалт, олборлолтонд ажиллах экскаваторыг 1.1 м³ утгуурын багтаамжтай экскаватор гүйцэтгэх бөгөөд 15 тн-ийн даацтай HOWO загварын автосамосвал тээвэрлэлтийн ажлыг гүйцэтгэнэ. Мөн 3м³ багтаамжтай ачигч анхдагч дайргыг бутлуурт хийж түүнээс төслийн эцсийн бүтээгдэхүүн гарах бөгөөд ашиглалтын 5 жилийн хугацаанд 418.0 мян.м³ дайрга үйлдвэрлэнэ.

1.5 Төслийн үр ашиг

Төслийн 5 жилийн хугацаанд борлуулалтын орлого 11,076 сая төгрөг, үйлдвэрлэл, үйл ажиллагааны зардал 7,499 сая төгрөг ба аж ахуйн нэгжийн орлогын албан татварын дараах цэвэр ашиг 3,219 сая төгрөг болж байна. Төслийн ашиглалтын хугацаанд үйл ажиллагааны мөнгөн урсгал 4,339 сая төгрөг ба өссөн дүнгээр 2,401 сая төгрөгний ашигтай ажиллахаар байна.

Төслийн хөрөнгө оруулалтаа нөхөх хугацаа 2.3 жил, өгөөжийн дотоод норм (IRR) 33.6 Өнөөгийн үнэ цэнэ (NPV@10) 1,336 сая төгрөг гарч байна. Төслийн үр ашгийн тооцоог дараах хүснэгтэд үзүүлэв.

Хүснэгт 7. Эдийн засгийн үндсэн үзүүлэлт

№	Үзүүлэлт	Хэмжих нэгж	Ашиглалтын жилүүд					Дүн	
			0	1 жил	2 жил	3 жил	4 жил		5 жил
1	Боруулалтын хэмжээ	м ³		86,184	86,184	86,184	86,184	73,226	417,960.6
2	Боруулалтын үнэ	төг/м ³		26,500	26,500	26,500	26,500	26,500	
3	Боруулалтын	сая төг		2,283.9	2,283.9	2,283.9	2,283.9	1,940.5	11,076.0
4	Үйл ажиллагааны зардал	сая төг		1,464.6	1,194.0	1,184.8	1,163.1	1,049.5	6,056.0
5	Татвар, төлбөрүүд	сая төг		296.8	296.5	296.4	296.4	257.3	1,443.3
5.1	Үүнээс: Ашигт малтмалын нөөц ашигласны төлбөр, 2.5%	сая төг		57.1	57.1	57.1	57.1	48.5	276.9
5.2	Нэмэгдсэн өртгийн албан татвар, 10%	сая төг		202.4	202.4	202.4	202.4	172.0	981.7
6	Нийт үйлдвэрлэл, үйл ажиллагааны зардал	сая төг		1,761.4	1,490.5	1,481.2	1,459.5	1,306.8	7,499.3
7	Аж ахуйн нэгжийн орлогын албан татварын өмнөх ашиг	сая төг		522.5	793.4	802.6	824.4	633.7	3,576.6
8	Аж ахуйн нэгжийн орлогын албан	сая төг		52.3	79.3	80.3	82.4	63.4	357.7

9	Аж ахуйн нэгжийн орлогын албан татварын дараах цэвэр ашиг	сая төг		470.3	714.0	722.4	741.9	570.4	3,219.0
10	Үндсэн хөрөнгийн элэгдэл хорогдлын шимтгэл	сая төг		213.1	213.1	213.1	213.1	213.1	1,065.3
11	Геологийн хайгуулын ажлын шингээсэн зардал	сая төг		20.0	20.0	15.0			55.0
12	Үйл ажиллагааны мөнгөн урсгал	сая төг		703.3	947.1	950.4	955.0	783.4	4,339.2
13	Хөрөнгө оруулалтын мөнгөн	сая төг	-1,938.0						-1,938.0
14	Хөрөнгө оруулалтын мөнгөн урсгал, (үлдэгдэл)	сая төг							0.0
15	Цэвэр мөнгөн урсгал, (жил	сая төг	-1,938.0	703.3	947.1	950.4	955.0	783.4	2,401.2
16	Цэвэр мөнгөн урсгал,(өссөн дүнгээр)	сая төг		-1,234.7	-287.6	662.8	1,617.8	2,401.2	
17	Барилгын чулууны дундаж өртөг	мян.төг/м ³		21.0	18.2	18.1	17.9	18.7	
18	Хөрөнгө оруулалтаа нөхөх хугацаа	жил	2.3						

1.6 Төслийн техник тоног төхөөрөмж

Төслийн үйл ажиллагаанд 1 экскаватор, 4 автосамосвал, 1 дугуйт утгуурт ачигч, бутлуур, суудлын машин, 1 усны машин зэрэг хөдөлгөөнт болон суурин тоног төхөөрөмж ажиллана.

Барилгын чулууны ордын жилийн хүчин чадал бага ба үүнтэй уялдан уурхайн үндсэн тоног төхөөрөмжүүдийг бага болон дунд хүчин чадалтай байхаар сонгосон. Ил уурхайн хөрс болон хүдрийг өрөмдлөг тэсэлгээний аргаар сийрэгжүүлж, хөрс хуулалт болон хүдэр олборлолтонд САТ 336 маркийн экскаватор, хөрс, хүдэр тээвэрт 15м³ тэвшний багтаамжтай, 20 тн даацтай НОВО маркийн автосамосвалуудыг тус тус ашиглана.

Зураг 3. Төсөлд хэрэглэгдэх тоног төхөөрөмж

1.7 Ажиллах хүчний тухай мэдээллүүд

Энэхүү төсөл 24 хүний ажлын байраар хангах бөгөөд нэг ээлжиндээ уурхайн талбайд 10 ажилтан ажиллана. Мөн энэхүү төсөл чанартай дулааны улирал 7 сарын хугацаанд жилд 220 хоног, хоногт 2 ээлж, ээлжинд 12 цагаар ажиллана.

Хүснэгт 8. Нийт ажилчид

№	Албан тушаал	Нийт орон
1	Гүйцэтгэх захирал	1
2	Үйл ажиллагаа хариуцсан захирал	1
3	Үйлдвэр хариуцсан захирал	1
4	Нягтлан бодогч	1
5	Хангамжийн менежер /нярав/	1
6	Хөдөлмөрийн аюулгүй байдал, эрүүл ахуйн	1
7	Байгаль орчны ажилтан	1
8	Экскаваторын оператор	2
9	Автосамосвалын оператор	4
10	Ачигчийн оператор	4
11	Үйлдвэрийн оператор	2
12	Туслах	2
13	Гагнуурчин	2
Нийт орон тоо		24

4

1.8 Уурхайн технологийн дараалал

Уурхайн олборлолт

Уурхайн хүчин чадлыг “Чухамжаргалан” ХХК-ийн техникийн даалгаварыг харгалзан үзэж жилд 88 мян.м3 буюу 231.4 мян.тн барилгын чулуу олборлохоор техник-эдийн засгийн үндэслэлд тусгагдсан бөгөөд 5 жилийн хугацаатай хэрэгжих төсөл юм.

Ил уурхайн хөрс хуулалт, барилгын чулуу олборлолтын ажлыг өрөмдлөг тэсэлгээ - ухаж ачих ажиллагаа - автотээвэр - гадаад овоолго гэсэн дарааллаар гүйцэтгэнэ.

Шимт хөрс хуулалт: Үржил шимт хөрсийг хуулахдаа 0.2 метрээс ихгүй зузаантайгаар сийрэгжилтийн ажлыг хийлгүйгээр экскаватораар ухаж уурхайн хүрээнээс 15-20 метрийн зайнд байршуулна.

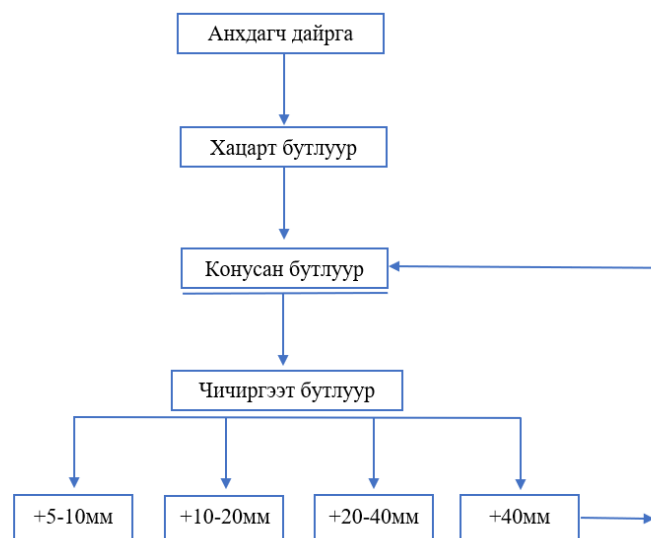
Хөрс хуулалтын ажил: Хөрсийг урьдчилан өрөмдлөг тэсэлгээний ажлаар сийрэгжүүлсний дараа ухан ачиж, хөрсний гадаад овоолгод шилжүүлнэ. Хөрсний догол нь 5 метрий өндөртэй. Ил уурхайн хөрс хуулалтанд 1.1 м³-ийн шанаганы багтаамжтай Hundai ROBEX-2800 экскаватор, 15 тн даацтай HOWO маркийн автосамосвалын хослол ажиллана.

Бутлуур

Хөв барилгын чулуу боловсруулах үйлдвэрийн тоног төхөөрөмжүүд нь үйлдвэрийн талбайд бэлэн байгаа захиалагчийн техникийн даалгаварт өгөгдсөн хүчин чадлыг үндэслэн тоног төхөөрөмжийн хүчин чадлын тооцоолол, бүтээгдэхүүн гаргалтын хэмжээ зэргийг тооцов.

Барилгын чулуу бутлах технологи нь дараах үндсэн процессуудад хуваагдана. Үүнд:

- Бутлуур
- Шигших дамжлага
- Бүтээгдэхүүний овоолго
- Бэлэн бүтээгдэхүүний чанарын хяналт.

Зураг 4. Барилгын чулуу бутлах технологийн схем

1.9 Тухайн жилийн уурхайн ашиглалтын төлөвлөгөө

Уурхайн ашиглалтын хугацаанд ил уурхайгаас 138.6 мян.м³ хөрс хуулж, 426.8 мян.м³ барилгын чулуу олборлоно. Хөрс хуулалтын коэффициент (Кхх)=0.20 м³/тн байна.

Хөрс хуулалтын ажил нь нөөцийг бүрэн олборлохын тулд уурхай хүрээ тэлэлтээс үүдэн нөөцийн блокийн эргэн тойронд явагдахаар байна. Хөрсний чулуулгийн шинж чанар нь барилгын чулуутай ижил үзүүлэлтэй байгаа тул ашиглалтын явцад нөөцийг нэмэгдүүлэх боломжтой байна.

Зураг 5. Уулын ажлын календарчилсан төлөвлөгөө

№	Үзүүлэлт	Хэмжих нэгж	Ашиглалтын жил					Нийт
			1 жил	2 жил	3 жил	4 жил	5 жил	
1	Хөрс хуулалт	мян.м ³	75.1	21.2	18.8	16.3	7.2	138.6
2	Дайрга олборлолт	мян.м ³	88.00	88.00	88.00	88.00	74.6	426.8
3	Уулын цул	мян.м ³	163.14	109.2	106.8	104.3	81.8	565.4
4	Хөрс хуулалтын коэффициент	м ³ /м ³	0.85	0.24	0.21	0.18	0.09	0.33

2. ТӨСӨЛ ХЭРЭГЖИХ ГАЗРЫН БАЙГАЛЬ ОРЧНЫ ТӨЛӨВ БАЙДАЛ

2.1. Уур амьсгал

Төсөл хэрэгжих газар нутаг нь Монгол орны цөлийн болон цөлөрхөг хээрийн бүсийн эх газрын эрс тэс уур амьсгалтай, өвөл -15-200С хүйтэрч, зун +30 -350С заримдаа +400С хүрч халдаг. Жилийн агаарын дундаж температур +2-50С байна. Жилийн дундажаар салхигүй өдрийн тоо 10-15 хоног. Хамгийн их салхи хавар, намар тохиолдох бөгөөд дундажаар 5.9 м/сек, хамгийн бага салхитай улирал нь өвөл бөгөөд салхины хурд дундажаар 4.2-4.3 м/сек. Жилийн 30-35 хоног 15 м/сек хүртэл хүчтэй цасан ба шороон шуурга тавина. Хөрсний хувьд говийн хөрсний их мужийн цөлөрхөг хээрийн бүсэд багтдаг.

Хур тунадас маш бага, өвөл 0-3 мм, зун 30-60 мм, жилд 100 мм-ээс бага тунадас унадагийн 80% нь 7-8 сард оногдоно. Өвлийн 100 орчим хоногт 1-2 см, хамгийн их нь 10 см орчим цоохор цастай байдаг.

2.2. Агаарын чанар

Төслийн талбайд одоогийн байдлаар бүтээн байгуулалтын ажил хийгдэж байгаа тул техникийн хөдөлгөөний улмаас талбайн хөрс эвдэгдэж улмаар тоосжилт бий болон нөхцөл бүрдсэн байдалтай байна. Төсөл хэрэгжиж буй газар нь Нарийн сухайтын бүлэг нүүрсний ордоос 2 км зайд байрладаг. Иймд энэ бүс нутагт хэрэгжиж буй уул уурхайн төслүүдтэй холбоотойгоор нутгийн агаарын чанарын байдал өөрчлөлт орох болзошгүй юм. Иймээс агаарын чанарыг тодорхойлохдоо уурхайгаас гарч буй тоосжилтонд гол ач холбогдол өгөх нь чухал бөгөөд түүнчлэн төслийн талбай нь байгалийн хөрсний тогтоц, уур амьсгалын нөхцөл, ургамлан нөмрөгийн байдлаасаа шалтгаалж байгалийн нөхцөлөөрөө тоосжилт үүсэх эмзэг бүс болоод байгаа. Мөн энэхүү төслийн үйл ажиллагааны явцад хөрс хуулалт, тээвэрлэлт, өрөмдлөг, тээслэгээ, ил задгай хөрснөөс хийссэн тоосжилт үүсэх боломжтой юм.

Нарийн сухайтын бүлэг ордод зэргэлдээ орших аж ахуйн нэгжүүд 2016-2018 хүртэл Байгаль орчны хяналт шинжилгээний хөтөлбөрийн хамтран хэрэгжүүлж ирсэн. Тус ажлын агаарын чанарын үр дүнгээс харахад уурхайлалт хийж буй бусад газарт агаарын чанарыг стандарттай харьцуулахад бүх хугацаанд давсан үзүүлэлттгүй байна.

2.3. Гадаргын ус

Төслийн талбай орчимд 2 булаг шанд оршдог бөгөөд эдгээр нь тухайн үеийн судалгааны үед (2019 оны 03-р сард) илэрцийн эхнээс эхлэн байнгын урсгалтай байвч урсацын явцад хуурай сайрд шингэн урсацгүй болж байв. Эдгээрээс Сухантын гол булаг нь нилээд гадаргуугийн

урсацтай байгаа нь тогтоогдсон. Төслийн талбайгаас зүүн урагш 10км зайд байрлана. Сухантын гол Химийн бүрэлдэхүүнээрээ гидрокарбонатын ангийн, натри-кальцийн бүлгийн 2-р төрлийн, чанарын хувьд цэнгэгдүү, зөөлөвтөр ус байна. Гадаргын усны цэврийн зэргийн ангилалын норм"-ын дагуу "Цэвэр" гэсэн ангилалд хамаарч байна. Усны орчинд өөрчлөлт гараагүй шүлтлэг буюу PH долоогоос их байна.

Судалгааны явцад ундаргыг хөөврийн аргаар тодорхойлоход 12 л/сек байлаа. Өмнөх судалгаагаар 15 л/с байжээ. Голын усыг хиймэл баянбүрдийг (шугуйг) услахад ашиглаж байна.

2.4. Газрын доорх ус

Төсөл хэрэгжих бүс нутаг нь Ноёны мегаантиклиналь бүтцийн урд жигүүрээр Овоотын бүтэц- эвшлийн бүсийн Овоотын хагарлын бүсийн дагуу зурваслан тархах дээд пермийн нүүрслэг хурдсын тархалтын талбайд байрлана.

Уг орд болон түүний зэргэлдээх талбайд давхрага зүйн ангиллын дагуу дээд пермийн дэлийн шандын (P2ds), дунд-дээд триасын ноёны (T2-3no) давхрагадасуудын ба дунд-дээд юрын, түүнчлэн дөрөвдөгчийн (Q) хурдаст тархсан уст цогцолборууд ялгагдана.

Бүс нутгийн хэмжээнд бүрэлдэн бий болсон газрын доорх урсац хагарлын бүс дагуу өгсүүр шүүрэлт үүсгэх ба урсацын зарим хэсэг уг хагарал дагуух газрын доорх усны алдагдлын бүсэд өндөр усжилт үүсгэн, нөгөө хэсэг нь газрын нам хэсэг рүү далд урсац хэлбэрээр алдагдан уг хагарлын бүс дагуу усан солилцооны эрчим өндөртэй бүс үүсдэг байна. Овоотын усажсан хагарлын дагуу олон тооны булгууд шургасан байдлаар ихэвчлэн дөрөвдөгчийн хурдас тархсан талбайд илэрдэг. Мөн энэ хэсгүүдийн орчимд гар худгууд элбэгтэй. Тухайлбал, Хүрэн- овоогийн, Зүүн чацгат, Баруун чацгат, Тойрон шандын, "Улаан" овоогийн, Зүүн хөвийн г. м. гар худгууд байна.

Баруун чацгатын малчны худаг: Худгийн ус химийн бүрэлдэхүүнээрээ гидрокарбонат-хлорын ангийн, натрийн бүлгийн, 1-р төрлийн, чанарын хувьд цэнгэгдүү зөөлөвтөр ус байна. Шинжилсэн үзүүлэлтүүдээс зөвхөн магнийн ион "Монгол улсын ундны усны чанарын стандарт MNS 900-2010"-д заасан хэмжээнээс (30 мг/л) ялимгүй их байна. Химийн найрлагаар гидрокарбонат-хлор-сульфат-нартийн найрлагатай, цэнгэг, бага хатуулагтай, шүлтлэг орчинтой газрын доорх ус байна. Өмнөх судалгааны өгөгдлүүдтэй харьцуулахад онцын өөрчлөлт ажиглагдахгүй болно. Худгийн газрын доорх усны түвшин газрын гадаргаас 0.51 м-ийн гүнд байрлана. 2012 оны хэмжилтээр 1.45 м гүнд усны түвшинд байна гэсэн тэмдэглэл байна. Ү үнээс үзэхэд усны түвшин 0.94 м-ээр нэмэгдсэн байна.

Зүүн хөв худаг: Зүүн хөвийн худгийн усны түвшин хэмжилтээр 1.69 м. гүнд байгаа нь тогтоогдсон. Үүнийг 2012 оны хэмжилттэй харьцуулахад (1.47 м) 0.22 м-ээр усны түвшин

буурсан байна. Физик шинжээр тунгалаг, үнэр, амтгүй байлаа. Химийн бүрэлдэхүүнээрээ О. А. Алекиний ангиллаар гидрокарбонатын ангийн, натри-кальцийн бүлгийн, 2-р төрлийн, цэнгэгдүү, зөөлөвтөр ус байна.

2.5. Хөрсөн бүрхэвч

Төсөл хэрэгжих газрын хөрсөн бүрхэвч нь хөрс-газарзүйн мужлалаар Алтайн чанад дахь говь цөлийн жинхэнэ цөлийн хөрсний бүсэд багтаж говийн мужийн говийн цайвар бор, цөлийн бор саарал хөрс бүхий XII тойрогт багтана.

Иймд тус газарт цөлийн бор хөрс, цөлийн бор саарал хөрсний хэв шинжүүд ноёлж тэгшивтэр газарт нь цөлийн бор хөрсний 4 төрөл, цөлийн цайвар бор хөрсний 3 төрөл, цөлийн бор саарал хөрсний 3 төрөл тархах бол уул цав толгодоор нь уул толгодын цайвар бор хөрсний 2 төрөл, нам дор хотгордуу газраа заримдаг цөлийн далд глейрхэг хөрс тархана. Тэгвэл яг төсөл хэрэгжих газарт нам бэсрэг толгодоор нь уул толгодын бор хөрс, тэгшивтэр хөндийгөөр нь цөлийн бор хөрс, цөлийн бор саарал хөрс тархсан байв.

Физик шинжээр тунгалаг, үнэр, амтгүй болно.

2.6. Ургамлан бүрхэвч

Төслийн талбай нь ургамал газарзүйн мужлалаар Евроазийн хээрийн муж, Умард говийн цөлийн хээрийн провинци, Говь-Алтайн уулархаг цөлийн хээрийн тойрог, Сэврэй, Эхэн Зулганайн районд хамагдана /А. А. Юнатов/. Харин Грубовын /1982он/ ангиллаар Алашаа говийн тойрогт хамаарах бол “Монгол улсын үндэсний атлас”-д Сахар-Говийн цөлийн хэвшинжийн мужийн Төв Азийн дэд мужийн Умард Төв Говийн хошууны Овоотын тойрогт хамаарна /2009/ гэжээ. Тэгвэл манай нэрт эрдэмтэн Л.Өлзийхутаг гуайн ангилалаар бол Монгол-Алтайн уулын хээр, Алтай өвөр говийн /цөлийн/ тойргуудад хамаарагдана /Л.Өлзийхутаг, 1978/. Ер нь тухайн бүс нутаг нь газрын хотгор гүдгэрийн хувьд хаяа уулсын алсаас налуу бэл, хормойд байрлах учир сайр садаргаар маш их хэрчигдсэн боловч ул чулуулаг нь Нарийн сухайтын булагийн хотгорт хамаарах эртний нуурын хотгор учир ихэнхидээ хужир мараа ихтэй хөрстэй тул ургамлан нөмрөг ихэвчлэн давс-хужирт гарлын ургамлын төрөл зүйлээс бүрдсэн байна. Харин сайр хотгоруудын хоорондох дэнж, дэвсэг газрууд бараг ургамалгүй нүцгэн шахуу байх бөгөөд энд ургамлан нөмрөгийн бүрхэц ихэвчлэн 1-5% байна. Мөн ганц нэг тоорой үзэгдэнэ.

2.7. Амьтны аймаг

Энэ төсөл орших Нарийн сухайтын сав газар нь Монгол орны амьтны аймгийн мужлалаар Говь Алтай уулын тойрог, Алашаа говийн цөлийн тойрогт багтдаг. Иймд төслийн талбайн хойд бие үргэлжилсэн цавчим өндөр хадархаг уулсаар хүрээлэгдсэн бол талбайн урд хэсэг нам, хайргархаг бэсрэг толгод, тэгш талархаг гадаргуутай, талбайн хүрээнд байнгын урсацтай булаг, шанд уст цэгүүд олон тул амьтны зүйлийн тооны хувьд харьцангуй баялаг газар юм.

Уурхайн лицензийн талбай түүний ойр орчмоор байгаль тайлан, түүний нэмэлт тодотголууд, мэргэжлийн байгууллагуудаар гүйцэтгүүлсэн судалгаанаас харахад нийт 22 зүйлийн хөхтөн, 86 зүйл нүүдлийн болон суурин шувуу, 8 зүйлийн мөлхөгчид, хоёр нутагтан, 91 зүйлийн сээр нуруугүйтэн бүртгэгдсэн байна.

Түүх соёлын дурсгалт зүйлс, тусгай хамгаалалттай газар нутаг: Төсөл хэрэгжих газрын ойролцоо түүх соёлын дурсгалт зүйлс одоогоор илрээгүй /Овоот Толгой уурхайн археологийн судалгааны тайлан/ байгаа бөгөөд хэрвээ илэрвэл тэр даруйд нь холбогдох төрийн захиргааны төв байгууллагад мэдээллэх үүрэгтэй.

Тус төслийн талбай нь улсын тусгай хамгаалалттай газар нутаг болон орон нутгийн тусгай хамгаалалтын газар нутагтай давхцалгүй байна.

Нийгэм, эдийн засаг:

Төсөлд орон нутгийн иргэд ажилд орох нөхцөл бүрэлдэж, улмаар сумын ажилгүйдлийн түвшин 10 иргэнээр буурна, өрхийн амьжиргаа дээшлэх, өрхийн орлого нэмэгдэх, төслөөс орон нутагт татвар, хураамж, төлбөр хэлбэрээр орсон орлого сум, орон нутгийн хөгжилд зохих хэмжээгээр дэмжлэг болно. Харин нийгэм, эдийн засагт нөлөөлж болзошгүй сөрөг нөлөөллийг авч үзвэл тээврийн хэрэгслийн хөдөлгөөнөөс үүдэн тоосжилт, дуу шуугианаас үүдэн нутгийн иргэдэд тавгүй байдал үүсгэх, эрүүл мэндэд сөргөөр нөлөөлөх маргаан гарч болзошгүй. Иймд онц шаардлагагүйгээр олон салаа зам бий болгохоос зайлсхийх, замын тэмдэг, гэрэл ойлгогч зэргийг шаардлагатай газруудад байрлуулах, жолооч нарын сахилга батыг уурхайн дотоод журамд тусгах ба тогтмол хянах, 20:00-07:00 цагийн хооронд аливаа тэсэлгээ болон дуу чимээ их гаргах үйл ажиллагаа явуулахгүй байх. Төслийн талбай хээрийн судалгаа хийж байхад ойролцоох айл өрхүүд байгаль орчныг бохирдуулахгүй байх, тоосжилтыг маш сайн хянах, бууруулах, хог хаягдалаа зориулалтын цэг дээр хаях, тус нутагт байгаль хамгаалалттай холбоотой хэрэгжүүлж буй арга хэмжээнүүдийг дэмжиж ажиллах, холбогдох хууль журмыг чанд мөрдөж, стандарт журмын дагуу ажиллах хэрэгтэй гэсэн санал хүсэлтийг хэлж байсан.

Оршин суугчид нөлөөллийн бүсийн гадна талд байрлах учир газар ашиглалтын эрх зөрчигдөхгүй. Төсөл хэрэгжсэнээр ажлын байр бий болж, нутгийн иргэд ажилд орно. Хамгийн ойрын суурин нөлөөллийн бүсийн гадна талд байрлах тул сөрөг нөлөөлөлд өртөхгүй. Нүүлгэн шилжүүлэх асуудал үүсэхгүй. Энэхүү төсөл хэрэгжиснээр 5 жилийн хугацаанд улс, орон нутгийн төсөвт төлөх татварын хэмжээ 1,443.3 сая төгрөг болно.

3. ТӨСЛИЙН ГОЛ БОЛОН БОЛЗОШГҮЙ СӨРӨГ НӨЛӨӨЛЛИЙН ТОДОРХОЙЛОЛТ

Төслийн үйл ажиллагааны гол сөрөг нөлөөлөл нь барилга байгууламж барих овоолго үүсгэх зэрэг ажлыг гүйцэтгэхэд 9.8 га талбай хөндөгдөж нөлөөлөлд өртөхөөр байна.

3.1. Төслийн болзошгүй нөлөөлөл

Төслөөс байгаль орчны бүрэлдэхүүнд тус бүрт үзүүлж болзошгүй нөлөөлөл

№	Ү зүүлэлт	Нөлөөллийн түвшин	Тайлбар
1	Газрын хэвлий рельеф	Их	Ажлын үед шинээр хөрс хуулах, уурхайлалтын ажил хийгдэх тул энэ төрлийн нөлөөлөл их гэж үзлээ. Нийт 1.7 га талбайд 40метр гүнтэй ухлага үүснэ
2	Цаг уур, уур амьсгал	Дунд	Цаг агаарын нөхцөл байдал төслийн үйл ажиллагаатай шууд хамааралтай байдаг бөгөөд цаг уурын таагүй /үер, салхи/ байдлаас төслийн ажил зогсох, удаашрах зэргээс байгаль орчинд үзүүлэх сөрөг нөлөөллийн хугацаа уртасна. Хүчтэй салхи, шороон шуургаар ил задгай барилгын болон ажилчдын хог хаягдал хийсч орчныг бохирдуулах зэргээр нөлөөлж болзошгүй.
3	Агаарын чанар	Бага	Төслийн үйл ажиллагаа, техник тоног төхөөрөмжийн хөдөлгөөний үйл ажиллагаанаас тоос шороо үүснэ. Төслийн талбайд ажиллах техникүүдийн түлшний шаталтаас хүлэмжийн хий ялгарна.
4	Усан орчин	Бага	Төслийн талбайн нөлөөллийн бүсэд гадаргын уст цэг байхгүй тул нөлөөлөл үзүүлэхгүй, гүний усны түвшинд төслийн ажил явагдахгүй учраас нөлөөлөхгүй.
5	Хөрс, газрын гадарга	Их	Төслийн үед хөрс хуулалт, газар шорооны ажил барилгажих талбайн хэмжээгээр хийгдэх тул энд үзүүлэх нөлөөллийг их зэрэг гэж үзсэн.
6	Ургамал	Их	Төслийн ажил явагдах талбай нь барилгажаагүй, техноген нөлөөлөлд өртөөгүй талбай байна. Уг талбай нөлөөлөлд өртөх тул энэ нөлөөллийн эрчим их байна.
7	Амьтан	Дунд	Төслийн талбай нь суурин газар учир хүн болон техникийн хөдөлгөөн, дуу чимээ ихтэй тул мэрэгч амьтад болон бор шувууны багийн жижиг шувууд болон синнантроп зүйлүүдээс бусад амьтад ерөнхийдөө шилжилт хөдөлгөөн хийнэ. Тос тосолгооны асгаралтын үед дутуу цэвэрлэхэд
8	Дуу чимээ, доргилт, чичиргээ	Бага	Төслийн ашиглалтын үед, ачих, тээвэрлэлт тэсэлгээ зэргээс үүсэх дуу чимээ, чичиргээ нь ажилчдын эрүүл мэндэд сөргөөр нөлөөлж болзошгүй.
9	Үнэр	Дунд	Ажлын байрны орчин нь агаарын бохирдолтой тоосжилтой бүс тул ажилчдын эрүүл мэндэд үзүүлэх нөлөөлөл дунд.

Төслийн үйл ажиллагаатай холбогдуулан байгаль орчинд үзүүлж болзошгүй сөрөг нөлөөллүүдийг байгалийн хам бүрдлийн хэсгүүдтэй уялдуулан авч тодорхойлбол:

Хүснэгт 9. Төслийн үйл ажиллагааны үед байгаль орчинд үзүүлэх бохирдол, нөлөөллийн эх үүсвэр, шинж чанар, өртөгдлийн байдал

№	Бохирдол, нөлөөлөл	Нөлөөллийн эх үүсвэр (үйл ажиллагаа)	Нөлөөллийн шинж чанар, өртөгдлийн байдал
1	2	3	4
Нэг. Орчин			
1.1	Тоосжилт	Уурхайлалт, тээсэлгээ, тээвэрлэлт	• Төслийн талбай орчим тархах, ажилчдын эрүүл мэндийн байдалд нөлөөлнө
1.2	Дотоод шаталтын хөдөлгүүрийн хорт хий, угаар	Тээвэрлэлтэнд хэрэглэгдэх машин, механизм	- Агаар орчинд тархах боловч хадгалагдах болон тархах хүрээ хязгаарлагдмал
Хоёр. Усан орчин			
2.1	Хатуу болон шингэн хог хаягдал	Ахуйн болон шатах тослох материалын хаягдал Тээвэрлэлтийн явцад техникийн бүрэн бус байдал, хүмүүсийн анхаарал хайхрамжгүйн улмаас асгарах, гоожих	- Хур борооны усаар угаагдаж хөрс, гүний ус бохирдуулна
Гурав. Хөрс			
3.1	Эвдрэл	Байгалийн болон хүний үйл ажиллагааны нөлөөгөөр хөрс эвдрэл, элэгдэлд өртөгдөх, талхглагдах	- Хөрсний физик механик шинж чанарт өөрчлөлт орж болно. -Үйл ажиллагааны хяналтаар нөлөөллийг бууруулах боломжтой.
3.2	Бохирдол	Шатах тослох материалын болон ахуйн хог хаягдлын асгаралт, болгоомжгүй байдлаас болзошгүй нөлөөлөл үүснэ.	- Хэмжээ хязгаарлагдмал Хөрс бохирдноос хөрсний шинж чанар, микробиологийн шинж чанарт өөрчлөлт орж болно - - бохирдлоос сэргийлэх, бохирдох замыг хаалттай байлгах боломжтой.
Дөрөв. Ургамал бүрхэвч			
4.1	Газар шорооны ажлын үед	Ургамлан бүрхэвч бүхэлдээ устгагдах, дарагдах байдлаар үгүй болно.	- Хэмжээ хязгаарлагдмал -Төрөл, зүйл устаж, өөрчлөгдөж болно
4.2	Талхглагдах	Техникийн хөдөлгөөнөөр үйл ажиллагаанд байнга өртөж буй зам, талбай, ашиглалтын объектуудын орчин	- Биомассын хэмжээ багасна - Төрөл зүйл устаж болно Нөхөн сэргээхэд бэрхшээлтэй болж болно.
Тав. Нийгэм эдийн засгийн орчин			
6.1	Шинээр ажиллагсад авна	Эдийн засгийн чадавх дээшилнэ. Ажлын байр шинээр бий болно	- төсөл хэрэгжих хугацаанд

Төслийн үйл ажиллагаанаас байгаль орчны төлөв байдал, экологи, орон нутгийн нийгэм эдийн засагт үзүүлж болзошгүй нөлөөллийн үнэлгээг магадлан жагсаах аргаар хийсэн.

Судалгаанаас үзэхэд тус энэхүү төслийн үйл ажиллагаа нь байгаль орчинд шууд ба шууд бус нөлөөллийн давхардсан байдлаар 22 нэр төрлийн нөлөөлөл үзүүлж болзошгүй байна. Эдгээрээс улсын хэмжээнд нийгэм, эдийн засгийн чиглэлээр үзүүлж буй эерэг нөлөөлөл 6 байгаа бөгөөд үлдэх 18 хэлбэр нь сөрөг нөлөөлөлд хамаарна. Төслийн үйл ажиллагаанаас байгаль орчинд үзүүлж болзошгүй нөлөөллийг магадлан жагсаалтанд оруулан тэдгээрийн хэлбэр, үргэлжлэх хугацаа, нөлөөллийн байдал зэргийг нэгтгэн тодорхойлсноор ерөнхий дүр төрхийг харж болох юм. Мөн нөлөөллийн байдлыг дор дурьдсанаар авч үзэж болохоор байна.

Хүснэгт 10. Болзошгүй нөлөөллийн магадлан жагсаалт

Байгаль орчны үзүүлэлт	Нөлөөлөл			Хугацаа		Давталт		Эрчим		
	Шууд	Шуудбус	Өөрөө	Богно хугацааны	Урт хугацааны	Буцаж нөлөөлөх	Буцалтгүй нөлөөлөх	Хүчтэй	Дунд зэрэг	Бага зэрэг
1. Байгалийн төрөл зүйлийн өөрчлөлт										
Газрын доорх урсцын өөрчлөлт										
Газрын доорх усны чанарын өөрчлөлт		X			X					X
Ургамлын бүтцийн өөрчлөлт										
Хөрсний элэгдэл, эвдрэл	X				X		X		X	
Геологийн тогтоцын өөрчлөлт										
Зэрлэг амьтдын орон зай										
Уур амьсгалын (бичил) өөрчлөлт		X								X
2. Байгалийн нөөц, ашиглалт										
Газрын гадаргын нөөц баялаг										
Бэлчээрийн байдал										
Эрдэс түүхий эдийн нөөц										
Эрчим хүчний нөөц		X			X					X
3. Байгаль, орчны өөрчлөлт										
Ундны усны чанар, хэмжээ	X				X		X			X
Урсгал усны хэрэгцээ										
Агаарын бохирдол	X			X						X
Хөрсний эвдрэл, бохирдол		X			X				X	
Нефт бүтээгдэхүүнд агуулагдах хүнд металл хөрс, усаар дамжин хүнд		X			X				X	
Дуу чимээ, шуугианы нөлөө, чичиргээ	X			X						X
4. Байгалийн өнгө төрх, түүх соёлын дурсгалт зүйл, археологи, Палентологийн олдвор										

Байгалийн үзэсгэлэнт өнгө төрх өөрчлөгдөх										
Ландшафтын хэлбэр, өнгө өөрчлөгдөх										
Тусгай хамгаалалттай газар нутагт нөлөөлөх										
Түүх соёлын дурсгалт зүйлд нөлөөлөх			X	X		X				X
Археологи, палентологийн олдворт нөлөөлөх		X			X		X		X	
5. Нийгэмд үзүүлэх нөлөө										
Дэд бүтцийн хөгжилд нөлөөлөх		X			X		X	X		
Үйлчилгээний салбарын үйл ажиллагаанд нөлөөлөх		X		X					X	
Хүн амын орлого өөрчлөгдөж нэмэгдэх	X			X					X	
Хүн амын эрүүл мэндэд нөлөөлөх		X		X						X
6. Эдний засаг, байгаль орчн										
Татварын орлого өөрчлөгдөх	X			X					X	
Орон нутгийн орлого нэмэгдэх	X			X					X	
Ядуурлыг бууруулахад дэмжлэг болох	X			X					X	
Ажлын байр нэмэгдэх	X			X						X
Улирлын чанартай эрэлт хэрэгцээ	X			X		X			X	
7. Бусад нөлөөлөл										
Зам харилцаа, тээврийн машин механизмын хөдөлгөөн шилжилтээс болж		X					X			X
Ахуйн бохир уснаас хөрс ба грунтын усыг бохирдох		X			X				X	
Бодисын алдагдлаар хөрс бохирдох		X			X				X	
Химийн бодис, аюултай хог хаягдалтай холбогдох аюулгүй ажиллагаа, холбогдох эрх зүйг хангаагүй үед	X				X		X	X		
Дүн	11	12	-	11	11	2	6	2	12	10

Шууд нөлөөлөлд болзошгүй нөлөөллийн 11 нь хамрагдаж байна. Энд хамгийн гол нөлөөлөл нь төслийн үйл ажиллагаа эхлэхэд тухайн талбайд өртөгдөх хөрс, ургамалд үзүүлэх нөлөөлөл байна. Төсөл хэрэгжүүлэгч байгууллагын үйл ажиллагаа эрхэлснээр орлого өсөх, хувийн өмчийн болон татварын орлого өөрчлөгдөх, орон нутгийн орлого болон ажлын байр нэмэгдэх зэрэгт эергээр, харин агуулахын ажлын байрны нөхцөл ажиллагсдын эрүүл мэндэд нөлөөлөх, ахуйн хаягдал, хогийн цэгийн ариутгал муугаас эвгүй үнэр гарах, шавж үржих нөхцөл бүрдэх, химийн бодис, аюултай хог хаягдалтай холбогдох аюулгүй ажиллагаа, холбогдох эрх зүйг зөрчих зэрэг нь сөргөөр тус тус нөлөөлөхөөр байна.

Шууд бус нөлөөлөлд тос тосолгооны материал, түлш бохир усны болзошгүй алдагдал нь хөрсөнд нэвчиж хөрс болон газрын доорх усыг бохирдуулан хүн амьтанд нөлөөлөх, газрын доорх усны нөөц, чанар болон хөрсний элэгдэл, бохирдол бий болох, ажлын байрны эрүүл ахуй, аюулгүй ажиллагааны зөрчлүүд нь ажиллагсдын эрүүл мэнд, хөдөлмөрийн чадварт нөлөөлөх зэрэг сөрөг

нөлөөлөл хамаарч байна. Мөн ядуурлыг бууруулахад эергээр шууд бус нөлөөлөхөөр байна.

Богино хугацааны нөлөөлөлд ажлын байрны нөхцөл ажиллагсдын эрүүл мэндэд нөлөөлөх, ахуйн болон хог хаягдлыг шаардлагын дагуу хадгалах, зайлуулах арга хэмжээг төлөвлөөгүйгээс, хогийн цэгийн битүүмжлэл, ариутгал муугаас эвгүй үнэр гарах, шавж үржих зэрэг нь богино хугацааны нөлөөлөлд хамаарч байна.

Уртхугацааны нөлөөлөлд дээр авч үзсэн нийт 11 нь хамрагдаж байна. Гэхдээ эдгээрээс газрын доорх усны чанар, урсцын өөрчлөлт, төслийн талбай орчны хөрсний элэгдэл, ажлын байрны эрүүл ахуйн нөхцөл зэрэг нь сөрөг нөлөөлөлд хамаарч байхад дэд бүтэц, үйлчилгээний салбарын үйл ажиллагаа, хүн амын орлого өөрчлөгдөх, орон нутгийн орлого нэмэгдэхэд урт хугацаанд эерэг нөлөөлөхөөр байна.

Иймээс газрын доорх усыг ямар нэг байдлаар бохирдуулахгүй байх гол арга хэмжээ нь хөрсний бохирдлоос сэргийлэх арга хэмжээг үргэлж авч хэрэгжүүлэх шаардлагатай байдаг.

Нөлөөллийн давталт: байгаль орчинд нөлөөлөх урт хугацааны нөлөөллүүдээс газрын доорх усны урсац ба чанарын өөрчлөлт, орчны хөрсний элэгдэл, эрчим хүчний нөөц зэрэг сөрөг нөлөөлөл болон нийгэм-эдийн засагт үзүүлэх нөлөөллүүдээс хүн амын орлогын өөрчлөлт, орон нутгийн төсөвт оруулах орлого нэмэгдэх зэрэг эерэг нөлөөллүүд нь буцалтгүй нөлөөлөлд хамаарагдахаар байна. Харин хөрсний бохирдол, ахуйн хаягдал, зэрэг нь буцаж ажиллагсадын эрүүл мэндэд буцаж нөлөөлөх магадлалтай юм.

Нөлөөллийн эрчим: нийт нөлөөллүүдээс 12 нь дунд эрчимтэй, харин татварын болон хүн амын ба орон нутгийн орлого, ажлын байр нэмэгдэх зэрэг эдийн засагт эерэгээр дунд зэрэг, харин асгаралт, хаягдал усаар хөрс, газрын доорх ус бохирдох, хогийн цэгийн ариутгал муугаас орчныг бохирдуулах зэрэг нь дунд зэргийн эрчимтэй сөрөг нөлөөлөл үзүүлэхээр байна.

Төслийн байршил, шийдэл, төлөвлөлттэй холбогдсон болзошгүй нөлөөллийн магадлах жагсаалтыг хийсэн. Объектын байршлын улмаас хүн ам, хүрээлэн буй орчинд төслийн үйл ажиллагаанаас үзүүлж буй нөлөөллийг нийт 17 үзүүлэлтээр шинжилгээ хийхэд 6 зүйлд нөлөөлөлгүй байна. Нөлөөллийн зэрэглэлээр үзэхэд 4 нь бага, 5 нь дунд ба 2 нь их нөлөөлөлтэй байна. Иймд төслийн байршил, шийдэл, төлөвлөлт холбогдсон болзошгүй нөлөөлөл бага харин болон хэрэгжүүлэхтэй төслийг хэрэгжүүлэх явцад тоосжилт үүсэх, тос тосолгоо, дизель түлш асгарах болзошгүй нөлөөлөл дунд байна.

Хүснэгт II. Төслийн байршил, шийдэл, төлөвлөлт болон хэрэгжүүлэхтэй холбогдсон
болзошгүй нөлөөллийн магадлах жагсаалт

Байгаль орчны асуудлууд	Нөлөөлөл байхгүй	Гол үр дагавар		
		Их	Дунд	Бага
1. Төслийн байршилтай холбоотой байгаль орчны асуудал				
Голын гольдролыг эвдэж, өөрчлөх, эрэг эвдрэн үерийн ус тавих нөхцөл бүрдэх	X			
Төслийн байршилтай холбогдож хүн амын нүүдэл бий болох, хүн амыг зөөж байршуулах шаардлага гарах	X			
Түүх, соёлын дурсгалт газар, археологи-палентологийн олдворт газрыг эвдэхэд хүрэх	X			
Усан хангамж, ус хэрэглээний асуудлаар өөр байгууллагын үйл ажиллагаатай зөрчилдөх.	X			
Голын усны горимд өөрчлөлт орох ба хатах, ширгэж үгүй болох аюултай эсэх	X			
Төслийн байршил нь төмөр зам болон бусад барилга байгууламжинд харшлах эсэх	X			
2. Төслийн шийдэл, төлөвлөгөөтэй холбоотой байгаль орчны асуудал				
Үйл ажиллагааны болон ашиглалтын чанар нь тухайн орон нутагт нийцтэй эсэх, ус татах, хуваарилах болон орчны бохирдлын хяналтад сонгосон төхөөрөмж нь хир зэрэг зохимжтой			X	
Болзошгүй осол, мэргэжлийн өвчнөөс урьдчилан сэргийлэх болон ажилтнуудыг үер уснаас хамгаалах асуудал хир зэрэг төлөвлөгдсөн			X	
Технологийн үйл ажиллагааны үед ус, агаар, хөрс бохирдох, хатуу хог хаягдал болон их дуу чимээ гарах			X	
Тусгай анхаарал тавих шаардлагатай хорт хий, тоос, утаа гардаг				X
3. Төсөл хэрэгжүүлэх үеийн байгаль орчны асуудал				
Төслийн үйл ажиллагааны болон ашиглалтын чанарын талаарх төлөвлөгөө, санхүүжилт хир зэрэг бодитой, шаардлага хангасан				X
Мэргэжлээс шалтгаалах өвчин болон аюулгүй ажиллагааны төлөвлөгөө, санхүүжилт бодитой эсэх			X	
Хөрсний эвдрэл элэгдлийг бууруулах, орчныг тохижуулах асуудал төлөвлөгөөнд хэрхэн тусгагдсан (хөрсжүүлэх, ургамал тарих, зүлэгжүүлэх, талбайн усалгаа)		X		
Шуурхай хяналтын үеийн хугацаа, санхүүгийн зардал тусгагдсан		X		
Төслийг хэрэгжүүлэх үеийн инженерийн болон санхүүгийн боломжийн талаарх асуудал			X	
4. Төслийг ерөнхийд нь хянаж үзэх шалгуурууд (бодлогын чанартай асуудлууд)				
Төслийн үр дүн нь биологийн төрөл зүйлд осолтой, аюулд хүргэх		X		
Төслийг хэрэгжүүлэх явцад байгалийн бусад нөөц баялгийг ашиглах боломжгүй болгох		X		

3.2. Төслийн гол сөрөг нөлөөлөл

Төслийн үйл ажиллагааны гол сөрөг нөлөөлөл нь төслийн ашиглалтын үед тоосжилт, асгаралт үүсэх байна. Төслийн бүтээн байгуулалтын ажлын дараа нөхөн сэргээлт, орчны тохижилтын ажлыг хийсэн ч үйл ажиллагааны хяналт, хариуцлагаас хамаарч хөрсний эвдрэл, бохирдол, агаарын чанар, ажиллагсдын ажлын байрны орчин (гэрэлтүүлэг, чимээ шуугиан, чийгшилт, тоосжилт, мэргэжлээс шалтгаалах өвчлөл зэрэг) тоног төхөөрөмжийн засварын үйлчилгээнд ашиглагдах тос, тослох материалыг хөрсөнд асгаснаас үүдэх хөрсийг бохирдуулах бохирдол, бохир ус хөрсийг бохирдуулах, ахуйн хог хаягдал салхиар хийсэн орчныг бохирдуулах зэрэг асуудлууд нь сөрөг нөлөөллийг бууруулах арга хэмжээг төлөвлөн хэрэгжүүлэх боломжтой нөлөөллүүд байна.

Цаг агаарын хүчин зүйлсээс төслийн үйл ажиллагаанд үзүүлэх нөлөөлөл

Байгалийн аюултай үзэгдлүүд болох хүчтэй салхи, шороон шуурга, бороо, үер зэрэг цаг агаарын хүчин зүйлсээс төслийн үйл ажиллагаанд нөлөөлж болзошгүй. Манай Улсад цаг агаарын гаралтай аюулт, гамшигт үзэгдэл жилд дунджаар 54 удаа тохиолддог байна. Сүүлийн 30 жилийн 3 арван жилд хувааж, 1 жилд тохиолдох цаг агаарын аюулт, гамшигт үзэгдлийн давтагдлыг дундажлан үзэхэд эхний 10 жилд дунджаар (1989-1998 он) 15 удаа, 2 дахь 10 жилд (1999-2008 он) 40 удаа, сүүлийн 10 жилд (2009-2018 он) 78 удаа тохиолдов. Тэдгээрээс уруйн үер 21%, салхи шуурга 21%, аянга цахилгаан 14%, нөөлөг салхи 10%-ийг эзэлж байна. Төслийн бүс нутагт 1993-2010 оны ажиглалтын мэдээнээс үзэхэд зуны улиралд нэг өдөрт (1996.08.10) 65.6 мм тунадас орсон нь тухайн жилд орсон нийт хур тунадасны 26%-ийг эзэлж байна. Энэхүү үзэгдэл нь дунджаар 15-20 жилд тохиолдох магадлалтай. Нэг хоногт ихээхэн хур тунадас орох нь өвлийн улиралд зуд болох, зуны улиралд хөрсний угаагдлыг нэмэгдүүлж үржил шимийг муутгахаас гадна байгалийн гэнэтийн аюулт үзэгдлийн нэг болох үерийн нөлөөгөөр бэрхшээл, хохирол учруулдаг.

Салхины дундаж их хурд нь жилийн 4, 5 болон 9 дүгээр саруудад их, өвлийн сарууд болон 7, 8 дугаар саруудад бага байдаг. Салхины их хурд 1996 оны 4 дүгээр сард 28 м/с хүрч, богино хугацаанд салхины хурд огцом нэмэгдэж 40 м/с хүрч байсан.

Салхины ачаалал их болсон жилүүдэд гэр, хашаа унаж, байшингийн дээвэр цонх эвдэрч, холбоо, цахилгааны утас унах, мал сүрэг, хүний амь эрсдэх аюул бий болдог. Иймээс цаг агаарын эдгээр хүчин зүйлсийг барилга байгууламж барих, төлөвлөхөд тооцоолоогүйгээс эд материалын хохирол учирч болзошгүй. Иймд байгалийн эдгээр эрсдэлт үзэгдлүүдээс үзүүлэх ачааллыг тооцоолон байгуулах шаардлагатай болох нь харагдаж байна.

Агаарын чанарт үзүүлэх нөлөөлөл, үнэлгээ

Монгол улсын агаарын тухай хуулинд зааснаар “Агаарын чанар” гэж агаарын чанарын стандартад нийцэж байгаа эсэхийг илэрхийлэх агаарын физик, хими, биологийн цогц шинж чанарыг хэлдэг. Энэхүү төслийн дараах үйл ажиллагаанаас агаарын чанарт нөлөөлөл үзүүлнэ. Үүнд:

- Хөдөлгөөнт тоног төхөөрөмж, машин техникийн ашиглалтын үед тоосжилт үүсэх, түүний хөдөлгүүрээс гарах хорт хий

- Дайрга шигших үед тоосжилт үүсэх
- Тэсэлгээний цооног өрөмдөх, тэсэлгээ хийхэд тоосжилт үүсэх
- Бутлуурын төхөөрөмж дайрга бутлах үед тоосжилт үүсэх

Хүснэгт 12. Агаарын чанарт үзүүлэх сөрөг нөлөөллийн үнэлгээ

№	Сөрөг нөлөөлөл	Нөлөөллийн төвшин			
		Бага	Дун	Их	Сүйрлийн
1	Хөдөлгөөнт болон тэсэлгээний суурийн тоног төхөөрөмж, машин техник, тэслэгээний үйл ажиллагаанаас тоосжилт үүсэх			+	
2	Агаарын чанар өөрчлөгдөх		+		
3	Тоосжилтоос биологийн олон янз байдал үзүүлэх нөлөөлөл	+			
4	Агаар дахь тоосжилт хүн эрүүл мэндэд нөлөөлөх		+		

Хөрсөн бүрхэвчид үзүүлэх нөлөөлөл, үнэлгээ

Хүний үйл ажиллагааны нөлөөнөөс шалтгаалж ямар нэгэн химийн бодис болон биологийн элементээр хөрс бохирдож, хөрсөн дэх химийн бодис элементийн агууламж зөвшөөрөгдөх стандарт хэмжээнээс илүү болох үйл явцыг хөрс бохирдох гэнэ. Хөрс бохирдуулагч эх үүсвэрүүдэд янз бүрийн дэд бүтцийн байгууламжууд, техник тоног төхөөрөмжүүд, болон бусад сектороос ялгарч буй хорт нэгдлүүд, хог хаягдал, бохир ус гэх мэтийн үүсвэрүүд багтдаг.

Төслийн үйл ажиллагааны үед хөрсөн бүрхэвчинд дараах зүйлүүд нөлөөлнө.

- Төслийн нийт ашиглалтын хугацаанд 17,5 га талбайгаас үршил шимт хөрс хуулагдана. Гэхдээ тухайн төслийн талбай нь хад асгар нэм бэсрэг уулсын дунд байрлах учир дээр талбайгаас шимт хөрс хуулахад асуудал үүсэх магадлалтай. Иймд шимт хөрс хуулах боломжтой газраас давхар шимэрхэг хөрсийг хуулах шаардлагатай.
- Ашиглалт үед болон тээвэрлэлтийн үед тээврийн хэрэгслийн хөдөлгөөнөөр орчин тойронд тоосжилт үүсэх, хөрсөн бүрхэвч элэгдэлд орно.
- Шатах, тослох материалаар хөрс тодорхой хэмжээгээр бохирдоно.
- Байгалийн өнгө, төрх байдал өөрчлөгдөнө.

Хүснэгт 13. Хөрсөнд үзүүлэг сөрөг нөлөөллийн үнэлгээ

№	Сөрөг нөлөөлөл	Нөлөөллийн төвшин			
		Бага	Дун	Их	Сүйрлийн
1	Машин техник, хүний үйл ажиллагааны нөлөөгөөр хөрс талхлагдах, бохирдох		+		
2	Хөрсний үндсэн хэв шинж өөрчлөгдөх		+		
3	Хөрс органик биш бохирдуулагч бодисоор бохирдсон байдал	+			
4	Хөрсөн дэх хүнд металлын агууламж	+			
5	Хатуу хог хаягдлаас хөрс бохирдох	+			

Дээрх дүнгээс харахад төслийн хэвийн үйл ажиллагаанаас хөрсөн бүрхэвчинд нөлөөлөх нөлөөлөл нь ихэвчлэн бага болон дунд зэрэг, харин зам талбай усалгаа хийгээгүйн улмаас тоосжилт үүсэх аюулгүй ажиллагааны дүрэм журам баримтлаагүй үед бий болох нөлөөлөл эрсдэл маш байна.

Усан орчинд үзүүлэх нөлөөлөл, үнэлгээ

Хүснэгт 14. Усанд үзүүлэх сөрөг нөлөөллийн үнэлгээ

№	Сөрөг нөлөөлөл	Нөлөөллийн төвшин			
		Бага	Дун	Их	Сүйрлийн
1	Усан хангамжийн эх үүсвэрийн эрүүл ахуйн бүсийн дэглэм зөрчих			+	
2	Булгийн усанд болон зориулалтын бус газар машин	+			
3	Усан дах хүнд металлын агууламж /асгаралт/	+			
4	Ил задгай хог хаягдал түүний улмаас усанд нөлөөлөх	+			
5	Шатахуун, хатуу, шингэн хог хаягдлаар газар доорх ус бохирдох		+		

Хүснэгтээс харахад нийт нөлөөллийн 60% нь бага зэрэг, 20% нь дунд зэрэг, 10 нь их гарч байгаа тул төслийн үйл ажиллагаанаас газар доорх усны нөөц, чанарт үзүүлэх сөрөг нөлөөлөл багаас дунд зэрэг байна.

Төслийн талбайд байгалийн гамшигт үзэгдэл, гэнэтийн осол, ажилчдын санамсар болгоомжгүй үйлдлээс шалтгаалан түлш, тос тосолгоо асгарсан дараах тохиолдлуудад хөрсийг бохирдуулж (тухайн бохирдлыг саармагжуулах, бууруулах арга хэмжээ аваагүй тохиолдолд) улмаар хур бороо орсон үед үерийн усаар дамжин Сухантын голыг бохирдуулж болзошгүй. Үүнд: Барилгажилтын үе шатанд: Барилга, байгууламжуудыг барих үед хэрэглэх барилгын материал (цемент, будаг, лак) асгарсан тохиолдолд;

Тээврийн хэрэгсэл, техник тоног төхөөрөмжөөс ШТМ асгарсан тохиолдолд хөрсийг бохирдуулж, улмаар хур тунадас орсон үед үерийн усаар дамжин гадаргын усыг бохирдуулж болзошгүй.

Ашиглалтын үе шатанд:

- ШТС, ШТМ-ын агуулах, засварын газар, машины зогсоол, тээврийн хэрэгслүүдээс ШТМ асгарсан тохиолдолд;

Ургамлан бүрхэвчид үзүүлэх нөлөөлөл

Төслийн үйл ажиллагааны нөлөөгөөр талбай орчмын өвслөг ургамал дараах нөлөөллүүд үүснэ. Барилгын үйл ажиллагааны үед дараах хүчин зүйлс ургамлан бүрхэвчинд нөлөө үзүүлнэ.

Үүнд:

- Төслийн барилгын явцад хуулагдах талбайгаар хөрстэй хамт ургамалжилт үгүй болно.
- Техникийн нөлөөгөөр үүсэх тоосжилт нь ургамлын бодисын солилцооны эрчмийг бууруулах, улмаар ургамлын морфологид дараах өөрчлөлтүүд гарч болзошгүй. Үүнд:
  - Ургамлын зүйлүүдийн амсарын эс бөглөрөх, навч хорчийж хатах, хагдрах,

- Фотосинтезийн эрчим буурч ургамлын өсөлт удаашрах, о Дээрх бүгдээс шалтгаалан ургамлын фотосинтезийн идэвхитэй хэсэг (газар дээрх)-ийн хэмжээ багасаж, улмаар бүс нутгийн ургамлын биомассын хэмжээ буурах зэрэг болно.

Хүснэгт 15. Ургамлан бүрхэвчинд үзүүлэх нөлөө

№	Сөрөг нөлөөлөл	Нөлөөллийн төвшин			
		Бага	Дун	Их	Сүйрлийн
1	Машин техник, хүний үйл ажиллагаагаар ургамлан бүрхэвч талхлагдах, устаж үгүй болох		+		
2	Барилгажилт төслийн ашиглалтын нөлөөгөөр ургамлан бүрхэвчинд үзүүлэх нөлөөлөл			+	
3	Тоосжилтын үзүүлэх нөлөө	+			

Дуу шуугианы нөлөөлөл

Ашиглалтын үе шатанд: Үйл ажиллагааны үед ашиглагдах гол тоног төхөөрөмж нь уурхайн бусад үйл ажиллагаанд ашиглагдах хүнд даацын тээврийн хэрэгслүүдээс бага дуу чимээтэй болно...

Тээврийн болон бутлуурын хэрэгслүүд нэгэн зэрэг ажиллахад нийлбэр дуу шуугиан 121.73 дБА, суудлын болон хөнгөн тээврийн хэрэгслүүд нэгэн зэрэг ажиллах үед гарах дуу шуугианы түвшин 78.9 дБА, эдгээр утгууд нь стандартад заасан зөвшөөрөгдөх дээд хэмжээнээс 18.9-61.73 дБА-аар бага буюу хүлээн зөвшөөрөгдөх хэмжээнд байна.

4. ТУХАЙН ЖИЛИЙН БАЙГАЛЬ ОРЧНЫ МЕНЕЖМЕНТИЙН ТӨЛӨВЛӨГӨӨНИЙ ГОЛ ЗОРИЛТ

Бид Байгаль орчин, аялал жуулчлалын сайдын А/618 тоот тушаалаар баталсан “Байгаль орчны менежментийн төлөвлөгөө боловсруулах, хянан батлах, тайлагнах журам”, Байгаль орчинд нөлөөлөх байдлын ерөнхий үнэлгээний дүгнэлт, мөн нарийвчилсан үнэлгээний үр дүн, уурхайн ашиглалтын үйл ажиллагааны 2023 оны төлөвлөгөө зэргийг үндэслэж тухайн байгаль орчны менежментийн төлөвлөгөөг боловсрууллаа.

Чухамжараглан ХХК нь “Барилгын чулууны ордыг ил уурхайн аргаар ашиглах” төслийн тухайн жилийн байгаль орчны менежментийн төлөвлөгөөний гол зорилт хуулийн хүрээнд байгаль орчны өмнө хүлээсэн үүргээ биелүүлэн тус төслийн тогтвортой үйл ажиллагаа явуулахад оршино

Бид төслийн үйл ажиллагаанаас хүрээлэн буй орчинд үзүүлэх сөрөг нөлөөллийг байж болох хамгийн бага хэмжээнд байлгах бөгөөд байгаль орчны менежментийн төлөвлөгөөний хамрах хүрээ нь SGMV-00009 тоот ашигт малтмалын тусгай зөвшөөрөлтэй талбайд хамаарна.

5. ТУХАЙН ЖИЛИЙН БАЙГАЛЬ ОРЧНЫ МЕНЕЖМЕНТИЙН ТӨЛӨВЛӨГӨӨ

“Барилгын чулууны ордыг ил уурхайн аргаар ашиглах” төслийн уурхай нь 2020 онд бүрэн хүчин чадлаар, ТЭЗҮ-д тусгагдсан технологийн дагуу ажиллахаар төлөвлөж байсан.

Гэвч Коронавируст халдвар /ковид-19/-ын цар тахлаас шалтгаалан төслийн тухайн жилийн ашиглалтын үйл ажиллагааны төлөвлөгөө болон байгаль орчны менежментийн төлөвлөгөөний дагуу үйл ажиллагаа хэвийн явагдаагүй болно.

Сөрөг нөлөөллийг бууруулах арга хэмжээний төлөвлөгөөнд тухайн төсөл хэрэгжих орчмын өнөөгийн төрх байдал, БОННУ-гээр тодорхойлогдсон болзошгүй болон зайлшгүй сөрөг нөлөөллүүдийг тусгаснаас гадна менежментийн төлөвлөгөөний гол бүрэлдэхүүн хэсгүүд болох дүйцүүлэн хамгаалах арга хэмжээний төлөвлөгөө, химийн бодисын эрсдэлийн менежментийн төлөвлөгөө, хог хаягдлын менежментийн төлөвлөгөө, орчны хяналт шинжилгээний хөтөлбөр, тухайн жилийн байгаль орчны менежментийн төлөвлөгөөний хэрэгжилтийг нөлөөлөлд өртөгч оршин суугчид, оролцогч талуудад тайлагнах хуваарь зэргийг дэлгэрэнгүй авч үзсэн. 2023 оны байгаль орчны менежментийн төлөвлөгөөний нийт зардалд 10 000 000 (Арван сая) төгрөг төсөвлөгдсөн.

Хүснэгт 16.2023 оны БОМТ-г хэрэгжүүлэх зардлын хэмжээ

№	Хэрэгжүүлэх арга хэмжээ	Зардал
1	Сөрөг нөлөөллийг бууруулах арга хэмжээний төлөвлөгөө	2 400 000
2	Нөхөн сэргээлтийн төлөвлөгөө	Үйл ажиллагааны зардлаас
3	Дүйцүүлэн хамгаалах арга хэмжээний төлөвлөгөө	3 874 000
4	Нүүлгэн шилжүүлэх, нөхөн олговор олгох арга хэмжээний	-
5	Түүх, соёлын өвийг хамгаалах арга хэмжээний төлөвлөгөө	-
6	Химийн бодисын эрсдэлийн менежментийн төлөвлөгөө	Үйл ажиллагааны зардлаас
7	Хог хаягдлын менежментийн төлөвлөгөө	1 400 000
8	Тухайн жилийн байгаль орчны менежментийн төлөвлөгөөг хэрэгжүүлэх удирдлага зохион байгуулалтын төлөвлөгөө	Үйл ажиллагааны зардлаас
9	Орчны хяналт шинжилгээний хөтөлбөр	2 173 200
10	Тухайн жилийн байгаль орчны менежментийн төлөвлөгөөний хэрэгжилтийг нөлөөлөлд өртөгч оршин суугчид, оролцогч талуудад тайлагнах	Үйл ажиллагааны зардлаас
2023 оны байгаль орчны менежментийн төлөвлөгөөний нийт		9,847,200

5.1. СӨРӨГ НӨЛӨӨЛЛИЙГ БУУРУУЛАХ АРГА ХЭМЖЭЭНИЙ ТӨЛӨВЛӨГӨӨ

Байгаль орчин, аялал жуулчлалын сайдын 2019 оны А/618 тоот тушаалаар баталсан “Байгаль орчны менежментийн төлөвлөгөө боловсруулах, хянан батлах, тайлагнах журам” түүний хавсралтанд төлсийн гол болон болзошгүй сөрөг нөлөөлөлд өртөх орчноор буюу байгаль орчны бүрэлдэхүүн хэсэгт хуваан агаар, хөрс, гадаргын ба газрын доорх ус, амьтан, ургамал, газрын хэвлийд үзүүлэх сөрөг нөлөөллөөс урьдчилан сэргийлэх, бууруулах зэрэг чиглэлүүдээр бүлэглэн энэхүү төлөвлөгөөг боловсрууллаа.

БОННУ-нд тодорхойлсон байгаль орчны бүрдэл хэсгүүдэд үзүүлэх сөрөг нөлөөлөл мөн төслийн 2023 оны үйл ажиллагаатай уялдуулан гол болон болзошгүй 5 сөрөг нөлөөллийг тодорхойлж, тэдгээрийг бууруулах, сэргийлэх, арилгах 28 арга хэмжээг хэрэгжүүлэхээр төлөвлөв. Төлөвлөн хэрэгжүүлэх арга хэмжээ бүрт тухайн сөрөг нөлөөллийн хамтрах хүрээ, хэмжих нэгж, шаардагдах төсөв, баримтлах стандарт, хуулийн шаардлагыг тусгасан болно.

Хүснэгт 17. Сөрөг нөлөөллийг бууруулах арга хэмжээний төлөвлөгөө

№	Гол болон болзошгүй сөрөг нөлөөлөл		Сөрөг нөлөөллөөс урьдчилан сэргийлэх, бууруулах ажл	Сөрөг нөлөөллийн хамрах хүрээ	Хэмжих нэгж	Төсөв /мян.төг/			Хэрэгжүүлэх хугацаа давтамж	Аргачлал, стандарт, эрх зүйн зохицуулалт
	БО бүрдэл хэсэг	Сөрөг нөлөөлөл				Нэгжийн зардал	Тоо хэмжээ	Нийт зардал		
1	Агаар орчин	Хөдөлгөөнт машин техникээс үүдэлтэй тоос босох	Олон салаа зам гаргахаас сэргийлэх шаардлагагүй замыг хаах, тэмдэг байрлуулах хурдны хязгаар тогтоох, хурд хэмжих	Уурхайн технологийн зам орчим	ш	Үйл ажиллагааны зардлаас			Тогтмол	МУ-ын болон уурхайн замын хөдөлгөөний журам
2		Уурхайн дотоод замыг шаардлагатай үед услах		м ³	Холбогдох хуулийн дагуу усны төлбөр төлөх			Тогтмол	Агаарын тухай хууль, холбогдох стандарт	
3		Төслийн аливаа үйл ажиллагаанаас агаарын чанарт нөлөөлөх	Агаарын чанарын хэмжилтийг тогтсон давтамжийн дагуу хийх	Уурхайн технологийн зам, пад, бутлуур орчим	үзүүлэлт	ОХШХ			Жилд 2 удаа	
4		Суурин болон хөдөлгөөнт тоног төхөөрөмжөөс гарах хий агаарын чанарт нөлөөлөх	Тоног төхөөрөмжний төлөвлөгөөт засвар үйлчилгээг тогтмол хийх	хөдөлгөөнт болон суурийн тоног төхөөрөмж орчим	Үзлэг давтамж	Дотоод үйл ажиллагаа			Сар бүр	

№	Гол болон болзошгүй сөрөг нөлөөлөл		Сөрөг нөлөөллөөс урьдчилан сэргийлэх, бууруулах ажл	Сөрөг нөлөөллийн хамрах хүрээ	Хэмжих нэгж	Төсөв /мян.төг/			Хэрэгжүүлэх хугацаа давтамж	Аргачлал, стандарт, эрх зүйн зохицуулалт
	БО бүрдэл хэсэг	Сөрөг нөлөөлөл				Нэгжийн зардал	Тоо хэмжээ	Нийт зардал		
5	Хөрс	Тос, тосолгоо, түлш, хөрсөнд асгарч хөрсийг бохирдуулах	Асгаралтаас урьдчилан сэргийлж техник хэрэгслийн засвар үйлчилгээг тогтмол хийх, улсын үзлэгт оруулах	Тоног төхөөрөмж	Үзлэг давтамж	Дотоод үйл ажиллагаа			Тухай бүр	Хөрс хамгаалах, цөлжилтөөс сэргийлэх тухай хууль
6			Асгаралтаас урьдчилан сэргийлэх сургалт зохион байгуулах	Асгаралт орчим	Сургалт тоо				Жил 2 удаа	
7			Асгаралттай тэмцэх иж бүрдэл бүхий цэг байгуулах	Асгаралт орчим	Цэгийн тоо	II сард				
8			Асгаралтаас бохирдсон хөрсийг тусгаарлах талбай байгуулах	Асгаралт орчимд	1 талбай	III сард				
9			Машин, техникийн засвар үйлчилгээ хийхэд зориулсан тусгай бетондсон талбай бэлдэж, түүн дээр завсар үйлчилгээг хийх	Засварын талбай орчим	Талбайн	IV сард				

10	Хог хаягдлын түр цэгээс шаптгаалан хөрс бохирдох	Хог хаягдлыг түр цэгт хаяхдаа зохих журмын дагуу ангилан ялгаж, ахуйн хог хаягдлыг сумын төвлөрсөн хогийн цэгт Шугшаа уул ОНӨААТҮГ гэрээ байгуулан нийлүүлэх	Хаягдлын цэг орчим	м ³	20 0	7	1400	Сар 1 удаа
11	Төслийн талбайд хог хаягдлыг ил задгай хаях, хөрс бохирдуулах	Үндсэн болон гэрээт компанийн ажилчдад хог хаягдлын менежментийн сургалт орох	Төслийн талбай орчимд	Сургалт х.тоо	Дотоод үйл ажиллагаа			Жилд 2, Шинэ ажилтан бүрт
12	Хөрс хуулагдах	Шинээр хөндөгдөх газарт, газар хөндөх зөвшөөрөл авч, заавал шимт хөрсийг хуулах	Хөрс хуулах газар	Шимт хөрсний хэмжээ	Дотоод үйл ажиллагаа			Тухай бүр
13	Аливаа үйл ажиллагаанаас хөрсний физик химийн шинж чанарт өөрчлөлт орох	Хөрснөөс дээж авч холбогдох лабораторид шинжлүүлэх, хими, физик шинж чанар, бохирдлыг тодорхойлох	Хөрсний мониторинг цэг	Хөрсний цэг	ОХШХ зардлаас			Улирал бүр

№	Гол болон болзошгүй сөрөг		Сөрөг нөлөөллөөс урьдчилан сэргийлэх, бууруулах ажл	Сөрөг нөлөөллийн хамрах хүрээ	Хэмжих нэгж	Төсөв /мян.төг/			Хэрэгжүүлэх хугацаа давтамж	Аргачлал, стандарт, эрх зүйн зохицуулалт
	БО бүрдэл хэсэг	Сөрөг нөлөөлөл				Нэгжийн зардал	Тоо хэмжээ	Нийт зардал		
14	Усан орчин	Газрын доорх усны нөөцөд нөлөөлөх	Төслийн ус ашиглах дүгнэлт авах, гэрээ байгуулан ажиллах	*	-	ОХШХ зардлаас			1-11 сард	Усны тухай
15		Төслийн аливаа үйл ажиллагаанаас усны эх үүсвэрт нөлөөлөх	Төсөлд ашиглагдах буй гүний худагт эрүүл ахуйн бүс тогтоох захирамжийн дагуу хашаа барих	Ундны усны худаг	Хашааны урт	10	200м	2000	V сард	Усны сан бүхий газар, усны эх үүсвэрийн онцгой болон энгийн хамгаалалтын, эрүүл ахуйн бүсийн дэглэмийг мөрдөх журам

№	Гол болон болзошгүй сөрөг нөлөөлөл		Сөрөг нөлөөллөөс урьдчилан сэргийлэх, бууруулах ажл	Сөрөг нөлөөллийн хамрах хүрээ	Хэмжих нэгж	Төсөв /мян.төг/			Хэрэгжүүлэх хугацаа давтамж	Аргачлал, стандарт, эрх зүйн зохицуулалт
	БО бүрдэл хэсэг	Сөрөг нөлөөлөл				Нэгжийн зардал	Тоо хэмжээ	Нийт зардал		
16	Ургамал, амьтан	Тоосны дэгдэлт нь ургамлын навчны амсрын хаах, ургах чадварыг алдагдуулах	Тоос босож буй зам талбайд усалгаагтогтмол хийх	Тоосны эх үүсвэр	Усны хэмжээ	Үйл ажиллагааны зардлаас			Тухай бүр	Байгалийн ургамлын тухай хууль
17		Ургамлын хяналтын алдагдуулах	Ургамлын хяналтын цэгүүдэд ажиглалт хийх		Биомасс	ОХШХ зардлаас			У-Х сар	
18		Хөрс хуулах үед ховор ургамал өртөх	Хөрс хуулалтын өмнө нэн ховор, ховор ургамлын ажиглалт хийх, газар хөндөх зөвшөөрлийн хуудсыг бөглөх	Хөндөгдөх газар	Газрын хэмжээ	Дотоод үйл ажиллагаа			Тухай бүр	
19		Газар хөндөхөд жижиг хөхтөн, сээр нуруугүйтэн амьтад үхэх, тоо толгой цөөрөх	Газар хөндөхөөс өмнө амьдрах орчны ажиглалт хийх арга хэмжээ авах	Хөндөгдөх газар	Газрын хэмжээ	Дотоод үйл ажиллагаа			Тухай бүр	Амьтны тухай хууль
20		Төслийн үйл ажиллагаанаас амьтдын байршил нутаг өөрчлөгдөх	Төслийн нийт ажилчдаас амьтан харагдах байдлыг мэдээлэл авах, зэрлэг амьтны мониторинг судалгаа хийх	Лицензийн талбай орчим	Зээрийн тоо толгой				Жилд 1 удаа	
21		Зэрлэг амьтны гаралтай түүх эд эрхтэнг худалдаалах, худалдан авах, хууль бус ан	Зэрлэг амьтны хууль бус үйлдлийн эсрэг ажилчдад сургалт, сурталчилгааны ажил зохион байгуулах	Төслийн талбай орчим	Сурталчилгааны материал	Жилд 1 удаа				

№	Гол болон болзошгүй		Сөрөг нөлөөллөөс урьдчилан сэргийлэх, бууруулах ажил	Сөрөг нөлөөллийн хамрах хүрээ	Хэмжих нэгж	Нэгжийн зардал	Төсөв		Хэрэгжүүлэх хугацаа давтамж	Аргачлал, стандарт, эрх зүйн зохицуулалт
	БО бүрдэл хэсэг	Сөрөг нөлөөлөл					Тоо хэмжээ	Нийт зардал		
22	Газрын гадарга ба хэвлий	Төслийн аливаа үйл ажиллагаа газрын төрх байдал түүний хэвлийд нөлөөлөх	Аливаа газар шорооны үйл ажиллагаа явуулах, газар хөндөх ажил хийгдэх үед үржил шимт хөрсийг хуулж шимт хөрсний овоолгыг стандартын дагуу овоолох							Газрын хэвлийн тухай хууль
23			Үүсгэсэн шимт хөрсний овоолгуудаас дээж авч хөрсний агрохимийн чанарын шинжилгээ хийлгэж нөхөн сэргээлтийн стандартын шаардлага хангаж байгаа эсэхийг үнэлэх	Шимт хөрс орчим		ОХШХ зардлаас				
24			Шимт хөрсний овоолго, хөндөгдсөн талбай тус бүрд маркшейдэрийн хэмжилт хийж хэмжээг гаргах мэдээллийн санд оруулна	Хөндөгдсөн талбай бүр		Дотоод үйл ажиллагаа				
БАЙГАЛЬ ОРЧНЫ БҮРЭЛДЭХҮҮН ХЭСГҮҮДЭД ҮЗҮҮЛЖ БОЛЗОШГҮЙ СӨРӨГ НӨЛӨӨЛЛҮҮДИЙГ БУУРУУЛАХ, УРЬДЧИЛАН СЭРГИЙЛЭХ, АРИЛГАХ АРГА ХЭМЖЭЭНИЙ НИЙТ ЗАРДАЛ									2 300 000 Т	
									ХОЁР САЯ ГУРВАН ЗУУН МЯНГА	

5.2. НӨХӨН СЭРГЭЭЛТИЙН ТӨЛӨВЛӨГӨӨ

“Чухамжаргалан” ХХК-ийн “Барилгын чулууны ордыг ил уурхайн аргаар ашиглах” төсөл нь ашиглалтын 5 жилийн хугацаатай хэрэгжих бөгөөд ашиглалтын явцад 9.8 га талбай эвдрэлд орно.

Нөхөн сэргээлтийн ажлыг 2015.03.30-ны өдөр БОНХАЖ-ын сайдын А-138 тушаалаар батлагдсан “Уул уурхайн үйл ажиллагааны улмаас эвдрэлд орсон газарт техникийн болон биологийн нөхөн сэргээлт хийх аргачлал”-ын дагуу хийх. Мөн Уул уурхай, Хүнд үйлдвэрийн сайд, Байгаль орчин, аялал жуулчлалын сайдын хамтарсан 2019.08.28 өдрийн дугаар А/181, А/458 тушаалаар батлагдсан “Уурхай, уулын болон баяжуулах үйлдвэрийн нөхөн сэргээлт, хаалтын журам”-ын дагуу нөхөн сэргээлт хийж, уурхайн хаалтыг гүйцэтгэнэ.

Бид 2021 онд нөхөн сэргээлт хийхгүй бөгөөд 3 жилээс хэрэгжүүлж эхлэнэ. Тайлант жилийн тухайд бид шинээр хөндөгдөх талбай шимт хөрсийг хуулна.

Хүснэгт 16. Нөхөн сэргээлт хийх талбайн хэмжээ

Эвдрэлд орох талбайн хэмжээ	9.8 га
Ил уурхай	2.7
Хаягдал овоолго	2
Хайрга дарганы овоолго	2
Зам	0.2
Барилга байгууламж /шимт хөрсний овоолго/	1.5
Бутлах тоног төхөөрөм	0.7
Паркын талбай засвар	0.7

Шимт хөрс хуулалт, хадгалалт

Төслийн үйл ажиллагаатай холбоотой элэгдэл эвдрэлд орох талбайн шимт хөрсийг зайлшгүй MNS 5916:2008 стандартын дагуу нийт 19,600 м³ шимт хөрсийг хуулж, хадгална. Төсөл хэрэгжүүлэгч нь “Шимт хөрс хуулах ба овоолго үүсгэх стандарт ажлын журам”-ыг боловсруулан баримтлан ажиллах шаардлагатай.

Үржил шимт хөрсний овоолгыг үүсгэх болон хадгалахад дор дурьдсан арга хэмжээг хэрэгжүүлнэ.

Үржил шимт хөрс хуулалтыг стандартын дагуу хийх технологийг ажилтан, машин механизмын жолооч нарт эзэмшүүлнэ.

Шимт хөрсний овоолгыг газар шорооны ажлын үед үржил шимт хөрс хуулалт, хадгалалт МК8 5916:2008 стандартын дагуу хуулж, хадгална.

Шимт хөрсний овоолгыг салхинд хийсэх, усанд автах, хужиртах, хатуу биет, чулуу, барилгын болон хаягдалд дарагдаж бохирдохоос хамгаалах, урьдчилан сэргийлэх ажлыг хэрэгжүүлнэ. Тухайлбал үржил шимт хөрсний овоолгыг олон дахин зөөхгүйгээр тогтвортой

хадгалах талбайд байршуулах ба уулын хажуу болон гуу жалгатай газар овоолгыг байршуулбал борооны болон үерийн усаар урсаж алдагдах тул ус зайлуулах суваг шуудуу татах, эсвэл усанд урсахааргүй газарт байршуулна.

Шимт хөрсний овоолгын байршил, хэлбэр, хэмжээ нь түүний хамгийн сайн хадгалагдах нөхцөлийг хангасан байхаар хэлбэршүүлэх бөгөөд шимт хөрсний овоолгын өндрийг 4- 5 метрээс илүүгүй байхаар үүсгэн, тэмдэгжүүлэх.

Шимт хөрс салхины зонхилох чиглэлийн дагуу шимт хөрсний овоолгын гадна талаар салхиар тоос шороо дэгдэн, шимт хөрс алдагдахаас сэргийлж хашаа хамгаалалт хийж, овоолгын дээд гадаргуу, хажууг хэлбэршүүлэн олон наст өвслөг ургамал тарьж хашаа хамгаалалт хийнэ.

Шимт хөрсний хадгалалт, хамгаалалт, тордлогоо, бүртгэл, хяналтын ажлыг байнга хэрэгжүүлнэ.

5.3 ДҮЙЦҮҮЛЭН ХАМГААЛАХ АРГА ХЭМЖЭЭНИЙ ТӨЛӨВЛӨГӨӨ

Чухамжаргалан ХХК нь Байгаль орчинд нөлөөлөх байдлын үнэлгээний тухай хуулийн холбогдох заалтууд, Засгийн газрын 2013 оны 374 дугаар тогтоолын 2 дугаар хавсралт Байгаль орчны нөлөөллийн үнэлгээний журмын 5.2, 5.3-дах заалтууд болон 2014 оны БОНХ-ийн сайдын А-117 тоот тушаалын 2 дугаар хавсралт Байгаль орчны нөлөөллийн үнэлгээний аргачлалын 3.3.б.-д тус тус заасны дагуу Биологийн олон янз байдлыг (БОЯБ) дүйцүүлэн хамгаалах арга хэмжээг хэрэгжүүлнэ.

Энэхүү төсөл тухайн бүс нутгийн экосистем, биологийн олон янз байдалд үзүүлэх үлдэгдэл нөлөөллийг эвдрэл орох 9.8 га талбайгаар тооцов. Тухайн тооцоог хийхдээ төсөлтэй зэргэлдээ орших Овоот Толгой уурхайн биологийн олон янз байдлын суурь судалгаанд үндэслэн арга аргачлалын дагуу тооцож гаргасан.

Нийт нөлөөлөлд өртөх газар

Биологийн олон янз байдалд үзүүлэх нөлөөллийг Газарзүйн мэдээллийн систем (ГМС) дээр тулгуурласан “Нөлөөлөл буурах функц”-ийг ашиглан нөлөөлөлд өртөх газрын хэмжээг тогтоож болно. Энэ арга нь төслийн шууд ба шууд бус нөлөөллийг орон зайн хувьд хэмжиж болох хялбар арга юм. Нөлөөлөл буурах функцийг ашиглан газарзүйн мэдээллийн систем (ГМС) дээр нөлөөлөлд өртөх газрын хэмжээг (га-гаар) тогтоох ба нөлөөллийн эрчмийг нөлөөлөл их, дунд, бага гэсэн 3 ангид хувааж үзэв.

Хүснэгт 19. Нөлөөллийн эрчим болон нөлөөллийн итгэлцүүр

Нөлөөллийн эрчим	Нөлөөллийн итгэлцүүр	Нөлөөлөл буурах функц
Нөлөөлөл их (га)-И	1.00	Биологийн олон янз байдал үзүүлэх нөлөөлөл их байх тул бүх талбайг тооцололд 1:1 гэж тооцох ба итгэлцүүр нь 1 байна.
Нөлөөлөл дунд (га)-12	0.66	Нөлөөлөл дунд бол $1/3 * 2 = 0.66$
Нөлөөлөл бага (га)-13	0.33	Нөлөөлөл бага бол $1/3 * 1 = 0.33$

Төслийн нөлөөлөлд өртөх газрын хэмжээг нөлөөлөл буурах функц ашиглан төслийн шууд болон шууд бус нөлөөллийг төслийн нөлөөллийн төрөл тус бүрээр ГМС дээр тооцов.

Төслийн нөлөөлөлд өртөх газрын хэмжээг дараах томъёогоор тооцно. Үүнд:

$$81 = I + 12 * 0.66 + 13 * 0.33$$

Үүнд:

81 - Нөлөөлөлд өртөх газрын хэмжээ (га),

11 - Нөлөөлөл их,

12 - Нөлөөлөл дунд,

13 - Нөлөөлөл бага.

Хүснэгт 20. Төслийн хүрээнд нийт хөндөгдөх газрын хэмжээ

<i>Эвдрэлд орох талбайн хэмжээ</i>	<i>9.8 га</i>
<i>Ил уурхай</i>	<i>2.7 га</i>
<i>Хаягдал овоолго</i>	<i>2 га</i>
<i>Хайрга дарганы овоолго</i>	<i>2 га</i>
<i>Зам</i>	<i>0.2 га</i>
<i>Барилга байгууламж /шимт хөрсний</i>	<i>1.5</i>
<i>Бутлах тоног төхөөрөм</i>	<i>0.7</i>
<i>Паркын талбай засвар</i>	<i>0.7</i>

Тооцооллын үр дүнгээр төслийн хүрээнд их, дунд, бага эрчимтэй нөлөөллүүд үзүүлж байна. Нийт 24.2 га талбай нөлөөлөлд өртөх ба 12.9 га нь их, 8.5 га нь дунд, 2.8 га нь бага эрчимтэй нөлөөлөлд өртөж байна.

Хүснэгт 20. Нөлөөлөлд өртөгдөх газар

Нөлөөллийн эрчим	Га
Их	12.9
Дунд	8.5
Бага	2.8

Нөлөөлөлд өртсөн нийт=24.2 га

Дүйцүүлэн хамгаалах арга хэмжээний зардал

Төслийн нөлөөлөлд өртөх газрын хэмжээг тогтоосны дараагаар төслийн нөлөөллийг дүйцүүлэн хамгаалах шаардлагатай газрын хэмжээг тогтооно. Дүйцүүлэн хамгаалах шаардлагатай газрын хэмжээг тогтооход дараах хүчин зүйлүүдийг харгалзан үзнэ. Үүнд:

- Амьдрах орчны төрөл
- Экосистемийн ховор байдал
- Экологийн эрүүл байдал
- Ландшафтын байршил
- Нөлөөллийн хугацаа

Дүйцүүлэн хамгаалах шаардлагатай газрын хэмжээг тогтоохдоо хүчин зүйл тус бүрээр дүйцүүлэн хамгааллын итгэлцүүрийг ашиглаж тооцоход га талбай гарав.

Итгэлцүүр дээр тулгуурласан нийт дүйцүүлэн хамгааллын ажилд шаардагдах нэгж- 290 га

Дүйцүүлэн хамгааллын зардал=\$5/нэгж

Дүйцүүлэн хамгааллын нэг жилийн зардал=\$1450

Хүснэгт 21. Дүйцүүлэн хамгаалах газрын хэмжээ

№	Нөлөөлөлд өргөх талбай /га/	Амьдрах орчны ангилал	Экосистемийн ховор байдал	Ландшафтын байршил	Нөлөөлөл үргэлжлэх хугацаа	Нөлөөлөл үргэлжлэх хугацаа	Нийт итгэлшүүр	Дүйцүүлэн хамгаалах талбай
1	12.9	3	1.5	3	1.5	3	12	154
2	8.5	3	1.5	3	1.5	3	12	102
3	2.8	3	1.5	3	1.5	3	12	34
Нийт талбай /га/								290

Тус тооцооны хүрээнд Дүйцүүлэн хамгаалах шаардлагатай нийт 290 га талбай гарсан байна. Дүйцүүлэн хамгааллын зардал 1 га талбайд 5\$ байх ба нийт 1450 \$ болно. 2019 оны 09 сарын 01 өдрийн Монгол банкнаас зарласан ханшаар доллар 2671.7 төгрөг байна. Энэ ханшаар тооцож үзэхэд дүйцүүлэн хамгааллын нэг жилийн зардал 3,874,000 төгрөг байна.

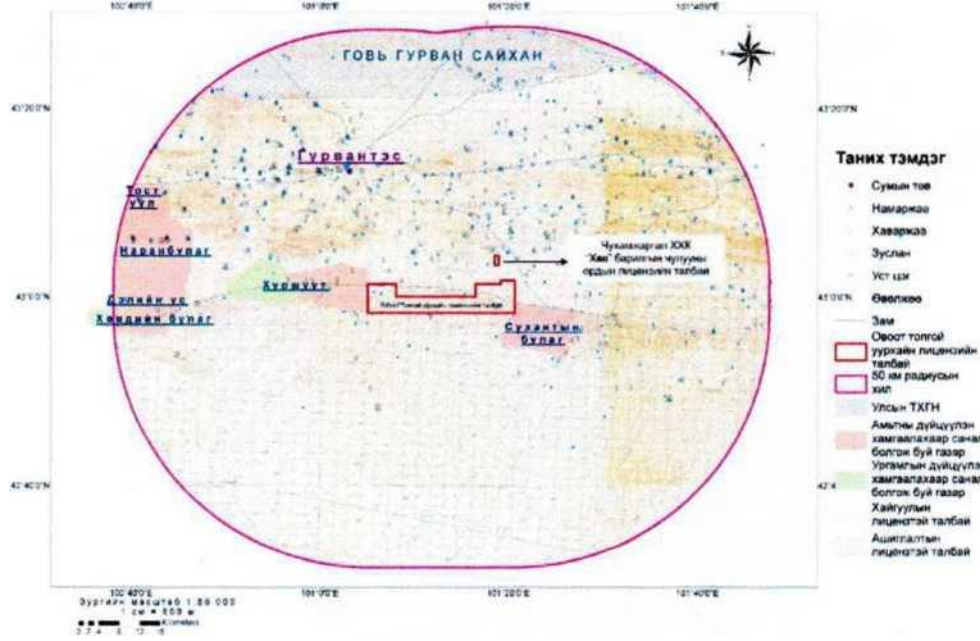
Дүйцүүлэн хамгаалах үйл ажиллагаа хэрэгжүүлэх боломжит хувилбарууд

Дүйцүүлэн хамгаалах газар нь нөлөөлөл үүссэн тухайн экологийн бүс эсвэл ус хураах талбайн хилийн дотор хэрэгжинэ. Дүйцүүлэн хамгаалах газар ба түүний байршлыг сонгохдоо БОНХЯ (хуучин нэрээр)-аас баталсан дүйцүүлэн хамгааллын аргачлалыг үндэслэнэ. Дүйцүүлэн хамгаалах газрыг тогтоохдоо нөлөөлөлд өртсөн газартай ойр байх, экологийн хувьд дүйцэхүйц байх зарчмыг баримтална. Тухайлбал:

- Нөлөөлөлд өртсөн биологийн олон янз байдалтай экологийн хувьд дүйцэхүйц байх, Энэ шаардлагыг хангахын тулд Экологийн бүс нутгийн үнэлгээний мэдээллийг ашиглан нөлөөлөлд өртсөн газартай ижил төстэй экосистем бүхий газрын сонгоно.
- Газарзүйн байршлын хувьд оролцогч талуудын эрх ашгийг хангахуйц байх газрыг сонгох нь зүйтэй. Хэрэв өмнө дурьдсан экологийн хувьд дүйцэхүйц байх зарчмыг хангаж болох бол дүйцүүлэн хамгаалах газрыг нөлөөлөлд өртсөн газартай аль болох ойр байхаар тогтооно. Өөрөөр хэлбэл, нэг аймаг, сумын хилийн дотор үзүүлсэн нөлөөллийг хэрэв экологийн хувьд боломжтой бол тухайн аймаг, сумын хилийн дотор байхаар сонгох нь зүйтэй.

Бид дээрх зарчмын хүрээнд Овоот Толгой уурхай орчмын биологийн олон янз байдлын суурь судалгааг ашиглаж Чухамжаргалан ХХК-ийн дүйцүүлэн хамгаалах газар нутгийг санал болгосон болно.

Зураг 8. Дүйцүүлэн хамгаалах газраар санал болгож буй талбай

Дүйцүүлэн хамгаалах газрын байршилг сонгох Сухантын булаг орчмын сонгосон болно.

Хүснэгт 22. Дүйцүүлэн хамгаалах газар түүнд зарцуулах хөрөнгө

Дүйцүүлэн хамгаалах газрын байршил	“Сухантын булаг” баян бүрд
Төслийн нөлөөлөлд өртөх талбайн хэмжээ	9.8 га
Дүйцүүлэн хамгаалах шаардлагатай газрын хэмжээ	290 га
Дүйцүүлэн хамгааллын үйл ажиллагаанд зарцуулах зардлын хэмжээ /жилд/	5\$/725\$

Зураг 9. Дүйцүүлэн хамгаалах арга хэмжээг хэрэгжүүлэх сухантын баянбүрд

Хүснэгт 23. Дүйцүүлэн хамгаалах арга хэмжээний хүрээнд хийгдэх ажил

№	Хийгдэхээр төлөвлөж буй ажил	Хугацаа	Зарцуулах төсөв
1	Сухантын баян бүрдийн булгийн эхийг хашиж хамгаалах	Төслийн 1 дахь жил	3,874,000Т
2	Сухантын баян бүрдийн мод үржүүлэг бойжуулалтын талбайг бэлдэж хашаажүүлэх 1 га талбай	Төслийн 2 дахь жил	3,874,000Т
3	Мод үржүүлэг бойжуулалтын талбайд тарьц суулгац тарих	Төслийн 3 дахь жил	3,874,000Т
		Төслийн 4 дахь жил	3,874,000Т
4	Мод үржүүлгийн бойжуулалтын арчилгаа хийх, тухайн талбайг орон нутагт хүлээлгэн өгөх	Төслийн 5 дахь жил	3,874,000Т
Нийт зарцуулах мөнгөн дүн			3,874,000Т

Дүйцүүлэн хамгаалах ажлыг Сухант булагт нутагладаг иргэн Б.Батдоржтой хамтран хэрэгжүүлэхээр төлөвлөж байна. Иргэн Батдоржийн эцэг 1990 онд тухайн булгийн дэргэд улиас тарьсан бөгөөд одоог хүртэл амжилттай ургаж байна.

Дүйцүүлэн хамгаалах ажлын хүрээнд Мод үржүүлгийн бойжуулалтын талбай байгуулснаар сум орон нутагт, тухайн бүс нутагт үйл ажиллагаа эрхэлж буй уул уурхайн компаниудад шаардлагатай тарьц суулгацыг бэлдэж нийлүүлэх бүрэн боломжтой юм.

Мөн Сухантын баян бүрд үндсэн 2 булгаас эх авдаг, жилийн 4 улирал урсацтай байдаг. Тухайн булгийн усанд хийгдсэн шинжилгээгээр усан орчин дахь шим бохирдлыг илэрхийлдэг чухал үзүүлэлтүүдийн нэг болох Нитрит /N02-/ ионы агууламж стандартаас хэтэрсэн байсан. Энэ нь булаг ус мал амьтны гаралтай бохирдолд өртсөн болохыг илэрхийлж байна. Иймд малын нөлөөллийг бууруулах үүднээс булгийг хаших шаардлагатай болно.

5.4 НҮҮЛГЭН ШИЛЖҮҮЛЭХ, НӨХӨН ОЛГОВОР ОЛГОХ АРГА ХЭМЖЭЭНИЙ ТӨЛӨВЛӨГӨӨ

Төслийн лецинзийн талбай 103.9 га бөгөөд үүнд 9.8 га талбайг эдэлбэр байдлаар ашиглана. Эдэлбэр газрын тухайн сумын засаг даргын захирамжаар ашиглах шаардлагатай.

Төсөл хэрэгжих нутаг дэвсгэр нь суурьшлын бүс биш, хөршзэргэлдээ үйлдвэрлэлийн үйл ажиллагаа эрхэлдэг аж ахуйн нэгжүүд байрладаг тул нүүлгэн шилжүүлэх үйл ажиллагаа гарахгүй.

5.5 ТҮҮХ СОЁЛЫН ӨВИЙГ ХАМГААЛАХ АРГА ХЭМЖЭЭНИЙ ТӨЛӨВЛӨГӨӨ

Тухайн төслийн талбай орчимд археологи, палеонтологи судалгаа сайн хийгдсэн бөгөөд Чухамжаргалан компанийн лицензийн талбайд түүхийн соёлын өвд хамаарах зүйлс бүртгэгдээгүй бөгөөд уурхайлалтын үйл ажиллагаанд өртөхгүй болно.

Бид ил уурхайн ашиглалтын явцад түүх соёлын өв илэрсэн тохиолдолд даарх хуулийн хүрээнд арга хэмжээ авна.

Төслийн үйл ажиллагааны хүрээнд уурхайлалт болон барилга байгууламжийг барьж байгуулах, суваг шуудуу ухах үед төслийн талбайн хөрсөнд өмнө нь судалгаагаар илэрч байгаагүй олдвор илэрч болдог. Цаашид үйл ажиллагааны явцад түүх, соёлын дурсгалт зүйл илэрсэн үед “Монгол Улсын Үндсэн хууль”-ийн 1 бүлгийн 7-р зүйлд “Монголын ард түмний түүх, соёлын дурсгалт зүйл, шинжлэх ухаан, оюуны өв төрийн хамгаалалтад байна” гэж заасны дагуу түүх, соёлын өвийг эрэн сурвалжлах, бүртгэх, судалж шинжлэх, зэрэглэл тогтоох, үнэлэх, хадгалж хамгаалах, сурталчлах, сэргээн засварлах, өвлүүлэн уламжлуулахтай холбоотой үүрэг хариуцлагаа мөрдөж ажиллах нь зүйтэй.

Соёлын ба үнэт өв зүйлсийг илрүүлж, тэр нь үйлдвэрлэлийн үйл ажиллагаанд эрсдэхээр байвал орон нутгийн засаг даргаас энэ үйл ажиллагааг даруй зогсоохыг шаардах, бололцоотой бол эдгээр газруудыг аль болох зохистойгоор хамгаалахыг хуульд заасан байдаг. Боловсрол, Соёл, ШУ-ны яамны тусгай зөвшөөрөлгүйгээр зөөж шилжүүлэх боломжгүй соёлын ба үнэт дурсгалын өвийг малтах, зөөх, эвдэхийг хуулиар хориглосон.

5.6 ХИМИЙН БОДИСЫН ЭРСДЭЛИЙН МЕНЕЖМЕНТИЙН ТӨЛӨВЛӨГӨӨ

Энэхүү төсөл нь химийн бодис ашиглахгүй бөгөөд техник тоног төхөөрөмжид шаардлагатай шатах тослох материалыг ашиглана. Тухай материалуудын худалдан авалт, тээвэрлэлт, хадгалалт, ашиглалт болон устгал зэргийг Монгол улсын зохих стандарт, журамд нийцүүлэн боловсруулсан компанийн дотоод журмын дагуу гүйцэтгэдэг. Хөдөлмөрийн аюулгүй ажиллагаа, Эрүүл ахуй, Байгаль орчны хэлтэс уурхайд ашиглагдаж буй химийн бодис материалын тээвэрлэлт, хадгалалт, ашиглалт түүний хаягдал болон сав баглаа боодлын устгалд хяналт тавьж, аливаа үүсэж болох эрсдэлээс урьдчилан сэргийлэн ажиллаж байна.

Шатах толслох материалаас үүсэж болох болзошгүй эрсдэл, урьдчилан сэргийлэлт

Үйл ажиллагаанд ашиглагдах материалуудын тээвэрлэлт, хадгалалт, ашиглалт, устгах үйл ажиллагааны явцад үүсэж болзошгүй аюул осол, эрсдлийг бууруулах, арилгах, урьдчилан сэргийлэн, аюул осол, эрсдэл тохиолдсон үед хариу арга хэмжээ авч дараах менежментийг хэрэгжүүлэн ажиллахаар төлөвлөөд байна.

Тээвэрлэлт

Бид аюултай материал тээвэрлэхэд дараах шаардлагыг мөрдөн ажиллана. Үүнд:

- Гал унтраагч, галаас урьдчилан сэргийлэх материал, асгаралтаас урьдчилан сэргийлэх материал зэрэг нь Аюултай материалын зөвшөөрөлд тодорхойлсон хяналтын арга хэмжээний дагуу, тухайн тээвэрлэгдэж буй Аюултай материалтай таарч тохирсон байх
- Аюултай материалыг агуулж буй савыг тээвэрлэгдэхээс өмнө зохих ёсоор хамгаалсан байна
- Хор аюулын лавлах мэдээлэл, хортой, аюултай материалын тээвэрлэлтийн журманд заасны дагуу тухайн сав болон ачааны машиныг тэмдэглэж, анхааруулга болон зурагт хуудас наана
- Аюултай материалыг Монгол улсын стандартын дагуу Химийн бодисын бүртгэл хөглөнө
- Аюултай материалтай харьцах, тээвэрлэх байгууллагыг сонгон шалгаруулахдаа шаардлагад нийцэж байгаа эсэхийг нь баталгаажуулан ажиллана Аюултай материалын тээвэрлэлтийг тухайн тээвэрлэгч агуулахад хүлээлгэн өгөх хүртэл эрсдлийг хариуцан ажиллана
- Тухайн аюултай, хортой материалыг тээвэрлэгч байгууллагын аюулгүй байдлыг хариуцахаар томилогдсон ажилтан (цуваа, тээвэрлэлт хариуцсан ахлах ажилтан) нь тээвэрлэлтийг зөвшөөрөгдсөн замаар, замын хөдөлгөөний дүрэм журмын дагуу зохицуулан хөдөлгөөнт оролцож захиалагч талд хүлээлгэн өгнө

Хадгалалт

Бид төслийн үйл ажиллагаанд ашиглагддаг химийн бодисуудыг, материалын аюулгүй ажиллагааны хуудсанд заасан хадгалах гормийн хүрээнд гадаа болон дотор зориулалтын агуулах талбайд стандартын дагуу хадгалаж байна. Манай компани химийн бодис, материалын хадгалалтанд дараах шаардлага тавин ажиллана. Үүнд:

- Төслийн талбайд аливаа химийн бодисыг хадгалахдаа материалын аюулгүй ажиллагааны хуудсанд (M808)-д заасан шаардлагын дагуу бэлдсэн талбайд хадгална
- Тос тосолгооны материалын гормын бус хадгалалтын явцад асгаралт үүсч хөрс бохирдохоос урьдчилан сэргийлж зориулалтын цемент бетоноор цутгасан талбайд хадгалаж байна
- Шатамхай хийг гаднах агуулахад үйлдэрийн савтай нь цоож бүхий төмөр саравчтай торонд бэхлэх, бүх төрлийн дулаан үүсгүүр, оч, ил гал, нарны гэрлийн тусгалаас хол хадгална
- Аэрозолийн хаяг шошго тодорхой, гаргацтай мөн цохилт доргилтонд өртөхөөс хамгаалах орчинд хадгална

Ашиглалт

Ашиглахдаа M808-Д тусгагдсан ашиглахтай холбоотой зааварчилгаа болон химийн бодис, материалтай харьцах, ашиглах журмын дагуу ажиллаж байна. Үүнд

- Материалтай харьцах ажилтан бүр ашиглалтай холбоотой шаардлагатай бүрэн танилцсан байна
- Материалтай харьцах хүн бүр Хөдөлмөр хамгааллын хэрэгслийг бүрэн хэрэглэсэн байна. Мөн материалын аюулгүй ажиллагааны хуудастай бүрэн танилцасны дараа ашиглана.
- Ашиглалтын явцад шатах тослох материал, тос тосолгооны материал алдагдахаас үед асгаралттай тэмцэх материал бүхий иж бүрдлийг ашиглаж байна.

Устгал

Уурхайд ашиглагдах материалын сав баглаа, боодол хаягдлыг зайлуулахдаа материалын аюулгүй ажиллагааны хуудсанд заасан, мөн уурхайн хог хаягдлын журмын дагуу сав баглаа боодлыг устгах хаях ажлыг гүйцэтгэнэ. Бид уурхайгаас гарч буй химийн бодис, материалын хаягдлыг дараах байдлаар устгалд оруулж зайлуулна. Үүнд:

- Нефть, нефтийн бүтээдэхүүний гаралтай хаягдал тос, тосолгоог зориулалтын саванд хурааж хаягдалт тос дахин боловсруулдаг үйлдвэрт нийлүүлэх
- Тос тосолгооны материалын торх, сав зэргийг бүрэн цэвэрлэж, дахин ашиглагдах хог хаягдлын нэр төрөлд багтаан, дахивар худалдан авдаг аж ахуйн нэгжүүдэд нийлүүлэн эдийн засгийн эргэлтэнд оруулах
- Зарим төрлийн аюултай хог хаягдлыг утаагүй шатаагч зууханд (Тигфо Бигп) шатааж туршин үзэх
- Зарим төрлийн аюултай хог хаягдлыг дахин ашиглагдах хог хаягдлын цэгт хураан хадгалах, аюултай болон хортой хог хаягдал устгах үйлдвэр ашиглалтанд ороход нийлүүлнэ.

5.7 ХОГ ХАЯГДЛЫН МЕНЕЖМЕНТИЙН ТӨЛӨВЛӨГӨӨ

Бид уурхайн үйл ажиллагаанаас бий болж буй хог хаягдлын хэмжээг багасгах, аль болох бага хог хаягдал үүсгэх, түүнийг дахин ашиглах болон дахин боловсруулах замаар гарсан хог хаягдлын хэмжээг бууруулах, үлдсэн хог хаягдлыг хүрээлэн буй орчинд аюулгүй байдлаар устгах ЗК. зарчмыг баримтлан ажиллана.

Чухамжаргалан ХХК нь холбогдох хууль дүрэм, стандартын шаардлагад нийцүүлэн хог хаягдлыг цуглуулах, тээвэрлэх, устгах журмыг боловсруулан мөрдлөг болгон ажиллах болно. Уг журмын дагуу хог хаягдлыг ахуйн болон аюултай хог хаягдал гэж ангилан, ахуйн хог хаягдлыг орон нутгийн хог хаягдлын төвлөрсөн цэгт нийлүүлэх, дахивар хаягдлыг боловсруулах үйлдвэрт нийлүүлнэ.

2023 оны төлөвлөгөөнд дараах ажлыг орууллаа. Үүнд:

- Хуванцар сав буюу РЕТ сав, Бохир усны хуванцар сав (техникийн тос, тосолгооны хуванцар сав), Гялгар уут, геомембран НЭР хулдаасыг дахивар авах байгууллагтай гэрээ байгуулан нийлүүлэх
- Ажилчдын тосгоноос гарсан ахуйн хог хаягдлыг ангилан ялгаж дахивар бус хог хаягдлыг Гурвантэс сумын Шугшаа Уул ОНӨААТҮГ-тай гэрээ байгуулан сард 1 удаа ачилт хийлгэж, хог хаягдлын төвлөрсөн цэгт нийлүүлэх
- Шатах тослох материалын сав, баглаа, боодлыг холбогдох журмын дагуу ангилан ялгаж, тусгай контейнерт цуглуулж, аюултай хог хаягдал устгадаг аж ахуйн нэгжид нийлүүлэх
- Хог хаягдлын ангилан ялгалтаар үүссэн дахивар хог хаягдлыг цуглуулж, боловсруулах үйлдвэр дахин ашиглах газруудад нийлүүлэх ажлыг зохион байгуулна

5.8 ТУХАЙН ЖИЛИЙН БАЙГАЛЬ ОРЧНЫ МЕНЕЖМЕНТИЙН ТӨЛӨВЛӨГӨӨГ ХЭРЭГЖҮҮЛЭХ УДИРДЛАГА ЗОХИОН БАЙГУУЛАЛТЫН ТӨЛӨВЛӨГӨӨ

Чухамжаргалан ХХК нь байгаль орчныг хамгаалах удирдлагын систем чиг баримтлалыг боловсруулан ажиллахдаа Монгол улсын Байгаль орчинтой холбоотой хууль, журам, стандартуудыг баримталж ажиллана.

БОМТ хэрэгжүүлэхэд байгаль орчны гэрээт мэргэжилтэн 1, ХАБЭАБО ажилтан 1 хүний бүрэлдэхүүнтэй хэрэгжүүлнэ

Зураг 10. БОМТ хэрэгжүүлэх удирдалаг зохион байгуулалтын төлөвлөгөө

№	Төлөвөсөн арга хэмжээ	Төсөв	Хэрэгжүүлэх хугацаа	Хариуцсан албан тушаалтан	Тайлбар
1	Хог хаягдалын гэрээ байгуулж ажиллах	Д.Ү.А	Тухайн онд	Нэгжийн удирдлага	

5.9 ОРЧНЫ ХЯНАЛТ ШИНЖИЛГЭЭНИЙ ХӨТӨЛБӨР

Төслийн үйл ажиллагаанаас үүдэн байгаль орчинд үзүүлэх сөрөг нөлөөллийг тухай бүр илрүүлэх, бууруулах, арилгах зорилгоор байгаль орчны төлөв байдал, шинээр үүсэн бий болсон нөхцөл байдалд ажиглалт, хяналт явуулах үйл ажиллагааны удирдамжийг “орчны хяналт шинжилгээний хөтөлбөр” гэнэ.

Энэхүү ОХШХ-ийн зорилго нь тухайн төслийг хэрэгжүүлэх нутгийн байгаль орчин, нутгийн оршин суугчдад тухайн төслийн хэрэгжилтийн улмаас үзүүлэх нөлөөллийг хянах, тэдгээрийг бууруулах оновчтой арга хэмжээг сонгох, уг сонгосон арга хэмжээнүүд үр дүнгээ өгч буй эсэхэд үнэлэлт дүгнэлт өгч, цаашид авч хэрэгжүүлэх арга хэмжээний үндэслэлийг боловсруулах, орон нутгийн засаг захиргаа, хяналт тавих эрх бүхий байгууллагууд болон нутгийн оршин суугчдыг бодитой мэдээллээр хангахад оршино.

Монгол Улсын Байгаль орчныг хамгаалах тухай хууль, Байгаль орчинд нөлөөлөх байдлын үнэлгээний тухай хууль, Ашигт малтмалын тухай хууль зэрэг хуулиудын дагуу төсөл хэрэгжүүлэгч Чухамжаргалан ХХК нь орчны хяналт шинжилгээний ажлын зардлыг хариуцан гаргаж, аливаа ажиглалт, хээрийн хэмжилт, дээжлэлтийг батлагдсан аргагүй, стандартын дагуу хийж, төслийн талбайгаас авсан аливаа дээжүүдийг Монгол улсад итгэмжлэгдсэн лабораториудад хүргүүлж, гарсан үр дүнг тухайн жилийн тайландаа тусган ажиллахаас гадна улирал тутам ус, хөрсний дээжний шинжилгээний хариуг зохих газруудад хүргүүлэн ажиллана.

Бүрэлдэх үүн	Хяналт шинжилгээ хийх үзүүлэлтүүд	Байршил, координат	Хугацаа давтамж	Нэгжийн өртөг мян.төг	Нийт зардал төг/жил	Зөвшөөрөгдөх дээд хэмжээ баримтлах стандарт
Усан орчин	Усны ерөнхий химийн үзүүлэлтүүд	Усны эх үүсвэрт	Химийн шинжилгээг жилд 2 удаа	Усны ерөнхий шинжилгээ 41,800 төгрөг	160.000*4*2=1.280.000	Усан орчны чанарын үзүүлэлт. Ерөнхий шаардлага. MNS 4586:1998 Газрын доорхи усыг бохирдуулагч бодисын зөвшөөрөгдөх дээд хэмжээ. MNS 6148:2010 Газрын доорх усыг бохирдохоос хамгаалах ерөнхий шаардлага. MNS 3342:1982 Ундны ус. Эрүүл ахуйн шаардлага, чанар, аюулгүй байдлын үнэлгээ. MNS 0900:2018 Хүрээлэн буй орчинд нийлүүлэх цэвэршүүлсэн бохир ус. Ерөнхий шаардлага. MNS 4943:2011
	AS, CN, Hg, Pb,Zn,Cu		Микро элементийг жилд 1 удаа	Усны 11 элемент хүнд металын шинжилгээ 38.500 төргөг / Инженер геодези/		
	бактерлогийн бүрэн шинжилгээ		бактерлогийн шинжилгээг ундны усанд жилд 2 удаа	Бактерлоги бүрэн шинжилгээний үнэ 45.210 төгрөг /"Монгол ус" ТӨҮГ/		
Хөрсөн бүрхэвч	Хөрсний физик химийн үндсэн шинж, кадми Cd, Са, Си, хүнцэл As, Мөнгөн ус Hg, Кобальт Со, Никель Ni, хар тугалга РЬ, сод Na, магни Мд,	1. Талбайн урд (Салхиар зөөгдөн бохирдож болзошгүй цэг)	Жилд 1 удаа дээжлэлт хийж лабораторийн	Хөрсний механик бүрэлдэхүүн, ялзмаг 22,000төг	58,300 * 1 * 4 =233,200	Хөрс бохирдуулагч бодис, элементүүдийн зөвшөөрөгдөх дээд хэмжээ. M1M8 5850:2019

	төмөр Pb, цинк Zn, сульфат SO ₄ , хүчил саармагжуулах чадвар, хүчил үүсгэх чадвар, ANP/AGP, чулуулгийн найрлага ABA, нийт сульфит Total Sulfur, ялгардаггүй сульфат S N-Ex, пиритийн сульфит P- Sulfur	2. Талбайн баруун хойд талд (байгалийн фон цэг)	шинжилгээнд өгнө	Хөрсний хүнд металлын шинжилгээний үнэ 11 элемент 36,300 төг /"Инженер геодези" ХХК-н тариф/		
Агаарын чанар	Тоосжилт (PM10, PSM, PM2,5) Гадаад болон дотоод орчны дуу чимээ, доргио, чичиргээ Ажлын байрны эрүүл ахуйн үзүүлэлтүүд (тоос дуу чимээ гэрэлтүүлэг, чийгшил, болон физик бохирдлын түвшин)	Төслийн талбайд 3 цэгт	Жилд 2 удаа дээжлэлт хийж лабораторийн шинжилгээнд өгнө	SO ₂ , N ₂ , CO тоосонцор, дуу чимээ	55000 * 2 * 6 = 660 000	Агаарын чанар. MNS 4585:2016 Агаарт байх бохирдуулах бодисын хүлцэх хэм хэмжээ
	Бохирдлын цэгэн эх үүсвэр (S ₀₂ , N ₀₂ , CO)			БОАЖ сайдын 2011 оны 10 сарын Юны өдрийн А-342 дугаар тушаалын хавсралтаар үнийг тооцов		MNS 5885:2008 Хот суурин газрын агаарын чанарыг хянах журам MNS 7.2.3.16-88 Тоосны хэмжээг тодорхойлох жингийн арга. MNS 4048:88
Ургамал нөмрөг, амьтны	Хяналт шинжилгээ хийх, талбайн хүрээ, хяналт үнэлгээгээр тодорхойлох үр дүнг тухай бүрд нь тодорхойлно	10 км радиуст Ан амьтны бүртгэл хөтлөх, судалгаа явуулах 1м2 ургамлын биомасс	Жилд 1 удаа	Дотоод үйл ажиллагаа		Тухайн төслийн талбай болон орчных нь байгалийн унаган төрхөөрөө байгаа экосистемтэй харьцуулах аргаар тодорхойлох

Бүрэлдэхүүн	Хяналт шинжилгээ хийх үзүүлэлтүүд	Байршил, координат	Хугацаа давтамж	Нэгжийн өртөг мян.төг	Нийт зардал төг/жил	Зөвшөөрөгдөх дээд хэмжээ баримтлах стандарт
Ажиллагсдын эрүүл мэндийн хяналт үнэлгээ	Мэргэжлийн өвчин судлалын үндэсний төвтэй гэрээ байгуулж ажиллана.		Жил бүр	Сөрөг нөлөөллийг бууруулах арга хэмжээний зардалд тусгагдсан		Ажлын байрны нөхцөл, эрүүл ахуй, хөдөлмөрийн нөхцөл болон аюулгүй ажиллагааны талаар баримталдаг Монгол улсын стандартууд
Нийт дун						2.173.200

5.10 ТУХАЙН ЖИЛИЙН БАЙГАЛЬ ОРЧНЫ МЕНЕЖМЕНТИЙН ТӨЛӨВЛӨГӨӨНИЙ ХЭРЭГЖИЛТИЙГ НӨЛӨӨЛӨЛД ӨРТӨГЧ ОРШИН СУУГЧИД, ОРОЛЦОГЧ ТАЛУУДАД ТАЙЛАГНАХ ХУВААРЬ

Уурхайг ашиглах явцад байгаль орчинд учрах сөрөг нөлөөллөөс зайлс хийх, бууруулах, нөхөн сэргээх арилгах, үлдэгдэл нөлөөллийг дүйцүүлэн хамгаалах, нүүлгэн шилжүүлэх, нөхөн олговор олгох, түүх соёлын өвийг хамгаалахтай холбогдсон арга хэмжээг тодорхойлон, шаардагдах хөрөнгө зардлыг тооцож, хэрэгжүүлэх хугацаа, баримтлах хууль, журам, аргачлал, стандартыг тодорхойлж тусгасан байгаль орчны менежментийн төлөвлөгөө боловсруулж хэрэгжилтийг ханган ажиллана.

Бид 2023 оны Байгаль орчны менежментийн төлөвлөгөөний хэрэгжилтийн талаарх мэдээллийг талуудад дараах хуваарын дагуу тайлагнах төлөвлөгөөтэй байна.

Хэзээ	Хаана	Тайлбар
10 сарын 01-ны дотор	Төсөл хэрэгжих орон нутгийн удирдлагад	Урьд оны төлөвлөгөөний биелэлтийг хэлэлцүүлэх
11-01 -ний дотор	Өмнөговь аймгийн БОАЖГ	Урьд оны төлөвлөгөөний биелэлтийг дүгнүүлэх
12-01-ний дотор	БОАЖЯ-ны ХБОБНУГ-т	Ирэх оны төлөвлөгөөг батлуулах
Тухай бүр	Гурвантэс сумын Урт багийн Иргэдийн нийтийн ээлжит хурлаар нутгийн иргэдэд	БОМТ хэрэгжилтийг танилцуулах

УБ-2

Монгол Улсын Засгийн газрын
2004 оны 20 дугаар тогтоолоор бат

МОНГОЛ УЛС
УЛСЫН БҮРТГЭЛИЙН ГЭРЧИЛГЭЭ

2009.06.24
/Бүртгэсэн он, сар, өдөр/

1111003044
/Улсын бүртгэлийн дугаар/

3614093
/Регистрийн дугаар/

Чухамжаргалан
/Хуулийн этгээдийн нэр, хариуцлагын хэлбэр/

Хязгаарлагдмал хариуцлагатай компани
/Хуулийн этгээдийн нэр, хариуцлагын хэлбэр/

Дүрэм
/Үүсгэн байгуулах баримт бичиг/

Шийдвэр
/Шийдвэрийн нэр/

01
/дугаар/

2009.06.20
он, сар, өдөр

519000
/код/

Гадаад дотоод худалдаа
/Хүний эрхийн үйл ажиллагааны чиглэл/

Туслах эрхлэх үйл ажиллагааны чиглэл

Хугацаагүй
хугацаа

2
/Гишүүдийн тоо/

1,180.0
/Өөрийн хөрөнгийн хэмжээ, мянган тэгрөгөөр/

Өмнөговь, Даланзадгад, Далан баг, Хөдөлмөр хангамж үйлчилгээний хэлтэс - 2 давхарт, утас: 99074919,
утас: 99292111, факс:
/хуулийн этгээдийн албан ёсны хаяг/

Өмнөговь аймгийн татварын хэлтэс
/Бүртгэсэн байгууллагын нэр/

Харилцах банкны бүртгэл:

Харилцагч банкны нэр	Дансны төрөл	Дансны дугаар	Бүртгэсэн ажилтан, ТЭГ ДЭГ
ХАА Өмнөговь салбар	Төгрөгийн	5585396952	Ц.Сүрэн-пүрэв

Хуулийн этгээдийн үүсгэн байгуулах баримт бичигт оруулсан нэмэлт, өөрчлөлтийн бүртгэл:

Д/д	Нэмэлт, өөрчлөлтийн агуулга	Огноо	Бүртгэсэн Ажилтан, тэмдэг
1	Хувь нийлүүлэгчээс 1 нэмэгдэж, 2 хасагдаж үүсгэн байгуулагчийн тоо нийт 1 болж өөрчлөгдсөнийг бүртгэв.	2015.01.17	М.Энхтөгтох
2	Оюунцэцэг овогтой Хишигбат-р Захирал-р томилсныг бүртгэв.	2015.01.17	М.Энхтөгтох
3	Өмнөговь, Гурвантэс, 2-р баг, Баясах, . . . 0 тоот, Утас1 94737373, Утас2, Факс хаягийг шинээр бүртгэв.	2015.01.17	М.Энхтөгтох
4	4390 Барилгын зөвсөр хийх зохлох үйл ажиллагаа шинээр бүртгэв. 4923 Авто машинаар ачаа тээвэрлэх эрхлэх үйл ажиллагаа шинээр бүртгэв. 4530 Авто машины сэлбэг эд ангийн худалдаа зохлох үйл ажиллагаа шинээр бүртгэв. 8130 Цэцэрлэгжүүлэлт, зүлээжүүлэлт эрхлэх үйл ажиллагаа шинээр бүртгэв.	2015.01.17	М.Энхтөгтох

Энэхүү гэрчилгээ хуурамчаар үйлдсэн этгээдэд Монгол Улсын хуулийн дагуу хариуцлага хүлээлгэнэ.
Улсын бүртгэлийн гэрчилгээ засвартай бол хүчингүй.

ӨМНӨГОВЬ АЙМГИЙН ЗАСАГ ДАРЬЫН
ТАМГЫН ГАЗАР
ТҮГЭЭМЭЛ ТАРХАЦТАЙ АШИГТ МАЛТМАЛЫН
АШИГЛАЛТЫН ТУСГАЙ

ЗӨВШӨӨРӨЛ

Дугаар SGMV-00009

Түгээмэл тархацтай ашигт малтмалын тухай хуулийн 19 дүгээр зүйлийн
19.5дахь хэсгийг үндэслэн

_____ Өмнөговь _____ аймаг /нийслэл/-ийн

_____ Гурвантэс _____ сум /дүүрэг/-ын

_____ Хөв _____ нэртэй газарт орших

_____ 103.9 _____ гектар талбайг хамарсан

түгээмэл тархацтай ашигт малтмалын хайгуулын талбайд хуульд заасан
нөхцөл, шаардлагын дагуу ашигт малтмал ашиглахыг зөвшөөрч
улсын бүртгэлийн _____ 1111003044 _____ тоот
гэрчилгээтэй

" _____ Чухамжаргалан _____ " ХХК

_____ -д

энэхүү тусгай зөвшөөрлийг _____ 15 _____ жилийн
хугацаагаар олгов.

Тусгай зөвшөөрөл хавсралтгүй бол хүчингүй.

ӨМНӨГОВЬ АЙМГИЙН ЗАСАГ ДАРГА _____

Н.НАРАНБААТАР

2018 оны 12 сарын 31-ны өдөр

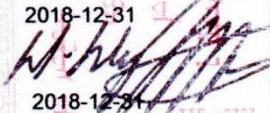
Даланзадгад сум

**ТҮГЭЭМЭЛ ТАРХАЦТАЙ АШИГТ МАЛТМАЛ
АШИГЛАЛТЫН ТУСГАЙ ЗӨВШӨӨРЛИЙН
ГЭРЧИЛГЭЭНИЙ 1 ДҮГЭЭР ХАВСРАЛТ**

**Тусгай зөвшөөрлийн гэрчилгээгүй бол
хүчингүй.**

**Тусгай
зөвшөөрлийн
дугаар SGMV-00009**

Хөдөлгөөний код	Хөдөлгөөний тайлбар	Гарын үсэг, огноо, тамга
Тусгай зөвшөөрөл олгосон Төлбөр	<ul style="list-style-type: none"> • Аймгийн Засаг даргын 2018 оны 12 дугаар сарын 31-ны өдрийн А/1537 дугаар захирамжаар 2018 оны 12 дугаар сарын 31-ны өдөр зөвшөөрөл олгов. Анхны хугацааг 2018 оны 12 дугаар сарын 31-аар тооцно. • Тусгай зөвшөөрлийн эхний жилийн төлбөр төлсөн	<p>2018-12-31</p> <p>2018-12-31</p> <p>ТТБ-2337</p>
	<ul style="list-style-type: none"> •	
	<ul style="list-style-type: none"> •	
	<ul style="list-style-type: none"> •	
	<ul style="list-style-type: none"> •	

**ТҮГЭЭМЭЛ ТАРХАЦТАЙ АШИГТ МАЛТМАЛ
АШИГЛАЛТЫН ТУСГАЙ ЗӨВШӨӨРЛИЙН
ГЭРЧИЛГЭЭНИЙ 2 ДУГААР ХАВСРАЛТ**

Тусгай
зөвшөөрлийн
дугаар SGMV-00009

Тусгай зөвшөөрлийн гэрчилгээгүй бол хүчингүй.

Дэс дугаар	Тусгай зөвшөөрөлд орох өөрчлөлтийн үндэслэл	Хүчин төгөлдөр талбайн хэмжээ /га/	Хасагдах талбайн хэмжээ /га/	Тусгай зөвшөөрлийн талбайн солбицлууд, огноо, гарын үсэг, тэмдэг						
				#	Уртраг			Өргөрөг		
1	<ul style="list-style-type: none"> 2018 оны 12 дугаар сарын 31-ны өдөр тусгай зөвшөөрөл олгов. 	103.9	0.0 га	1	101	19	2.5	43	2	55.5
				2	101	18	31.5	43	2	55.5
				3	101	18	31.5	43	3	43.5
				4	101	19	2.5	43	3	43.5
								2018-12-31		

ӨМНӨГОВЬ АЙМГИЙН ЗАСАГ ДАРГЫН
ТАМГЫН ГАЗАР
ТҮГЭЭМЭЛ ТАРХАЦТАЙ АШИГТ МАЛТМАЛЫН
ХАЙГУУЛЫН ТУСГАЙ

ЗӨВШӨӨРӨЛ

Дугаар 00022Х

Түгээмэл тархацтай ашигт малтмалын тухай хуулийн 14 дүгээр зүйлийг үндэслэн

Өмнөговь аймаг /нийслэл/-ийн
Гурвантэс сум /дүүрэг/-ын
Баянгол нэртэй газарт орших
316 гектар талбайг хамарсан
түгээмэл тархацтай ашигт малтмалын хайгуулын талбайд хуульд заасан
нөхцөл, шаардлагын дагуу ашигт малтмал хайхыг зөвшөөрч улсын
бүртгэлийн 1111003044 тоот гэрчилгээтэй
" Чухамжаргалан " -д
энэхүү тусгай зөвшөөрлийг 3 жилийн
хугацаагаар олгов.

Тусгай зөвшөөрөл хавсралтгүй бол хүчингүй.

ӨМНӨГОВЬ АЙМГИЙН ЗАСАГ ДАРГА

Б.БАДРАА

2015 оны 10 сарын 20 өдөр

Даланзадгад хот

Онцгой байдлын ерөнхий газрын даргын
2021 оны 07 дугаар сарын 07-ны өдрийн
А/154 дугаар тушаалын 2 дугаар хавсралт

ГАЛЫН АЮУЛГҮЙ БАЙДЛЫН ДҮГНЭЛТ

Дугаар **0011824**

Аж ахуйн нэгж, байгууллагын нэр: *"Чухамжаргалан" ХХК*

Хаяг: *Өвчинговь аймал Турвантэж сум*

Ажлын байрны зориулалт, үйл ажиллагааны чиглэл: .....

Барилгын чулууны үйлдвэрлэл

Барилга байгууламжид гал унтраах тоног төхөөрөмж, / гал унтраах автомат болон
дохиоллын систем, утаа зайлуулах систем, усан хангамж /анхан шатны багаж хэрэгсэл,
бодис материал зэргийг байрлуулан ашиглахад энэхүү дүгнэлтийг олгоно.
/Галын аюулгүй байдлын тухай хуулийн 6 дугаар зүйлийн 6.1.3/

Олгосон: *2023* он *07* сар *26* өдөр

Хүчинтэй хугацаа: *2025* он *07* сар *26* өдөр хүртэл

Дүгнэлт олгосон:

Өвчинговь ОБТ аймаг, нийслэлийн Онцгой байдлын газар /хэлтсийн/
дарга *Хурандаа* цолтой *М. Агваабалатар*

Дүгнэлт гаргасан:

Өвчинговь Турвантэж аймаг, нийслэлийн Онцгой байдлын газар /хэлтсийн/
Гал түймрийн улсын хяналтын байцаагч: *Хонхуу* цолтой *Д. Монхзул*

САНАМЖ

- Галын аюулгүй байдлын дүгнэлтийг үйлчилгээний танхимд хүний нүдэнд харагдахуйц газар байрлуулсан байна.

- Галын аюулгүй байдлын дүгнэлт нь үнэт цаас учраас үрэгдүүлж, гэмтээлгүй хадгалахаас гадна хувилж, олшруулж, хуурамчаар үйлдвэрлэсэн болон бусдад түрээслэх, худалдсан тохиолдолд хариуцлага хүлээлгэнэ.

- Галын аюулгүй байдлын дүгнэлт нь банкны зээлийн баталгаа, барьцаа болохгүй.

- Галын аюулгүй байдлын дүгнэлт нь Галын аюулгүй байдлын тухай хууль тогтоомж, түүнтэй нийцүүлэн гаргасан норм, дүрэм, стандартыг зөрчсөн тохиолдолд Онцгой байдлын байгууллагын эрх бүхий албан тушаалтан хураан авах, цуцлах эрхтэй.

- Галын аюулгүй байдлын дүгнэлтийн хугацаа дууссанаас хойш 1 сарын хугацаанд дахин сунгуулах.

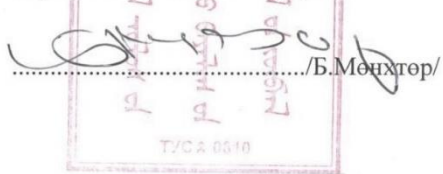

Батлав: "Чухамжаргалан" ХХК-ийн
захирал

...../О.Хишигбат/

Танилцсан: Эрдэс баялгийн
мэргэжлийн зөвлөлийн дарга

...../Б.Мөнхтөр/

**ӨМНӨГОВЬ АЙМГИЙН ГУРВАНТЭС СУМЫН НУТАГТ ОРШИХ
ХӨВ НЭРТЭЙ БАРИЛГЫН ЧУЛУУНЫ ОРДЫГ ИЛ УУРХАЙН
АРГААР АШИГЛАХ ТЕХНИК-ЭДИЙН ЗАСГИЙН ҮНДЭСЛЭЛ**

Тусгай зөвшөөрлийн дугаар: SGMV-00009

Жилийн хүчин чадал: 88.0 мян.м³, барилгын чулуу

Хянасан:

ЭБМЗ-ийн салбар хуралдааны нарийн бичгийн дарга: /Э.Болд-Эрдэнэ/

Шинжээч:

Уул уурхайн мэргэшсэн инженер: /Б.Баяраа/

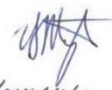
Зөвлөсөн:

Монгол Улсын зөвлөх инженер: /Д.Болор/

Боловруулсан:

Уул уурхайн зураг төслийн "Майндага" ХХК

Гүйцэтгэх захирал, уул уурхайн менежмент: /Т.Мөнх-Эрдэнэ/

Уул уурхайн ашиглалтын технологи инженер: /Ц.Түвшинбаатар/

Төслийн инженер: /Б.Мөнхзул/

Улаанбаатар хот
2019 он

**ӨМНӨГОВЬ АЙМГИЙН ГУРВАНТЭС СУМЫН НУТАГТ ОРШИХ
“ХӨВ БАРИЛГЫН ЧУЛУУНЫ” ОРДЫГ ИЛ УУРХАЙН АРГААР АШИГЛАХ
ТЕХНИК, ЭДИЙН ЗАСГИЙН ҮНДЭСЛЭЛД ХИЙСЭН ШИНЖЭЭЧИЙН ДҮГНЭЛТ**

2019 оны 05-р сарын 07

Улаанбаатар хот

SGMV-00009 тоот ашиглалтын тусгай зөвшөөрлийн талбайд орших Хөв нэртэй барилгын чулууны ордыг ашиглах Техник-эдийн засгийн үндэслэлийг “Чухамжаргалан” ХХК-ийн захиалгаар “Майндата” ХХК боловсруулжээ.

ТЭЗҮ нь оршил, геологийн хэсэг, уул технологийн хэсэг, баяжуулах технологи, уурхайн усан хангамж, уурхайн цахилгаан хангамж, хөдөлмөрийн аюулгүй байдал, эрүүл ахуй, уурхайн хаалтын төлөвлөлт, байгаль хамгаалах, нөхөн сэргээх, эдийн засгийн үр ашиг гэсэн 12 бүлэг, 95 хуудас тайлбар бичиг, хавсралт тооцоо, холбогдох эрх зүйн баримт бичгүүд, хүснэгт, зургуудаас бүрдсэн байна.

Төсөлд тусгасан дараах асуудлуудад шинжээчийн зүгээс тодотгол хийх, засварлах шаардлагатай гэж үзэж байна. Үүнд:

1. Улсын төсвийн хөрөнгөөр хийсэн хайгуулын ажлын зардал байгаа эсэх. Хэрэв байгаа бол төсөлд тусгаж өгөх.
2. Хаягдал бохирдлын тооцоог харахад хаягдал нь 0.3%, 3% юмуу үүнийг нэг мөр болгох
3. Ашиглалтын дэвсгэр зураг яагаад 1:2000 масштабээр байгаа бэ? Үүнийг том масштабтай болгох мөн мөргөцөг тэмдэглсэн тэмдэглэгээ буруу байна. Үүнийг шинээр зурах
4. Ил уурхайн хажуугийн өнцөгийн тооцоо болон ажлын доголын өнцөгийн тооцоог оруулах. Яагаад ажлын доголын өнцөг 80-70 градус байгаа вэ? мөн ажлын бус догол 65 градус байна хаанаас энэ тооцоог гаргаж ирсэн вэ тэр тооцоог оруулах.
5. Ажлын талбайн өргөн хаанаас 20 метр гэж тооцсон вэ? Тэр тооцоог оруулах
6. Уурхайн доголын тоог олох тооцоонд гүн 50 метр гэсэн байна. Гэтэл зүсэлтээс харахад өөр гүнтэй байна. Үүнийг тодруулах.
7. Нийт хөрсний хэмжээг хаанаас тооцож гаргасан вэ? Энэ талаарх тоог нөөцийн дүгнэлт болон бусад зүйлээс хайгаад олсонгүй. ТЭЗҮ-д тусгах
8. Өрмийн машиний маркыг CM-358 юм уу CM853 юм уу? метр цооног өрөмдөх хугацаа хаанаас бодож 0.02 цаг гэж олсон вэ? Тэгвэл ээлжийн бүтээл зөв үү
9. Хуудас 42 нонель хаачив.
10. Цахилгаан хангамж хаанаас яаж авах бэ?
11. Эдийн засгийн тооцоо дээр нэгдсэн дүн харагдаж байна. Задаргааг харуулах.
12. АМНАТ- 2.5 хувь биш үү

Санал:

“Чухамжаргалан” ХХК-ийн захиалгаар “Майндата” ХХК боловсруулсан Өмнөговь аймгийн Гурвантэс сумын нутагт орших “Хөв барилгын чулууны” ордыг ил уурхайн аргаар ашиглах техник, эдийн засгийн үндэслэл” төсөлд шинжээчийн дээр дурьдсан асуудлуудыг анхаарч тодруулга, засвар хийлгэснээр тус ТЭЗҮ-ийг Эрдэс баялгийн мэргэжлийн зөвлөлийн хурлаар хэлэлцүүлэх боломжтой гэж үзэв.

Шинжээчийн дүгнэлт гаргасан:

Уул уурхайн мэргэшсэн инженер ..... Б.Баяраа

105

Батлав: "ЧУХАМЖАРГАЛ" ХХК-ний
Гүйцэтгэх захирал...../А.Тэмүүлэн/

Зөвшөөрөв: Өмнөговь аймгийн
Засаг дарга...../Р.Сэддорж/

2023 ОНЫ УУЛЫН АЖЛЫН ТӨЛӨВЛӨГӨӨ

(Тусгай зөвшөөрлийн талбайн дугаар: SGMV-00009)

Аймаг.Өмнөговь
Сум.Гурвантэс
Уурхайн нэр.Хөв

ТАНИЛЦСАН:

АМИТГ-ын Говийн бүсийн төлөөлөгчийн газрын дарга...../Э.Ганхуяг/ Э.Ганхуяг

ХЯНАСАН:

Өмнөговь аймгийн ЗДТГ-ын ГУУХУ-ын байцаагч...../Ц.Отгонгэрэл/ Ц.Отгонгэрэл

БОЛОВСРУУЛСАН:

Төлөвлөлтийн инженер...../Д.Бямбадорж/ Д.Бямбадорж

2023 он

ТОТБАТ ХХК-Д

МОНГОЛ - УС
ТӨРИЙН ӨМЧИТ АЖ АХУЙН ТООЦООТ
ҮЙЛДВЭРИЙН ГАЗАР

16050 Улаанбаатар хот, Баянгол дүүрэг,
Чингүнжавын гудамж, Монгол - Ус ТӨҮГ-ын байр,
УБД: 9013001040, Утас: 7018 0076, 7018 8643,
Факс: (976) 7018 0074, Вэбсайт: www.mglwater.mn

2019. 11. 12 № 1/648
танай 2019. 10. 20-ны № 22 -т

Усны ашиглах боломжит нөөцийн
дүгнэлт хүргүүлэх тухай

Усны тухай хуулийн 10 дугаар зүйлийн 10.1.22, 28 дугаар зүйлийн 28.2.2, "Нэгж бүтээгдэхүүн үйлдвэрлэх, ажил гүйцэтгэх, үйлчилгээ үзүүлэхэд зарцуулах усны норм батлах тухай" Байгаль орчин, ногоон хөгжил, аялал жуулчлалын сайдын 2015 оны А/301 дүгээр тушаал, Байгаль орчин, аялал жуулчлалын яамны 2019 оны 096/7474 дүгээр лавлагааг үндэслэн Өмнөговь аймгийн Гурвантэс сумын нутагт орших "Барилгын чулууны ордыг ил аргаар ашиглах" төслийн байгаль орчны нөлөөллийн нарийвчилсан үнэлгээний тайлан (2019)-д тусгасан ус ашиглалтын тооцооллыг хянаж үзээд, усны ашиглах боломжит нөөцийн дүгнэлтийг гарган хавсралтаар хүргүүлж байна.

Хавсралт: Усны ашиглах боломжит нөөцийн дүгнэлт 2 хуудастай.

ЗАХИРАЛ

Г.БИЛЭГСЭЙХАН

00011110

**“МОНГОЛ УС” ТӨРИЙН ӨМЧИТ ҮЙЛДВЭРИЙН ГАЗАР
УСНЫ АШИГЛАХ БОЛОМЖИТ НӨӨЦИЙН ДҮГНЭЛТ**

2019 оны 11 дүгээр
сарын 12-ны өдөр

Дугаар-109

Улаанбаатар
хот

1. Төсөл хэрэгжүүлэгч ахуйн нэгж байгууллага, захирлын нэр, хаяг, утас факс, улсын бүртгэлийн болон регистрийн дугаар -

“Чухамжаргалан” ХХК, захирал О.Хишигбат, Өмнөговь аймаг, Гурвантэс сум, 2-р баг, Баясах, 00 тоот, утас: 94737373, улсын бүртгэлийн дугаар: 1111003044, регистрийн дугаар: 3614093.

2. Төслийн нэр, байршил -

Барилгын чулууны орд нь Өмнөговь аймгийн Гурвантэс сумын төвөөс урагш 40.0 км-т оршино. Алтайн өвөр говийн сав газарт хамрагдаж байна

3. Тусгай зөвшөөрлийн дугаар, талбайн координат /X,Y/ -

Тусгай зөвшөөрлийн дугаар: SGMV-00009, Талбайн хэмжээ: 103.9га

№	Уртраг	Өргөрөг	№	Уртраг	Өргөрөг
1	101° 19' 02.50"	43° 02' 55.50"	3	101° 18' 31.50"	43° 03' 43.50"
2	101° 18' 31.50"	43° 02' 55.50"	4	101° 19' 02.50"	43° 03' 43.50"

4. Үйлдвэрлэл, үйлчилгээний нэр, төрөл, зориулалт -

Барилгын чулууны ордыг ил аргаар ашиглах, олборлох

5. Төслийн хүчин чадал, техник, технологи ажиллах горим –

Уурхай нь 5 жилийн хугацаанд нийт 426,800.0тн, жилд 88,000.0тн барилгын чулууг ил аргаар олборлон, жилд 220 хоног, 2 ээлжээр, 12 цагийн горимоор ажиллана.

6. Усны ашиглалтыг тооцох -

Байгаль орчин, ногоон хөгжил, аялал жуулчлалын сайдын 2015 оны А/301 дүгээр тушаалаар баталсан “Нэгж бүтээгдэхүүн үйлдвэрлэх, ажил гүйцэтгэх, үйлчилгээ үзүүлэхэд зарцуулах усны норм”-ын дагуу ус ашиглалтыг тооцоход:

- Унд ахуйд 18хүн х 80.0л/хон = 1.44м³/хон (316.8м³/жил) ус,
- Зам талбайн усалгаанд 2,250.0м² х 2л/м² х 5 удаа = 22.5м³/хон (4,950.0м³/жил),

Нийт 23.94м³/хон (5,266.8м³/жил) усыг ашиглахаар тооцсон.

- Уурхайн олборлолтын 3 дахь жилээс 20,000.0м² талбайд биологийн нөхөн сэргээлт хийхэд 2,400.0м³/жил ус шаардагдана.

7. Усны эх үүсвэр, нөөц, чанар, усны ашиглах боломжит нөөцийн хэмжээ -

Төсөл хэрэгжүүлэхэд шаардагдах 22.5м³/хон усыг орон нутгийн эзэмшлийн 1.5л/с буюу 129.6м³/хон ундаргатай худгаас авч ашиглахад усны ашиглах боломжит нөөцийн хэмжээ хүрэлцээтэй байна.

(Худгийн байршил 101°09'17.60"E, 43°10'15.80"N, Худгаас ус авч ашиглаж болох тухай Өмнөговь аймгийн Гурвантэс сумын засаг даргын 2019 оны 1/414 дүгээр албан бичиг).

8. Байгаль орчны үнэлгээ боловсруулсан аж ахуйн нэгж байгууллага-

Байгаль орчны нөлөөллийн нарийвчилсан үнэлгээний - тайланг "Тотбат" ХХК боловсруулсан.

9. Тавих шаардлага, цаашид авах арга хэмжээ, зөвлөмж –

Төслийг хэрэгжүүлэх явцад Усны тухай хуулийн 4 дүгээр зүйлийн 4.4, 4.5, 24 дүгээр зүйлийн 24.4, 28 дугаар зүйлийн 28.4, 30 дугаар зүйлийн 30.1 дэх хэсгийг хэрэгжүүлэх, өөрийн усны эх үүсвэртэй болох, усны барилга байгууламжийн зураг төсөл хийлгэх, усны хяналт-шинжилгээг тогтмол хийж нөөц, чанарт хяналт тавьж ажиллахыг "Чухамжаргалан" ХХК-д зөвлөж байна.

ХЭЛТСИЙН ДАРГА
МЭРГЭЖИЛТЭН

Ц.БАЯРСАЙХАН
Б.НАРАНГЭРЭЛ

**МОНГОЛЫН БАРИЛГЫН МАТЕРИАЛ
ҮЙЛДВЭРЛЭГЧДИЙН ХОЛБОО**

Бага тойруу-26/1, Чингэлтэй дүүрэг, 6-р хороо
Шуудангийн хайрцаг: Улаанбаатар 14192/338

Утас/факс: +976 11 316253

Вэб сайт: www.bmat.mn

И-мэйл: bmataassociation@mongolnet.mn

2018-06-20 № 2/081
танай _____-ны № _____-т

Өмнөговь аймгийн Гурван тэс сумын нутагт орших "Хөв"ийн барилгын чулууны ордод 2017 онд хийсэн эрэл хайгуулын ажлын үр дүнгийн тайлангийн түүхий эдийн чанар -технологийн дүгнэлт

"Чухам жаргалан" ХХК-ний Өмнөговь аймгийн Гурван тэс сумын нутагт орших "Хөв"ийн барилгын чулууны ордын 2017 онд 00024X хайгуулын тусгай зөвшөөрөлтэй нийт 144.8 га талбайд тус компаний хөрөнгөөр зөвлөх инженер геологич С.Энхболд, геологич инженер Н.Жавхлант нарын геологийн хэсэг эрэл хайгуулын ажлыг хийж нөөцийг бодит В зэргээр 1151202 тонн, боломжит С зэргээр 377001,3 тонноор тогтоосон байна. Эрэл хайгуулын хүрээнд 2 шугамын дагуу 100х50 метрийн хайгуулын торлоор 30,0 метрийн гүнтэй 8 цооног буюу 240.0 тууш метр баганат өрөмдлөгийн ажил хийсэн байна.

Өрөмдлөгийн кернээс 5 метрийн интервалаар сорьц авч "Барилга архитектур корпораци" ХХКомпаний итгэмжлэгдсэн лабораторид дайрганы физик-механикийн хураангуй шинжилгээнд 40, бүрэн шинжилгээнд 8, бат бэхийн судалгаанд 8, химийн шинжилгээнд 4, урвалжих чадвар, сульфатад тэсвэрлэлт, хүйтэнд тэсвэрлэлтийн шинжилгээнд 6, лаборатори технологийн судалгаанд 1, Геологийн төв лабораторид эрдсийн судалгаанд 3, УМЕГазрын Хүнсний аюулгүй байдлын үндэсний лавлагаа лабораторийн цацрагийн элементийн лабораторид 1 дээж тус тус өгч дүнг хавсаргасан байна.

"Барилга архитектур корпораци" ХХКомпаний итгэмжлэгдсэн лабораторид автозамын зориулалтаар ашиглах зорилгоор авто замд мөрдөгдөж буй стандартуудын дагуу хийлгэсэн шинжилгээнүүдийн үзүүлэлтүүдийг Барилга байгууламжийн ажилд хэрэглэх дайрга, техникийн ерөнхий шаардлага MNS 390.98, Хүнд бетонд хэрэглэх дүүргэгч материал. Техникийн шаардлага MNS 2803:2004, MNS 1170-2009, MNS 1272-99 стандартуудын үзүүлэлтүүдтэй харицуулж дүгнэхэд:

1. "БАК" ХХКомпаний итгэмжлэгдсэн лабораторийн шинжилгээгээр:

- Дайрганы ширхэгийн дундаж нягт 2.63г/см³,
- Асгаасны эзэлхүүн жин дунджаар 1312 кг/м³
- Нимгэн үзүүлэлэг шовх хэсгийн агуулга ордын дундаж 1,33 % байгаа нь дайрганы ширхэгийн хэлбэрийн ангилалын "шоо" хэлбэрийн ангилалд багтана,

- Бутлагдалтаар тогтоосон марк Б-8 марк,
- Чийг 0,1 %
- Ус шингээлт дунджаар 0,74 %,
- Тоос, шавар, шорооны агуулга нийт дээжинд дунджаар 0,34%
- Ширхэг хоорондын зай дунджаар 50,1% ,
- Шахалтын бат бэх дунджаар 1200Кгх/см²
- Дээжинд хийсэн хүйтэнд тэсвэрлэлт 3,1%, элэгдэх чанар нь дунджаар 22 % зэрэг үзүүлэлтүүд нь дээрхи стандартуудын шаардлагыг хангаж байна.

2. Физик механикийн хураангуй шинжилгээний дүнгийн ширхэглэлийн бүрэлдэхүүнээс харахад 20,0 мм ширхэглэл хамгийн их буюу 84,5 % , 5мм –ийн ширхэглэл 1,37 % байгаа нь 20-40 мм-ийн ширхэглэлийг дахин буталж шигших замаар бетоны найрлагад шаардагдах нарийн ширхэглэлтэй механик элс гаргаж авахаар тооцож технологийн тоног төхөөрөмжийн сонголт хийх шаардлагатайг харуулж байна.

3. Бетоны найрлагыг тогтоосон үзүүлэлтээр MNS 1170-2009, MNS 1272-99 стандартын дагуу тус ордын буталсан дайргаар В30 /400/ маркийн бетоны дүүргэгч болон авто замын суурь үед ашиглах боломжтой гэж үзэж байна

4. Геологийн судалгааны төвийн Чулуулаг , эрдэс судлалын лабораторид хийсэн петрографын шинжилгээний дүнгээр , алевролитлаг , базальтлаг структуртай , цул текстуртай, жижиг-том ширхэгтэй, кварц, хээрийн жоншт алевролитийн төрлийн чулуулаг болохыг нотолсон байна.

5.Цацраг идэвхит радийн эквивалентийн идэвхийн дундаж хэмжээ стандартаар зөвшөөрсөн хэмжээнээс 4,1 дахин бага буюу 90 Бк/кг байгаа нь (Сэкв<370Бк/кг) барилгын материалын 1-р зэрэглэлд хамрагдах бөгөөд авто замаас гадна орон сууц, үйлдвэр, аж ахуйн зориулалттай барилгын материал үйлдвэрлэх боломжтой гэж үзэж байна.

Иймд "Чухам жаргалан"ХХК-ний захиалгаар "Хөв"ийн барилгын чулууны ордод хийгдсэн хайгуулын ажлын тайланг АМГТГазрын Эрдэс баялгийн Зөвлөлийн хурлаар хэлэлцүүлэхийг БМҮХолбооны техникийн зөвлөлөөс дэмжиж байна.

Гүйцэтгэх захирал

Шинжээч

О. Дягвадорж
(Барилгын холбогч материалын технологич
инженер, Техникийн ухааны магистр)
Н.Оч
(Монгол улсын барилгын материалын
Зөвлөх инженер, Техникийн ухааны магистр)

Өмнөговь аймгийн Гурвантэс сумын нутагт орших барилгын чулууны
"Хөв"-ийн ордын хайгуулын ажлын үр дүнгийн тайлан

БАРИЛГА АРХИТЕКТУР КОРПОРАЦИ
ИТГЭМЖЛЭГДСЭН ЛАБОРАТОРИЙН
ШИНЖИЛГЭЭНИЙ ДҮН

TL 13

2017 оны Есдүгээр сар 27 645/17 БДЦ Улаанбаатар хот

БЕТОН ДҮҮРГЭГЧ, БАРИЛГЫН ФИЗИКИЙН ЛАБОРАТОРИ

Захиалагч байгууллага : "Чухам Жаргалан"ХХК
Дээжийн нэр : Дайрга
Орд газар : Өмнөговь, Гурвантэс, Хөв
Дээж ирүүлсэн : 2017.09.11
Туршилт хийсэн хугацаа : 2017.09.13-09.22
Шинжлэхэд мөрдсөн стандарт : MNS 2998-2009
Хуудасны тоо нийт/тухайн : 5/5

Хураангуй шинжилгээний үр дүн:

№	Дээжийн дугаар	Аслагчийн эзэлхүүн жинг, кг/м³	Чийг, %	Эсвэрлэг хэсэг, %	Буримдсан хэсэг, %	Нийлэг үзүүрлэг хэсэг, %	Тоос, шавар, шороо, %	Буграмтгай заагар, %	Ширхэгийн бүрэлдэхүүн, мм (шилжүүр дээрхи хэсгийн болон бүрэн үлдэгдэл, %)			
									40	20	10	5
33	ХШ-2, Ц-7, Д-39	1346	0.2	0.0	100	0.6	0.4	10.7	9.6	86.4	4.0	-
									9.6	96.0	100	-
34	ХШ-2, Ц-7, Д-40	1347	0.1	0.2	100	1.5	0.4	10.5	13.6	79.3	6.9	0.2
									13.6	92.9	99.8	100
35	ХШ-2, Ц-7, Д-42	1307	0.2	0.0	100	0.8	0.5	10.8	26.0	72.6	1.4	-
									26.0	98.6	100	-
36	ХШ-2, Ц-8, Д-43	1339	0.1	0.1	100	0.8	0.3	8.8	23.7	75.7	0.6	-
									23.7	99.4	100	-
37	ХШ-2, Ц-8, Д-44	1329	0.2	0.1	100	0.0	0.5	8.5	29.2	70.2	0.6	-
									29.2	99.4	100	-
38	ХШ-2, Ц-8, Д-45	1297	0.1	0.2	100	0.3	0.1	11.2	14.1	83.1	2.8	-
									14.1	97.2	100	-
39	ХШ-2, Ц-8, Д-47	1337	0.2	0.0	100	0.0	0.1	10.0	26.9	72.6	0.5	-
									26.9	99.5	100	-
40	ХШ-2, Ц-8, Д-48	1344	0.2	0.1	100	1.4	0.1	10.6	13.9	83.1	2.9	0.1
									13.9	97.0	99.9	100

Шинжилгээний дүн нь захиалагчаас ирүүлсэн зөвхөн энэ дээжид хамаарах ба шинжилгээний дүнг олон удаа хариуцаж, хувилахыг хориглоно.

Лабораторийн эрхдэгч: Б.Өлзийбүрэн/
Шинжилгээ хийсэн: Б.Сарантуяа/
Д.Сайдагдорж/

Монгол улс, Улаанбаатар хот
ХУД, 2-р хороо Чингисийн Өргөн чөлөө

Утас: 11341530
70131534

**АШИГТ МАЛТМАЛ, ГАЗРЫН ТОСНЫ ГАЗРЫН
ДАРГЫН ТУШААЛ**

2019 оны 08 сарын 07 өдөр

Дугаар Т/186

Улаанбаатар хот

**Техник-эдийн засгийн үндэслэл
хүлээн авах тухай**

Засгийн газрын агентлагийн эрх зүйн байдлын тухай хуулийн 8 дугаар зүйлийн 8.4, Ашигт малтмалын тухай хуулийн 48 дугаар зүйлийн 48.4 дэх хэсэг, Эрдэс баялгийн мэргэжлийн зөвлөлийн 2019 оны 06 дугаар сарын 27-ны өдрийн т/19-11-07 тоот дүгнэлтийг тус тус үндэслэн ТУШААХ нь:

1. Өмнөговь аймгийн Гурвантэс сумын нутагт орших SGMV-00009 тоот түгээмэл тархацтай ашиглалтын тусгай зөвшөөрөлтэй Чухамжаргалан ХХК-ийн Хөв нэртэй барилгын чулууны ордыг ил аргаар ашиглах техник-эдийн засгийн үндэслэлийг хүлээн авсанд тооцсугай.

2. Өмнөговь аймгийн Гурвантэс сумын нутагт орших SGMV-00009 тоот ашиглалтын тусгай зөвшөөрөлтэй Хөв нэртэй барилгын чулууны ордыг ил аргаар ашиглах техник-эдийн засгийн үндэслэлийг диск, ЭБМЗ-ийн дүгнэлтийн хамт энэхүү тушаалыг хүлээн авсан өдрөөс хойш ажлын 5 өдөрт багтаан Эрдэс баялгийн мэдээллийн технологийн төвийн Геологийн баримтын төв архивд хүлээлгэн өгөхийг Чухамжаргалан ХХК-д даалгасугай.

ДАРГА

Х.ХЭРЛЭН

10 1322

УУЛ УУРХАЙ, ХҮНД ҮЙЛДВЭРИЙН ЯАМ
АШИГТ МАЛТМАЛ, ГАЗРЫН ТОСНЫ ГАЗАР
ЭРДЭС БАЯЛГИЙН МЭРГЭЖЛИЙН ЗӨВЛӨЛИЙН
ДҮГНЭЛТ

2019 оны 06 сарын 27 өдөр

Дугаар Т/19-11-07

Улаанбаатар хот

Өмнөговь аймгийн Гурвантэс сумын нутагт орших SGMV-00009 тоот ашиглалтын тусгай зөвшөөрөлтэй Хөв нэртэй барилгын чулууны ордыг ил уурхайн аргаар ашиглах техник эдийн засгийн үндэслэлийг хэлэлцсэн тухай

“Чухамжаргалан” ХХК-ийн захиалгаар уул уурхайн зураг төслийн “Майндата” ХХК-ийн инженерүүдийн боловсруулсан Өмнөговь аймгийн Гурвантэс сумын нутагт орших Хөв нэртэй барилгын чулууны ордыг ил уурхайн аргаар ашиглах ил уурхайн техник-эдийн засгийн үндэслэлд Монгол Улсын зөвлөх инженер Д.Болор зөвлөн, уул уурхайн мэргэшсэн инженер Б.Баяраа шинжээч дүгнэлт гаргасан байна. Техник-эдийн засгийн үндэслэлийг Эрдэс баялгийн мэргэжлийн зөвлөлийн хуралдаанаар авч хэлэлцэж, дараах ДҮГНЭЛТ-ийг гаргаж байна.

1. Өмнөговь аймгийн Гурвантэс сумын нутагт орших Хөв нэртэй барилгын чулууны ордыг ил уурхайн аргаар ашиглах ил уурхайн техник-эдийн засгийн үндэслэл нь Талбайн ерөнхий мэдээлэл, Геологийн судалгаа, Ашигт малтмалын чанарын үнэлгээ, технологийн шинж чанар, Гидрогеологийн нөхцөл, Нөөцийн тооцоо, Ил уурхайн олборлолт, Ангилан ялгах хэсэг, Дэд бүтэц, Нөхөн сэргээлт, хаалтын менежмент, Хөдөлмөрийн аюулгүй байдал, эрүүл ахуй, Хүний нөөц, Эдийн засаг зэрэг 12 бүлэг, 102 хуудас тайлбар бичиг, 21 хуудас хавсралт материал, 12 ш хавсралт зургуудаас бүрдэж байна. ТЭЗҮ-г ил уурхайн төлөвлөлт, ил уурхайн ашиглалтын болон барилгын чулуу ангилан ялгах технологи, машин техник, тоног төхөөрөмжийн сонголтын тооцоо, дэд бүтэц, нөхөн сэргээлт, хөдөлмөр хамгаалал аюулгүй ажиллагаа, төслийн эдийн засаг гэсэн бүтэцтэйгээр хийж гүйцэтгэсэн байна.

2. Ордын нөөцийг Эрдэс баялгийн мэргэжлийн зөвлөлийн 2018 оны 9 дүгээр сарын 28-ний өдрийн хурлын ХХ-12-04 тоот дүгнэлтийг үндэслэн гаргасан АМГТГ-ын даргын 2018 оны 11 дугаар сарын 05-ны өдрийн Н/114 дугаарт тушаалаар Өмнөговь аймгийн Гурвантэс сумын нутагт орших Хөв нэртэй SGMV-00009 тоот тусгай зөвшөөрлийн талбайд хамаарагдах барилгын чулууны нөөцийг бодитой (В) зэргээр 442.77 мян.м³, боломжтой (С) зэргээр 145.00 мян.м³, Нийт бодитой болон боломжтой (В+С) зэргээр 587.77 мян.м³-ээр хүлээн авсан байна.

3. Төсөлд үйлдвэрлэлийн нөөцийг бодохдоо Хөв нэртэй ордын батлагдсан (В) нөөцийг магадалсан В' зэрэгт шилжүүлж, ашиглалтын үеийн бохирдолтыг 0.33%, хаягдлыг 0.3%-р тус тус авч тооцсон байна. Уурхайн жилийн хүчин чадал 88.0 мян.м³ барилгын чулуу байхаар тусгажээ.

1

00001735

4. Уурхайн ашиглалтын системийн сонголтыг ордын геологийн тогтоцод үндэслэн автотээвэртэй, гадаад овоолготой ашиглалтын систем хэрэглэхээр төсөлд тусгасан байна.

5. Уурхайн өрөмдлөгийн ажилд Megaroc фирмийн CM-853 маркийн өрмийн машин 1 ш, Hyundai фирмийн ROBEX-2800 маркийн 1.1 м³ шанаганы багтаамжтай экскаватор 1 ш, Howo маркийн 15 тонны даацтай автосамосвал 3\2 ш, Qinggong ZL-50E маркийн 3.0 м³ утгуурын багтаамжтай утгуурт ачигч 1 ш зэрэг ажиллах ба эдгээр нь хоорондоо бүтээлээрээ нягт уялдсан, хөрөнгө оруулалт болон ашиглалтад хамгийн бага зардал гаргах нөхцөлийг хангахаар төсөлд тусгагдсан байна.

6. Ангилан ялгах хэсэг нь +5-10 мм, +10-20 мм, +20-40 мм гэсэн 3 төрлийн бүтээгдэхүүн үйлдвэрлэхээр тооцсон байна.

7. Ашиглалтын явцад эвдэгдсэн газрын нөхөн сэргээлтийн ажлуудыг MNS5915:2008, MNS5917:2008, MNS5918:2008, MNS5850:2008 зэрэг стандартуудын дагуу гүйцэтгэж, эвдэгдсэн газрыг налууулж хэлбэршүүлэн хүн, мал, амьтан явахад аюулгүй болгох, үржил шимт давхаргыг нөхөн сэргээх, тус нутгийн уур амьсгалд тохирсон ургамал тарьж орчныг ургамалжуулах зэрэг ажлуудыг хийх бөгөөд байгаль орчны менежментийн зардалд жилд 27.0 сая төгрөг тусгасан байна. Үүнээс нөхөн сэргээлтийн ажилд 9.9 сая төгрөгийг зарцуулахаар тусгасан.

8. Төсөл хэрэгжүүлэхийн тулд нийт 1,938 сая төгрөгийн хөрөнгө оруулалт шаардлагатай. Төслийн 5 жилийн дүнгээр борлуулалтын орлого 11,076 сая төгрөг, үйлдвэрлэл, үйл ажиллагааны зардал 7,499 сая төгрөг, аж ахуйн нэгжийн орлогын албан татварын дараах цэвэр ашиг 3,219 сая төгрөг байна. Төсөл хэрэгжих хугацаанд Улс, орон нутгийн төсөвт 1,801 сая төгрөгийн орлогыг татвар, төлбөрийн хэлбэрээр оруулахаар байна.

9. Төслийн ашиглалтын 5 жилийн дүнгээр өнөөгийн үнэ цэнэ (NPV, 10%) 1,337 сая төгрөг байх ба өгөөжийн дотоод норм (IRR) 33.6%, хөрөнгө оруулалтаа нөхөх хугацаа 2.3 жил байна.

10. Төсөл хэрэгжсэнээр 28 ажлын байр бий болох ба ажиллагсдын сарын дундаж цалин 0.9 сая төгрөг байхаар төсөлд тусгасан байна.

11. Төсөлд шаардлагатай мэргэжлээр Монгол Улсын иргэдийг бэлтгэх, тэдгээрийг ажлын байраар хангах, нийгмийн асуудлыг шийдвэрлэх, нийгмийн өмнө хүлээсэн үүргээ биелүүлэх, байгаль орчныг нөхөн сэргээх, хөдөлмөрийн аюулгүй байдал, эрүүл ахуйн талаар холбогдох байгууллагуудтай хамтран ажиллаж байхыг ЭБМЗ-өөс даалгаж байна.

12. Техник эдийн засгийн үндэслэл нь уншихад ойлгомжтой, цэгц дараалал сайтай, мэргэжлийн түвшинд чанар сайтай боловсруулсан, уурхайг эхлэн байгуулж үйлдвэрлэл явуулах бүхий л шат дамжлага буюу үйл ажиллагааг хамарсан, цаашид уулын ажлын төлөвлөгөө боловсруулах зэрэгт үндсэн баримт бичиг болжээ.

13. Засгийн газрын 379-р тогтоолоор батлагдсан "Тусгай зориулалтын авто зам, замын байгууламж барих, ашиглах журам" – г тусгай зөвшөөрөл эзэмшигч компани нь мөрдөж ажиллахыг анхааруулж байна.

14. Энэхүү техник эдийн засгийн үндэслэл нь ЭБЭХ-ийн сайдын 2012 оны 04 дүгээр сарын 17-ны өдрийн 074-р тушаалаар баталсан "Ашигт малтмалын баялгийн урьдчилсан үнэлгээ, ашигт малтмалын ордын нөөцийг ашиглах боломжийн урьдчилсан үнэлгээ, уул уурхайн төслийн техник-эдийн засгийн үндэслэлд тавигдах үндсэн шаардлагууд ба техник-эдийн засгийн үндэслэл хүлээн авах журам"-ын дагуу гүйцэтгэгдсэн байна гэж үзлээ.

15. Ашигт малтмалын тухай хуулийн 35 дугаар зүйлийн 4 дэх хэсэгт заасны дагуу Геологи, уул уурхайн асуудал эрхэлсэн төрийн захиргааны төв байгууллагаас томилсон комисс уурхайг хүлээн авсны дараа уг уурхайг энэхүү техник-эдийн засгийн үндэслэлийн дагуу ажиллуулж эхлэхийг "Чухамжаргалан" ХХК (О.Хишигбат)-д анхааруулах.

16. "Чухамжаргалан" ХХК-ийн захиалгаар Хөв нэртэй барилгын чулууны ордыг ил уурхайн аргаар ашиглах техник-эдийн засгийн үндэслэлд тусгагдсан техник, технологийн сонголт, уулын ажлын төлөвлөлт, ангилан ялгах хэсэг, цахилгаан болон усан хангамж, дэд бүтэц, байгаль орчныг хамгаалах төлөвлөгөө, нөхөн сэргээлт, хөдөлмөр хамгаалал аюулгүй ажиллагаа, төслийн эдийн засгийн үнэлгээг боловсруулсан уул уурхайн зураг төслийн "Майндата" ХХК нь хариуцах бөгөөд түүний үнэн бодит байдал, чанарт гаргасан дүгнэлтийг шинжээч Б.Баяраа хариуцах.

17. Захиалагч компани Техник-эдийн засгийн үндэслэлийг хүлээн авах тухай Геологи, уул уурхайн асуудал эрхэлсэн Төрийн захиргааны байгууллагын шийдвэр гарснаас хойш 5 хоногт багтаан Техник-эдийн засгийн үндэслэлийг Эрдэс баялгийн мэдээллийн технологийн төвд холбогдох шаардлагад нийцүүлэн хүлээлгэн өгөх үүрэгтэй. Энэ үүргээ хэрэгжүүлээгүй тохиолдолд Геологи, уул уурхайн асуудал эрхэлсэн Төрийн захиргааны байгууллагын дарга гаргасан шийдвэрээ түдгэлзүүлэх, цуцлах эрхтэйг анхааруулах нь зүйтэй.

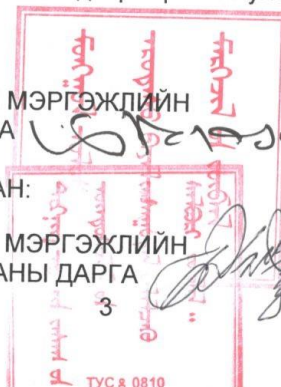
Техник-эдийн засгийн үндэслэлд хийсэн шинжээчийн дүгнэлт, зөвлөлийн гишүүдийн саналыг үндэслэн Эрдэс баялгийн мэргэжлийн зөвлөлийн Салбар хуралдаанаас Ашигт малтмал, газрын тосны газрын даргад Ашигт малтмалын тухай хуулийн 35 дугаар зүйлийн 35.4, 48 дугаар зүйлийн 48.4, Газрын хэвлийн тухай хуулийн 45 дугаар зүйлийн 45.2 дахь хэсгүүд болон энэ дүгнэлт, холбогдох хуулийн заалтуудыг тус тус үндэслэн "Өмнөговь аймгийн Гурвантэс сумын нутаг орших SGMV-00009 тоот ашиглалтын тусгай зөвшөөрөлтэй Хөв нэртэй барилгын чулууны ордыг ил уурхайн аргаар ашиглах техник эдийн засгийн үндэслэлийг хэлэлцсэн тухай"-ийг хүлээн авах шийдвэр гаргахыг уламжлахаар шийдвэрлэв.

ТАНИЛЦСАН:

ЭРДЭС БАЯЛГИЙН МЭРГЭЖЛИЙН
ЗӨВЛӨЛИЙН ДАРГА Б.МӨНХТӨР

ХУРАЛДААНЫГ УДИРДСАН:

ЭРДЭС БАЯЛГИЙН МЭРГЭЖЛИЙН
САЛБАР ХУРАЛДААНЫ ДАРГА В.ДЭЛГЭРЖАРГАЛ

БОЛОВСРУУЛСАН:

ЭРДЭС БАЯЛГИЙН МЭРГЭЖЛИЙН
ЗӨВЛӨЛИЙН САЛБАР ХУРАЛДААНЫ
НАРИЙН БИЧГИЙН ДАРГА

Э.БОЛД-ЭРДЭНЭ

“ЧУХАМ ЖАРГАЛАН ХХК”

Монгол улс, Өмнөговь аймаг,
Гурван тэс сум, Бага-Овоо баг
Утас: 99003490
E-mail: chukhamjargalan@gmail.com

2023 .08. 23 № 29
танай _____ -ны № _____ -т

Байгаль орчны менежментийн төлөвлөгөө
батлуулах тухай:

“Чухам жаргалан” ХХК нь Өмнөговь аймгийн Гурвантэс сумын Бага-Овоо багийн нутагт орших SGMV -00009 тоот ашиглалтын тусгай зөвшөөрөл бүхий талбайд түгээмэл тархацтай ашигт малтмалын “Барилгын чулууны ордыг ил уурхайн аргаар ашиглах” төслийг хэрэгжүүлэхээр ажиллаж байна. Бид өнгөрсөн 2022 онд Байгаль орчны менежментийн төлөвлөгөөг заасан хугацаанд батлуулаагүй ажилласны улмаас зөрчлийн тухай хуулийн 7.1.2 заалтын дагуу 500 нэгжээр торгуулсан болно.

Иймд бид Байгаль орчин, Аялал жуулчлалын сайдын 2019 оны 10 сарын 29-ны өдрийн А/618 тоот тушаалын хавсралтаар баталсан “Байгаль орчны менежментийн төлөвлөгөө боловсруулах, хянан батлах, тайлагнах журам”-н дагуу 2023 оны Байгаль орчны менежментийн төлөвлөгөө боловсрууллаа. Дээрх журмын 2.1, 2.2 заасны дагуу 2023 оны менежментийн төлөвлөгөөг боловсруулан хүргүүлж байгаа бөгөөд зохих журмын дагуу төлөвлөгөөг баталж өгнө үү.

Хүндэтгэсэн
ГҮЙЦЭТГЭХ ЗАХИРАЛ

А.ТЭМҮҮЛИН

"ЧУХАМ ЖАРГАЛАН ХХК"

Монгол улс, Өмнөговь аймаг,
Гурван тэс сум, Бага-Овоо баг
Утас: 99003490
E-mail: chukhamjargalan@gmail.com

2023 .08. 18

№ 28

танай _____ -ны № _____ -т

**Г ӨМНӨГОВЬ АЙМГИЙН ГУРВАНТЭС
СУМЫН ЗАСАГ ДАРГЫН ТАМГЫН ГАЗАРТ**

Даваадорж овогтой Болортуяа /РД№ ФА88101401/ нь
тус компанид Байгаль орчин хариуцсан мэргэжилтнээр
ажиллаж байгаа нь үнэн болохыг тодорхойлов.

**ГҮЙЦЭТГЭХ
ЗАХИРАЛ**

А.ТЭМҮҮЛИН

Засгийн газрын 2021 оны
135 дугаар тогтоолын 3 дугаар хавсралт

ШИЙТГЭЛИЙН ХУУДАС (маягт 2)

2023 оны 08 сарын 11 өдөр

№ 0669632

119

Хот, сум
Ховд-Урвасгийн хот, сум

ХЯЛБАРШУУЛСАН ЖУРМААР ШИЙДВЭРЛЭХ ЗӨРЧИЛ ШИЙТГЭЛ ОНОГДУУЛАХ ТУХАЙ

Огноогч *Ховд-Урвасгийн хот, сум* /эрх бүхий албан тушаалтны харьяалах байгууллага, ажил, нэр, цол, зэрэг/ *Х. Урвасгийн хот, сум* би Зөрчил шалган шийдвэрлэх тухай хуулийн 6.1 дүгээр зүйлийн 1 дэх хэсэгт заасан ..

Ховд-Урвасгийн хот, сум /хүн, хуулийн этгээдийн нэр/-ийн үйлдсэн зөрчилд Зөрчлийн тухай хуулийн 7.1 зүйлийн *1* -д заасан шийтгэл оногдуулах үндэслэлтэй байх тул Зөрчил шалган шийдвэрлэх тухай хуулийн 7.2 дугаар зүйлд заасныг үндэслэн ШИЙДВЭРЛЭХ НЬ:

Холбогдогч /харьяалах улс, хуулийн этгээдийн нэр, хүний овог, нэр, регистр/паспортын дугаар, ажил, албан тушаал, хаяг/ *Монгол улс, Ховд-Урвасгийн хот, сум, р/у 3614093, нь 111603044, Ховд-Урвасгийн хот, сум* болох нь *Ховд-Урвасгийн хот, сум* зэрэг нотлох баримтаар нотлогдон тогтоогдож, Зөрчил шалган шийдвэрлэх тухай хуулийн 6.1 дүгээр зүйлийн 2.3 дахь хэсэгт заасны дагуу шийдвэрлэх боломжтой байна.

Иймд холбогдогч *Х. Урвасгийн хот, сум* /хүн, хуулийн этгээдийн нэр/-ийн үйлдсэн зөрчилд Зөрчлийн тухай хуулийн 7.1 зүйлийн *1* -д заасан шийтгэл оногдуулах үндэслэлтэй байх тул Зөрчил шалган шийдвэрлэх тухай хуулийн 7.2 дугаар зүйлд заасныг үндэслэн ШИЙДВЭРЛЭХ НЬ:

1. Холбогдогч *Х. Урвасгийн хот, сум* /хүн, хуулийн этгээдийн нэр/-ийн үйлдсэн зөрчилд Зөрчлийн тухай хуулийн тусгай ангийн *1* /зүйл, хэсэг, заалт/-д заасны дагуу *1* /шийтгэлийн төрөл, хэмжээ/ шийтгэл оногдуулсугай.

2. Оногдуулсан шийтгэлийн *100 000* төгрөгийг Төрийн сангийн *100 110000388* тоот дансанд, хохирол, нөхөн төлбөрийн *100 000* төгрөгийг Төрийн сангийн *100 110000388* тоот дансанд, зөрчил үйлдэж олсон мөнгөн орлогыг /улсын төсөвт/ Төрийн сангийн *100 000* тоот дансанд тус тус шийтгэлийн хуудсыг хүлээн авснаас хойш 15 хоногийн дотор бэлдээр, бэлэн бусаар сайн дураар төлж биелүүлэхийг даалгасугай.

3. Зөрчлийн тухай хуулийн 3.6 дугаар зүйлд зааснаар хүн, хуулийн этгээдийн *1* /үйл ажиллагаа, эрх/ аль болохыг зурах/-ыг *100 000* хугацаагаар /хязгаарлах, хүчингүй болгох/ аль болохыг зурах/ эрх хасах шийтгэл оногдуулсугай.

4. Торгуулийн шийтгэлийг хэсэгчлэн төлүүлэх *100 000* үндэслэл тогтоогдсон тул оногдуулсан *100 000* төгрөгийн торгуулийн шийтгэлийг *100 000* хувийг *100 000* хугацааны дотор, *100 000* хувийг *100 000* хугацааны дотор, *100 000* хувийг *100 000* хугацааны дотор хэсэгчлэн сайн дураараа биелүүлэхийг даалгасугай.

5. Зөрчил шалган шийдвэрлэх тухай хуулийн 4.5 дугаар зүйлд заасны дагуу хураан авсан:
А. Зөрчил үйлдэж олсон /хөрөнгө, орлого/, /аль нь болохыг доогуур зурах/
Б. Зөрчил үйлдэхэд ашигласан /зэвсэг, хэрэгсэл, тээврийн хэрэгсэл, уналга/, /аль нь болохыг доогуур зурах/
В. Зөрчил шалган шийдвэрлэх ажиллагаанд ач холбогдолтой баримт болох /эд зүйл, баримт бичиг/ *100 000* /аль нь болохыг доогуур зурах/

100 000 /нэр, төрөл, тоо, хэмжээ, шинж тэмдэг/-г Зөрчил шалган шийдвэрлэх тухай хуулийн 4.12 болон Засгийн газрын тогтоолоор баталсан "Албадлагын арга хэмжээ авсантай холбоотой хураан авсан хөрөнгө, орлого, эд зүйл, хэрэгсэл эс хохирол нөхөн төлүүлэх, улсын орлого болгох, устгах журам"-ын дагуу *100 000* шийдвэрлэсүгэй.

6. Холбогдогч *Х. Урвасгийн хот, сум* /хүн, хуулийн этгээдийн нэр/-д Зөрчил шалган шийдвэрлэх тухай хуулийн 7.2 дугаар зүйлийн 3 дахь хэсэгт зааснаар *100 000* -ны өдрийн дотор *100 000* үүргийг нөхөн биелүүлэхийг даалгах, эхүл үүргийг хэрэгжүүлэхтэй холбоотой *100 000* төгрөгийн зардлыг гаргуулсугай.

7. Зөрчил үйлдсэн хүн, хуулийн этгээд тогтоосон хугацаанд шийдвэрийг биелүүлээгүй бол шүүхийн шийдвэр гүйцэтгэх журмаар албадан гүйцэтгүүлэхээр эрх бүхий албан тушаалтан Зөрчил шалган шийдвэрлэх тухай хуулийн 7.6 дугаар зүйлд заасан харьяалах шүүхэд хүсэлт гаргана.

8. Шийдвэрийг эс зөвшөөрвөл Зөрчил шалган шийдвэрлэх тухай хуулийн 7.6 дугаар зүйлд заасны дагуу шүүхэд гомдол гаргах эрхтэй болохыг дурдсугай.

ШИЙДВЭР ГАРГАХ АЛБАН
Эрх бүхий албан тушаалтан
ТАНИЛЦСАН
Холбогдогч

Х. Урвасгийн хот, сум /гарын үсэг/ *Х. Урвасгийн хот, сум* /нэр/
Х. Урвасгийн хот, сум /гарын үсэг/ *Х. Урвасгийн хот, сум* /нэр/

2023 оны 08 сарын 11 өдөр

Огноо/Date: 2023.08.21 12:51:29

Шилжүүлгийн мэдээлэл/Transaction information

Журналын/Journal No: 000520834847

Системийн огноо/System Date: 2023.08.21 12:51:29

Дт/From	IBAN/Дансны/Картын дугаар IBAN/Account/Card number	Нэр/Name	Дүн/Amount	Ханш/Rate
	5589168218	ЧУХАМЖАРГАЛАН	500,000.00 MNT	1.00
/ Таван зуун мянган төгрөг /				
Кт/To	Банкны дугаар/Branch No 90	Банкны нэр/Bank Name State Fund - Төрийн Сан		
	IBAN/Дансны/Картын дугаар IBAN/Account/Card Number	Нэр/Name	500,000.00 MNT	1.00
	100110000988	Өм.Хүү, торгуулийн орлого		

Гүйлгээний утга/Transaction description:

ЕВ-Торгууль номер-0669632 , Чухамжаргалан ХХК

Харилцагч танд баярлалаа./Thank you to our customers

Гүйлгээний баримтыг баталгаажуулсан/Transaction statement verified:

Салбар, тооцооны төв/Branch, sub-branch:

Гарын үсэг/Signature:

Тамга/Stamp:

_____ Он/Year (YYYY) _____ Сар/Month (MM) _____ Өдөр/Day (DD)

Огноо/Date: 2023.08.23 12:13:38				
Шилжүүлгийн мэдээлэл/Transaction information				
Журналын/Journal No: 000522866706				
Системийн огноо/System Date: 2023.08.23 12:13:38				
Дт/From	IBAN/Дансны/Картын дугаар IBAN/Account/Card number 5589168218	Нэр/Name ЧУХАМЖАРГАЛАН	Дүн/Amount 5,000,000.00 MNT	Ханш/Rate 1.00
/ Таван сая төгрөг /				
Кт/To	Банкны дугаар/Branch No 90 IBAN/Дансны/Картын дугаар IBAN/Account/Card Number 100900013406	Банкны нэр/Bank Name State Fund - Төрийн Сан Нэр/Name БО нөхөн сэргээх баталгаа	5,000,000.00 MNT	1.00
Гүйлгээний утга/Transaction description: ЕВ-Чухамжаргалан ХХК 3614093				
Харилцагч танд баярлалаа./Thank you to our customers				
Гүйлгээний баримтыг баталгаажуулсан/Transaction statement verified:				
Салбар, тооцооны төв/Branch, sub-branch:				
Гарын үсэг/Signature:				
Тамга/Stamp:				
_____ Он/Year (YYYY) _____ Сар/Month (MM) _____ Өдөр/Day (DD)				

ӨМНӨГОВЬ АЙМАГ
ГУРВАНТЭС СУМЫН ЗАСАГ ДАРГА

46155, Өмнөговь аймаг, Гурвантэс сум, Урт баг,
Нутгийн удирдлагын ордон 201 тоот
Утас: (976)7053-6001
И-мэйл: gurvantes_zdtg@yahoo.com

2021.04.20 № 1/273

танай _____ -ны № _____ -т

БАЙГАЛЬ ОРЧИН,
АЯЛАЛ ЖУУЛЧЛАЛЫН ЯАМАНД

Өмнөговь аймгийн Гурвантэс сумын Урт багийн нутагт орших SGMV-00009 тоот ашиглалтын тусгай зөвшөөрөл бүхий талбайд "Барилгын чулууны ордыг ил уурхайн аргаар ашиглах" төслийг хэрэгжүүлэгч "Чухамжаргалан" ХХК нь Коронавируст халдвар /ковид-19/-ын цар тахлаас шалтгаалан 2020 онд үйл ажиллагаа явуулаагүй, тодорхойлолт авах хүсэлт бүхий 2021 оны №08 тоот албан бичиг ирүүлсэн болно.

Дээрх тус албан хүсэлт болон Байгаль орчин, Аялал жуулчлалын сайдын 2019 оны 10 дугаар сарын 29-ний өдрийн А/618 тоот тушаалын хавсралтаар баталсан "Байгаль орчны менежментийн төлөвлөгөө боловсруулах, хянан батлах, тайлагнах журам"-ын 2.7-н дагуу "Чухамжаргалан" ХХК нь тайлант 2020 онд үйл ажиллагаа явуулаагүй болохыг тодорхойлов.

ДАРГА Т. ГАНГАМАА

Mycom/D/dotood.2021

**МОНГОЛ УЛСЫН
БАЙГАЛЬ ОРЧИН,
АЯЛАЛ ЖУУЛЧЛАЛЫН ЯАМ**

15160 Улаанбаатар хот, Чингэлтэй дүүрэг,
Нэгдсэн Үндэстний гудамж 5/2, Засгийн газрын II байр,
Утас: 26 19 66, Факс: (976-51) 26 61 71,
E-mail: contact@mne.gov.mn, http://www.mne.mn

2017.09.27 № 068/5873
танай _____-ны № _____-т

ЧУХАМЖАРГАЛАН ХХК-Д

Өмнөговь аймгийн Гурвантэс сумын нутагт орших 00024X тоот түгээмэл тархацтай ашигт малтмалын хайгуулын тусгай зөвшөөрөл нь

Гол, мөрний урсац бүрэлдэх эх, усны сан бүхий газрын хамгаалалтын бүс, ойн сан бүхий газарт ашигт малтмал хайх, ашиглахыг хориглох тухай хуулийн 4.3, тус хуулийг дагаж мөрдөх журмын тухай хуулийн 2.1-д заасны дагуу Засгийн газрын 2012 оны 194 дүгээр тогтоолоор баталсан Гол мөрний урсац бүрэлдэх эх, ойн сан бүхий газрын хилийн зааг, Засгийн газрын 2015 оны 289 дугаар тогтоолын Усны сан бүхий газрын энгийн хамгаалалтын бүсийн хилийн заагтай тус тус давхцалгүй байна.

Улсын тусгай хамгаалалттай газар нутагтай давхцалгүй байна.

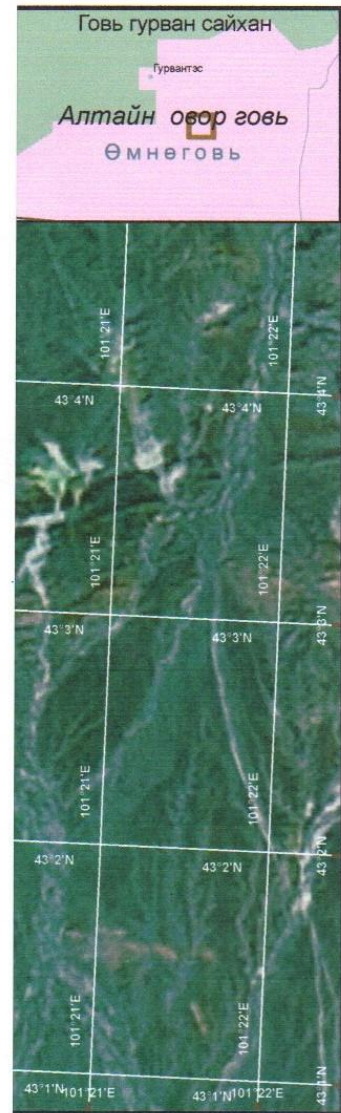
Зурган мэдээллийг хавсаргав.

ОЙ, УС, ТУСГАЙ ХАМГААЛАЛТТАЙ
ГАЗРЫН КАДАСТРЫН ХЭЛТСИЙН
ДАРГА Н.БАТЗАЯА

ЛАВЛАГАА

й зөвшөөрлийн дугаар: 00024X

ЭЭЦИЙН УДИРДЛАГЫН ГАЗАР

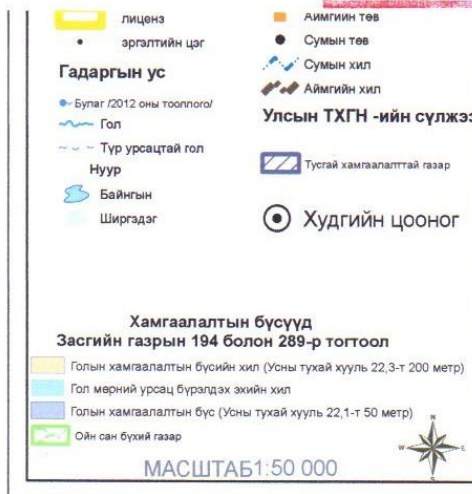
Ой, ус, тусгай хамгаалалттай газрын кадастрын хэлтэс

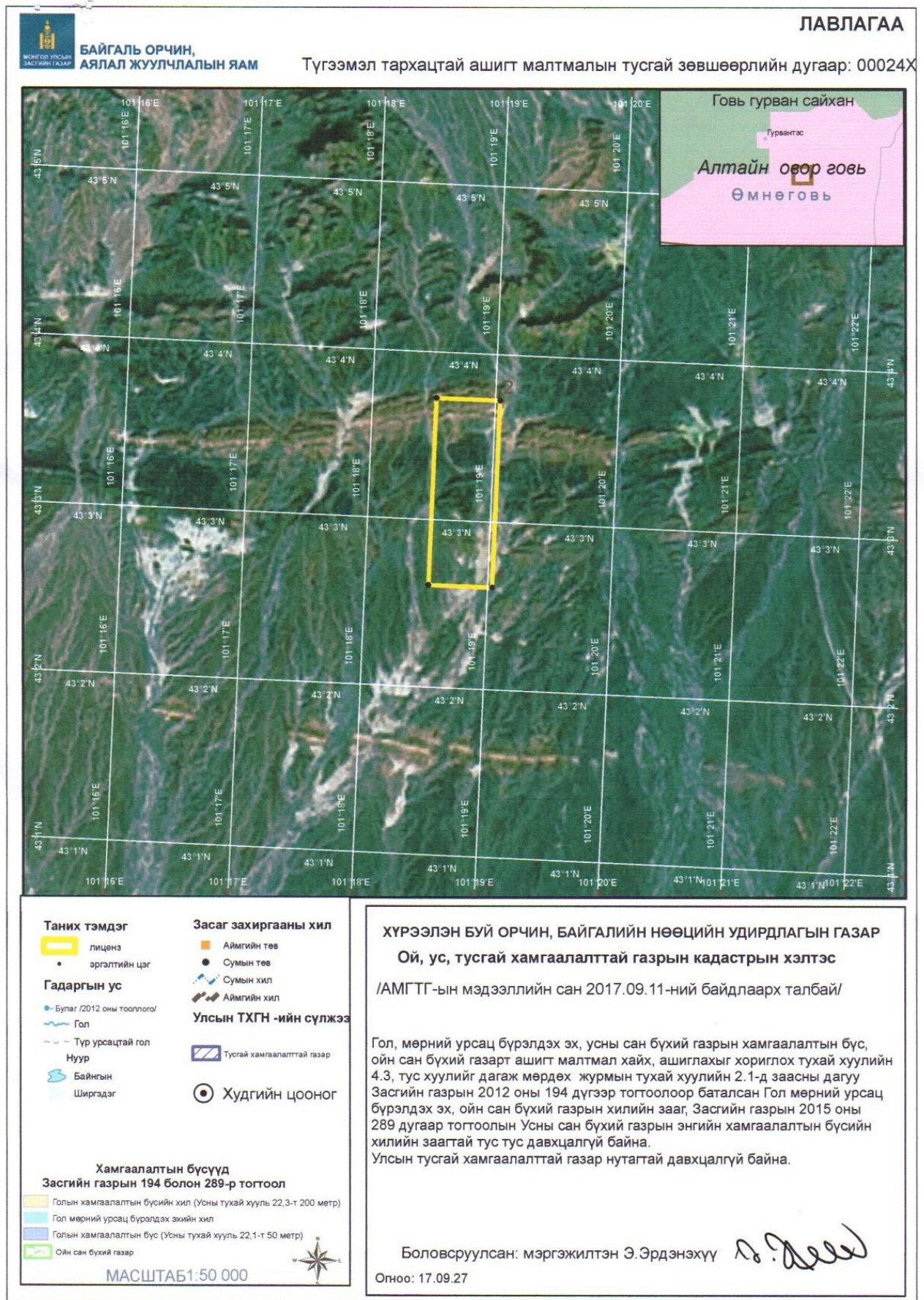
/АМГТГ-ын мэдээллийн сан 2017.09.11-ний байдлаарх талбай/

Гол, мөрний урсац бүрэлдэх эх, усны сан бүхий газрын хамгаалалтын бүс, ойн сан бүхий газарт ашигт малтмал хайх, ашиглахыг хориглох тухай хуулийн 4.3, тус хуулийг дагаж мөрдөх журмын тухай хуулийн 2.1-д заасны дагуу Засгийн газрын 2012 оны 194 дүгээр тогтоолоор баталсан Гол мөрний урсац бүрэлдэх эх, ойн сан бүхий газрын хилийн зааг, Засгийн газрын 2015 оны 289 дугаар тогтоолын Усны сан бүхий газрын энгийн хамгаалалтын бүсийн хилийн заагтай тус тус давхцалгүй байна. Улсын тусгай хамгаалалттай газар нутагтай давхцалгүй байна.

Боловсруулсан: мэргэжилтэн Э.Эрдэнэхүү

Огноо: 17.09.27

МОНГОЛ - УС
ТӨРИЙН ӨМЧИТ АЖ АХУЙН ТООЦООТ
ҮЙЛДВЭРИЙН ГАЗАР

16050 Улаанбаатар хот, Баянгол дүүрэг,
Чингүнжавын гудамж, Монгол - Ус ТӨУГ-ын байр,
УБД: 9013001040, Утас: 7018 0076, 7018 8643,
Факс: (976) 7018 0074, Вэбсайт: www.mglwater.mn

2019.11.12 № 1/648
танай 2019.10.20-ны № 22 -Т

ТОТБАТ ХХК-Д

Усны ашиглах боломжит нөөцийн
дүгнэлт хүргүүлэх тухай

Усны тухай хуулийн 10 дугаар зүйлийн 10.1.22, 28 дугаар зүйлийн 28.2.2, "Нэгж бүтээгдэхүүн үйлдвэрлэх, ажил гүйцэтгэх, үйлчилгээ үзүүлэхэд зарцуулах усны норм батлах тухай" Байгаль орчин, ногоон хөгжил, аялал жуулчлалын сайдын 2015 оны А/301 дүгээр тушаал, Байгаль орчин, аялал жуулчлалын яамны 2019 оны 096/7474 дүгээр лавлагааг үндэслэн Өмнөговь аймгийн Гурвантэс сумын нутагт орших "Барилгын чулууны ордыг ил аргаар ашиглах" төслийн байгаль орчны нөлөөллийн нарийвчилсан үнэлгээний тайлан (2019)-д тусгасан ус ашиглалтын тооцооллыг хянаж үзээд, усны ашиглах боломжит нөөцийн дүгнэлтийг гарган хавсралтаар хүргүүлж байна.

Хавсралт: Усны ашиглах боломжит нөөцийн дүгнэлт 2 хуудастай.

ЗАХИРАЛ

Г.БИЛЭГСАЙХАН

00011110

**“МОНГОЛ УС” ТӨРИЙН ӨМЧИТ ҮЙЛДВЭРИЙН ГАЗАР
УСНЫ АШИГЛАХ БОЛОМЖИТ НӨӨЦИЙН ДҮГНЭЛТ**

2019 оны 11 дүгээр
сарын 12-ны өдөр

Дугаар-109

Улаанбаатар
хот

1. Төсөл хэрэгжүүлэгч ахуйн нэгж байгууллага, захирлын нэр, хаяг, утас факс, улсын бүртгэлийн болон регистрийн дугаар -
“Чухамжаргалан” ХХК, захирал О.Хишигбат, Өмнөговь аймаг, Гурвантэс сум, 2-р баг, Баясах, 00 тоот, утас: 94737373, улсын бүртгэлийн дугаар: 1111003044, регистрийн дугаар: 3614093.

2. Төслийн нэр, байршил -

Барилгын чулууны орд нь Өмнөговь аймгийн Гурвантэс сумын төвөөс урагш 40.0 км-т оршино. Алтайн өвөр говийн сав газарт хамрагдаж байна

3. Тусгай зөвшөөрлийн дугаар, талбайн координат /X,Y/ -

Тусгай зөвшөөрлийн дугаар: SGMV-00009, Талбайн хэмжээ: 103.9га

№	Уртраг	Өргөрөг	№	Уртраг	Өргөрөг
1	101° 19' 02.50"	43° 02' 55.50"	3	101° 18' 31.50"	43° 03' 43.50"
2	101° 18' 31.50"	43° 02' 55.50"	4	101° 19' 02.50"	43° 03' 43.50"

4. Үйлдвэрлэл, үйлчилгээний нэр, төрөл, зориулалт -

Барилгын чулууны ордыг ил аргаар ашиглах, олборлох

5. Төслийн хүчин чадал, техник, технологи ажиллах горим -

Уурхай нь 5 жилийн хугацаанд нийт 426,800.0тн, жилд 88,000.0тн барилгын чулууг ил аргаар олборлон, жилд 220 хоног, 2 ээлжээр, 12 цагийн горимоор ажиллана.

6. Усны ашиглалтыг тооцох -

Байгаль орчин, ногоон хөгжил, аялал жуулчлалын сайдын 2015 оны А/301 дүгээр тушаалаар баталсан “Нэгж бүтээгдэхүүн үйлдвэрлэх, ажил гүйцэтгэх, үйлчилгээ үзүүлэхэд зарцуулах усны норм”-ын дагуу ус ашиглалтыг тооцоход:

- Унд ахуйд 18хүн x 80.0л/хон = 1.44м³/хон (316.8м³/жил) ус,
- Зам талбайн усалгаанд 2,250.0м² x 2л/м² x 5 удаа = 22.5м³/хон (4,950.0м³/жил),

Нийт 23.94м³/хон (5,266.8м³/жил) усыг ашиглахаар тооцсон.

- Уурхайн олборлолтын 3 дахь жилээс 20,000.0м² талбайд биологийн нөхөн сэргээлт хийхэд 2,400.0м³/жил ус шаардагдана.

7. Усны эх үүсвэр, нөөц, чанар, усны ашиглах боломжит нөөцийн хэмжээ -

Төсөл хэрэгжүүлэхэд шаардагдах 22.5м³/хон усыг орон нутгийн эзэмшлийн 1.5л/с буюу 129.6м³/хон ундаргатай худгаас авч ашиглахад усны ашиглах боломжит нөөцийн хэмжээ хүрэлцээтэй байна.

(Худгийн байршил 101°09'17.60"E, 43°10'15.80"N, Худгаас ус авч ашиглаж болох тухай Өмнөговь аймгийн Гурвантэс сумын засаг даргын 2019 оны 1/414 дүгээр албан бичиг).

8. Байгаль орчны үнэлгээ боловсруулсан аж ахуйн нэгж байгууллага-

Байгаль орчны нөлөөллийн нарийвчилсан үнэлгээний тайланг "Тотбат" ХХК боловсруулсан.

9. Тавих шаардлага, цаашид авах арга хэмжээ, зөвлөмж –

Төслийг хэрэгжүүлэх явцад Усны тухай хуулийн 4 дүгээр зүйлийн 4.4, 4.5, 24 дүгээр зүйлийн 24.4, 28 дугаар зүйлийн 28.4, 30 дугаар зүйлийн 30.1 дэх хэсгийг хэрэгжүүлэх, өөрийн усны эх үүсвэртэй болох, усны барилга байгууламжийн зураг төсөл хийлгэх, усны хяналт-шинжилгээг тогтмол хийж нөөц, чанарт хяналт тавьж ажиллахыг "Чухамжаргалан" ХХК-д зөвлөж байна.

ХЭЛТСИЙН ДАРГА

МЭРГЭЖИЛТЭН

Ц.БАЯРСАЙХАН

Б.НАРАНГЭРЭЛ

"ЧУХАМ ЖАРГАЛАН ХХК"

Монгол улс, Өмнөговь аймаг,
Гурван тэс сум, Бага-Овоо баг
Утас: 99003490
E-mail: chukhamjargalan@gmail.com

2023 .08. 23 № 29

танай _____ -ны № _____ -т

Байгаль орчны менежментийн төлөвлөгөө
батлуулах тухай:

"Чухам жаргалан" ХХК нь Өмнөговь аймгийн Гурвантэс сумын Бага-Овоо багийн нутагт орших SGMV -00009 тоот ашиглалтын тусгай зөвшөөрөл бүхий талбайд түгээмэл тархацтай ашигт малтмалын "Барилгын чулууны ордыг ил уурхайн аргаар ашиглах" төслийг хэрэгжүүлэхээр ажиллаж байна. Бид өнгөрсөн 2022 онд Байгаль орчны менежментийн төлөвлөгөөг заасан хугацаанд батлуулаагүй ажилласны улмаас зөрчлийн тухай хуулийн 7.1.2 заалтын дагуу 500 нэгжээр торгуулсан болно.

Иймд бид Байгаль орчин, Аялал жуулчлалын сайдын 2019 оны 10 сарын 29-ны өдрийн А/618 тоот тушаалын хавсралтаар баталсан "Байгаль орчны менежментийн төлөвлөгөө боловсруулах, хянан батлах, тайлагнах журам"-н дагуу 2023 оны Байгаль орчны менежментийн төлөвлөгөө боловсрууллаа. Дээрх журмын 2.1, 2.2 заасны дагуу 2023 оны менежментийн төлөвлөгөөг боловсруулан хүргүүлж байгаа бөгөөд зохих журмын дагуу төлөвлөгөөг баталж өгнө үү.

Хүндэтгэсэн
ГҮЙЦЭТГЭХ ЗАХИРАЛ

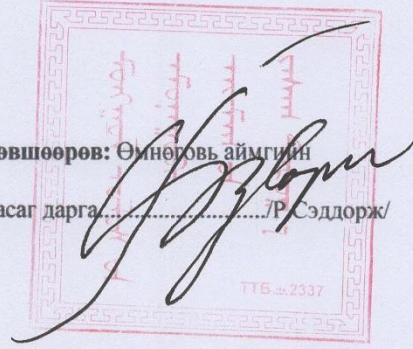

А.ТЭМҮҮЛИН

Батлав: "ЧУХАМЖАРГАЛ" ХХК-ний
Гүйцэтгэх захирал...../А.Тэмүүлн/

Зөвшөөрөв: Өмнөговь аймгийн
Засаг дарга...../Р.Сэддорж/

2023 ОНЫ УУЛЫН АЖЛЫН ТӨЛӨВЛӨГӨӨ

(Тусгай зөвшөөрлийн талбайн дугаар: SGMV-00009)

Аймаг.Өмнөговь
Сум.Гурвантэс
Уурхайн нэр.Хөв

ТАНИЛЦСАН:

АМГТГ-ын Говийн бүсийн төлөөлөгчийн газрын дарга...../Э.Ганхуяг/ Э.Ганхуяг

ХЯНАСАН:

Өмнөговь аймгийн ЗДТГ-ын ГУУХУ-ын байцаагч...../Ц.Отгонгэрэл/ Ц.Отгонгэрэл

БОЛОВСРУУЛСАН:

Төлөвлөлтийн инженер:...../Д.Бямбадорж/ Д.Бямбадорж

2023 он

Маягт ГY-1.1

ХӨВ ДАЙРГАНЫ УУРХАЙН 2023 ОНЫ ЕРӨНХИЙ МЭДЭЭЛЭЛ

№	Үзүүлэлтүүд		
1.	Аж ахуйн нэгжийн нэр		Чухамжаргалан
2.	Улсын бүртгэлийн дугаар		1111003044
3.	Уурхайн нэр		Хөв
4.	Ордын нэр		Хөв
5.	Ордын байршил	Нийслэл/Хот/ Аймаг	Өмнөговь
6.		Сум/Дүүрэг	Гурвантэс
7.	Ашигт малтмалын төрөл		Дайрга
8.	Ашиглалтын тусгай зөвшөөрлийн дугаар		SGMV-00009
9.	Ашиглалт эхэлсэн огноо		2020
10.	Аж ахуйн нэгжийн хаяг	Аймаг/Хот	Өмнөговь
11.		Сум/Дүүрэг	Гурвантэс
12.		Баг/Хороо	2-р баг
13.		Гудамж/Байр	Баясах төв 0 тоот
14.		Шуудангийн хайрцаг	
15.		Утас	94737373
16.		Факс	
17.		Гар утас	94737373
18.	Электрон шуудан		
19.	Вэб хуудас		
20.	Захирлын хаяг	Нэр	О.Хишигбат
21.		Утас	94737373
22.		Факс	
23.		Гар утас	
24.	Электрон шуудан		
25.	Нөөцийн тайлан хэлэлцсэн ЭБМЗ-ийн хурлын огноо, дүгнэлтийн дугаар		2019.09.28 дугаар ХХ-12-04
26.	Нөөцийг бүртгэсэн шийдвэрийн огноо, дугаар		2018.11.05 дугаар н/114
27.	Анхны нөөцийн хэмжээ		578.7 мян м.куб
28.	Тухайн оны эхэн дэх нөөцийн хэмжээ		567.7 мян м.куб
29.	ТЭЗҮ-ийн дүгнэлтийн огноо, дугаар		2019.08.07 дугаар т/19-11-07
30.	Ашиглах хугацаа		5
31.	Жилийн хүчин чадал		88.0 мян м.куб
32.	Урьд онуудад гаргасан бүтээгдэхүүний нийт хэмжээ		-
33.	Тухайн онд гаргах бүтээгдэхүүний хэмжээ		88.0 мян м.куб
34.	Дараа онд гаргах бүтээгдэхүүний хэмжээ		88.0 мян м.куб

Үзүүлэлт гаргасан:

Инженер *Д.Бямбадорж* Д.Бямбадорж

Хүлээн авсан:

АМГТГ-ын Говийн бүсийн төлөөлөгчийн газрын дарга
Э.Ганхуяг Э.Ганхуяг
Өмнөговь аймгийн ЗДТГ-ын ГУУХУ-ын байцаагч
Ц.Отгонгэрэл Ц.Отгонгэрэл

Маягт ТУ-1.2

ХӨВ ДАЙРГАНЫ УУРХАЙН 2023 ОНЫ ОЛБОРЛОЛТ, БОЛОВСРУУЛАЛТ, БҮТЭЭГДЭХҮҮН ГАРГАЛТЫН ТӨЛӨВЛӨГӨӨ

Геологийн нөөц	Ашиглалтын хаягдал			Бохирдолт		Үйлдвэрлэлийн нөөц			Боловсруулах хувийн хэмжээ		Бүтээгдэхүүн гаргалт					Технологийн хаягдал				
	Блокын талбай	Хөрсний зузаан	Давхаргын зузаан	Хөрсний хэмжээ	Хүрний хэмжээ	Хаяглалтын хувь	Бохирдолтын хувь	Бортоор нэмэгдэх хөрс	Хөрс хуулагт	Хүрний хэмжээ	Боловсруулах хувийн хэмжээ	Ларц	Нийт бүтээгдэхүүний хэмжээ	Үүнээс: Бүтээгдэхүүн 1-ийн хэмжээ	Бүтээгдэхүүн 2-ын хэмжээ	Бүтээгдэхүүн 3-ын хэмжээ	Хаяглалтын хувь	Хаяглалтын хувийн хэмжээ		
Хэмжих нэгж	м ²	м	м	м ³	м ³	м ³	м ³	м ³	м ³	м ³	м ³	м ³	мян м ³	мян м ³	мян м ³	мян м ³	%	мян м ³		
Нөөцийн зэрэг, Блокын дугаар	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	15	16	17	18	19	
Дугаар	13240.0	0.3	6.0	3972.0	79440.0	0.3	238.3	0.3	262.2	-	3972.0	79463.8	79463.8		79.23	76.18	2.89	0.16	0.24	
В-I	2085.4	0.3	5.0	625.6	10427.1	0.3	31.3	0.3	34.4	-	625.6	10430.2	8536.2		8.51	8.18	0.31	0.02	0.03	
С-II																				
Нийт	15325.4	0.3	5.0	4597.6	89867.1	0.3	269.6	0.3	296.6	-	4597.6	89894.0	88000		87.74	84.36	3.20	0.18	0.26	
Бүтээгдэхүүний төрөл																				

*- Үйлдвэрлэлийн нөөцийг бүгдийг боловсруулахаар бол үйлдвэрлэлийн нөөцтэй адил байна.

Үзүүлэлт гаргасан: Инженер *Д.Рамбагзор* Д.Бямбалорж
Хүлээн авсан: Хүлээн авсан: *Э.Панхуйя* Э.Панхуйя
АМГТ-ын Төвийн бүсийн төлөөлөгчийн газрын дарга
Өмнөговь аймгийн ЗДТГ-ын ГУУХУ-ын байцаагч
Ц.Отгонгэрэл Ц.Отгонгэрэл

Маягт ТУ-1.4

**ХӨВ ДАЙРГАНЫ УУРХАЙН 2023 ОНЫ БАЙГАЛЬ ОРЧНЫГ ХАМГААЛАХ,
НӨХӨН СЭРГЭЭХ АЖЛЫН ТӨЛӨВЛӨГӨӨ**

№	Үзүүлэлтүүд	Төлөвлөгөө		Тайлбар
		га	м ³	
1.	Хэмжих нэгж			
2.	Уурхайн эдэлбэр	5.1		
3.	Уулын ажилд хамрагдах талбай	2.38		
Ү Ү Н Э Э С	а/. 2023 оны нөхөн сэргээлт хийх талбай	-		Нөхөн сэргээлт хийхгүй.
	б/. Дотоод овоолгоор	-		Дотоод овоолго хийхгүй.
	в/ Техникийн нөхөн сэргээлт	-		Нөхөн сэргээлт хийхгүй.
	г/. Шимт хөрсний нөхөн сэргээлт	-		
	д/ Биологийн нөхөн сэргээлт	-		
	б/. Зарцуулагдах хөрөнгийн хэмжээ /сая.төг/	9.93		Байгаль орчин, нөхөн сэргээлтийн ажлын жилд хуримтлагдах зардлын дүн
4.	Байгаль орчны нарийвчилсан үнэлгээний заалтууд	1.		
		2.		
		3.		
5.	Хайгуулаар хийгдсэн малталтуудын нөхөн сэргээлт			
6.	Бусад хийгдсэн ажлууд			

Үзүүлэлт гаргасан:

Инженер *Д.Бямбадорж* Д.Бямбадорж

Хүлээн авсан:

АМГТГ-ын Говийн бүсийн төлөөлөгчийн газрын дарга:

Э.Ганхуяг Э.Ганхуяг
Өмнөговь аймгийн ЗДТГ-ын ГУУХУ-ын байцаагч:
Ц.Отгонгэрэл Ц.Отгонгэрэл

Маягт ТУ-1.5

ХӨВ ДАЙРГАНЫ УУРХАЙН 2023 ОНЫ ХЭРЭГЦЭЭТ УСНЫ ХЭМЖЭЭ

№	Ус хэрэглэх объект	Цэвэр усны хэмжээ (м ³)	Эргэлтийн усны хэмжээ (м ³)	Эргэлтийн усны эзлэх хэмжээ (%)	Хэмжих нэгж м ³ /жил	
					Нийт	Тайлбар
1	Уурхай (ил болон далд)	12,924				
2	Баяжуулах, боловсруулах, ангилан ялгах					
3	Унд ахуйн хэрэгцээнд	1,054.5				
4	Бусад хэрэгцээнд					
5	Бүгд	13,979.5				

Үзүүлэлт гаргасан:

Инженер *Д.Бямбадорж* Д.Бямбадорж

Хүлээн авсан:

АМГТГ-ын Говийн бүсийн төлөөлөгчийн газрын дарга
Э.Ганхуяг Э.Ганхуяг
Өмнөговь аймгийн ЗДТГ-ын ГУУХУ-ын байцаагч
Ц.Отгонгэрэл Ц.Отгонгэрэл

Маягт ТУ-1.7

ХӨВ ДАЙРГАНЫ УУРХАЙН 2023 ОНЫ БОЛОВСРУУЛАХ ҮЙЛДВЭРИЙН ТОНОГ ТӨХӨӨРӨМЖИЙН ЖАГСААЛТ

д/д	Тоног төхөөрөмжийн нэр		Техникийн үзүүлэлт		Тоо ширхэг	Ашиглалтын хугацаа			Бүтээл, м3			Цахилгаан хөдөлгүүр				Үнэ, сая.төг		Цаг ашиглалт (коэффициентоор)	Түвш, моторын тос, гидрийн шингэний хэрэглээ, жилд	ТЭЗҮ-д төсөвлөгөө эсэх
	Төрөл	Марк	Үзүүлэлт	Хэмжих нэгж		Ашиглалтанд өгсөн он	Дууссан он	Гүйлт ба мот/цаг	Цаг	хоног	жил	Марк	Тоо	Нэгжийн чадлал	Нийт чадлал	Анхны үнэ	Үлдэгдэл үнэ			
1	1	Чигиргээг	YVF-1042	3	м.куб	1	2018	2028	50-80	1170	234000	1	22	22	40	20			+	
2	2	Хацарт бутлуур	YJC-4230	275	эрг/мин	1	2018	2028	30-80	990	198000	1	45	45	250	125			+	
3	3	Конусан	YCS-1300	15	квт/цаг	1	2018	2028	25-30	504	100800	1	15	15	260	130			+	
4	4	Чигиргээг	YJC-4230	18	квт/цаг	1	2018	2028	25	450	90000	1	18	18	60	30			+	
5	5	Туузан конвейер	Wongwon	55	квт	1	2018	2028	25-30	504	100800	1	55	55	90	45			+	

Үзүүлэлт гаргасан:

Инженер *Д.В.Орлов* Д.Бямбалорж

Хүлээн авсан:

АМГТТ-ын Төвийн бусийн төлөөлөгчийн газрын дарга

А.Орлов Э.Ганхуяг

Өмнөд зөв аймгийн ЭДТТ-ын ГУУХУ-ын байцаагч

Б.Орлов Ц.Отгонгэрэл

Маягт ТУ-1.8

ХӨДӨЛМӨРИЙН АЮУЛГҮЙ АЖИЛЛАГАА, ЭРҮҮЛ АХУЙН СУДАЛГАА

Байгууллагын нэр: **Чухамжаргалан ХХК**

Уурхайн байршил: **Өмнөговь аймаг Гурвантэс сум**

Үзүүлэлт		Д/Д	
Нийт ажилтны дундаж тоо:		1	25
Үүнээс:	Эмэгтэй	2	5
	Гадаадын иргэн	3	
Хөдөлмөрийн гэрээ байгуулсан ажилтны тоо		4	25
Үүнээс:	Хугацаагай	5	
	Хугацаагүй	6	
Хөдөлмөр хамгааллын итгэмжлэгдсэн төлөөлөгч /ИТ/ буюу ажилтны төлөөлөгчид /АТ/ болон хөдөлмөрийн маргаан таслах комисстой /К/ эсэх		7	1
Хөдөлмөрийн аюулгүй ажиллагаа, эрүүл ахуйн асуудал эрхэлсэн алба, ажилтан /орон тооны-ОТ, орон тооны бус зөвлөл-ОТБЗ/		8	1
Хөдөлмөрийн аюулгүй ажиллагаа, эрүүл ахуйн арга хэмжээнд төлөвлөсөн ба зарцуулсан хөрөнгө, зардал /мян.төг/		9	
ХАА, ЭА-н самбар, булан, танхимтай эсэх		10	
ХАА, ЭА-н сургалтын хэдэн цагийн батлагдсан хөтөлбөртэй		11	
ХАА, ЭА-н сургалтанд хамрагдсан ажилтны тоо		12	25
Үүнээс:	Урьдчилсан зааварчилга	13	25
	Ажлын байран дахь анхан шатны зааварчилга	14	25
	Давтан зааварчилга	15	25
	Курсын сургалт	16	
Ажилтны ариун цэвэр, ахуйн байр	Захиргаа, аж ахуйн үйлчилгээний байр	17	1
	Цэвэрлэх, ариутгах, засварлах байр	18	1
	Алжаал тайлах, амрах байр, өрөөний тоо	19	10
	Анхан шатны эмнэлгийн тусламж үзүүлэх эмийн сангийн тоо	20	
Ажилтны хооллолт	/Дээр бичигдээгүй бусад ахуйн байрыг нөхөж бичих/	21	
	Хоол, цайны газар, суудлын тоо	22	30
Ажилтныг жилд хэдэн удаа эрүүл мэндийн үзлэгт хамруулдаг	Хоолны үнийн хямдрал /хувиар/	23	
		24	1
Үүнээс:	Урьдчилан сэргийлэх	25	
	Хугацаат	26	
Эрүүл мэндийн үзлэгт шаардагдах зардал /мян.төг/		27	4,000.0
Орон тооны /ОТ/ эсвэл гэрээтэй /Г/ ажилладаг эмнэлэг, эмч		28	

Ажилд шинээр орсон ба эмнэлгийн үзлэг хийлгэсэн ажилтны тоо		29		
Үүнээс: Суурь өвчтэй		30		
Хөдөлмөрийн чадвар түр алдалтын жилийн дундаж хэмжээ /хүн дөр/		31		
Нийт ажлын байрны тоо		32	25	
Ажлын байрны нөхцөл байдлын тоо	Хэвийн	33	25	
	Хэвийн бус	Хортой	34	
		Хүнд /ус чийгтэй, хүйтэн/	35	
		Халуун	36	
		Газар дор	37	
Хэмжилт, судалгаа хийгдсэн ажлын байр, ажилтны тоо		38		
Үүнээс:	Чийглэгтэй	39		
	Тоосжилттой	40	4	
	Дуу шуугиантай	41		
	Доргионтой	42		
	Химийн бодисийн ууршилттай	43		
	Цахилгаан соронзон нөлөөнд ажилладаг	44		
	Цацраг идэвхит бодистой ажилладаг	45		
	Хөдөлмөрийн хэвийн бус нөхцөлд ажиллаж байгаа ажилтанд эдлүүлж буй хөнгөлөлт	Сүү болон хор саармагжуулах хоол, хүнсний бүтээгдхүүн олгодог Нэмэгдэл амралттай	46 47	
Хөдөлмөрийн тухай Монгол улсын хууль тогтоомж зөрчсөн ажилтны тоо	Нэмэгдэл хөлс олгодог	48		
Хөдөлмөрийн тухай Монгол улсын хууль тогтоомж зөрчсөн ажилтны тоо		49		
Үүнээс:	Сануулсан	50		
	Цалин хөлс бууруулсан	51		
	Торгууль ногдуулсан /хүн.төг/	52		
	Хөдөлмөрийн гэрээ цуцалсан	53		
	Эрүүгийн хариуцлага хүлээлгэсэн	54		
Нийт тоног төхөөрөмжийн тоо		55		
Үүнээс:	Аюулгүй ажиллагааны заавартай	56		
	Техникийн паспорттай	57		
	Нийт ба баталгаажилт хийгдсэн өргөх, зөөх механизм	58		
	Шугам хоолой	59		
	Аюулгүй ажиллагааны зөвшөөрөл гэрчилгээгүй	60		
	Хаалт хамгаалалт бүрэн бус	61		
	Цахилгаан газардуулга хийж баталгаажуулаагүй	62		
	Тоног төхөөрөмжийн аюултай хэсэгт анхааруулах тэмдэг, дохио, санамж тавиагүй	63		
	Ашиглалтын шаардлага хангахгүй болсон	64		
Аюултай бодисын хадгалалт хамгаалалт	химийн хорт бодис	65		
	тэсрэх бодис	66		

МЭДЭЭ ГАРГАСАН

1. Инженер ..... *Д.Бямбадорж* Д.Бямбадорж
2. Нягтлан бодогч ..... *Э.Солонго* Э.Солонго

ХҮЛЭЭН АВСАН:

1. АМГТГ-ын Говийн бүсийн төлөөлөгчийн газрын дарга
..... *Э.Ганхуяг* Э.Ганхуяг
2. Өмнөговь аймгийн ЗДТГ-ын ГУУХУ-ын байцаагч
..... *Ц.Отгонгэрэл* Ц.Отгонгэрэл

Маягт ТУ-1.11

**ХӨВ ДАЙРГАНЫ УУРХАЙН 2023 ОНЫ
УЛС, ОРОН НУТГИЙН ТӨСӨВТ ОРУУЛАХ ОРЛОГО**

№	Татварын нэр	Хаанахын төсөвт төлөх (улс, аймаг, сум)	Хэмжих нэгж	Төлөвлөгөө	Тайлбар
1.	Ашигт малтмалын нөөц ашигласны төлбөр	Улсын төсөвт	сая төг	87.736	
2.	Аж ахуйн нэгж байгуулагын орлогын албан татвар		сая төг	90.01	
3.	Нэмэгдсэн өртгийн албан татвар		сая төг	342.1704	
4.	Төрийн өмчийн ногдол ашиг		сая төг		
5.	Улсын төсвийн хөрөнгөөр хийсэн хайгуулын ажлын нөхөн төлбөр		сая төг		
6.	Тусгай зөвшөөрлийн төлбөр	Улсын төсөвт	сая төг	1.5585	
7.	Газар ашигласны төлбөр	Орон нутагт	сая төг	4.9	
8.	Ус ашигласны төлбөр	Орон нутагт	сая төг	10.45	
9.	Тээврийн хэрэгсэл, өөрөө явагч механизмын татвар	Орон нутагт	сая төг	0.84	
10.	Үл хөдлөх хөрөнгийн татвар		сая төг		
11.	Агаарын бохирдлын төлбөр		сая төг		
12.	Нийгмийн даатгалын шимтгэл	Орон нутагт	сая төг	54.18	
13.	Эрүүл мэндийн даатгалын шимтгэл		сая төг		
14.	Гадаад ажилчдын ажлын байрны төлбөр		сая төг		
15.	Хүн амын орлогын албан татвар		сая төг	33.07	
16.	Ногдол ашгийн татвар		сая төг		
17.	Хандив, тусламж		сая төг	20	Орон нутгийг дэмжих
18.	Бусад		сая төг		
19.	Нийт улс, орон нутгийн төсөвт оруулах орлого		сая төг	645	

Үзүүлэлт гаргасан:

Хүлээн авсан:

Инженер *Д. Дамбадорж* Д.Бямбадорж

АМГТ-ын Говийн бүсийн төлөөлөгчийн газрын дарга
Э.Ганхуяг Э.Ганхуяг

Өмнөговь аймгийн ЗДТГ-ын ГУУХУ-ын байцаагч
Ц.Отгонгэрэл Ц.Отгонгэрэл

Маягт ТУ-1.12

**ХӨВ ДАЙРГАНЫ УУРХАЙН 2023 ОНЫ
ХӨРӨНГӨ ОРУУЛАЛТЫН БҮТЭЦ**

д/д	Хөрөнгө оруулалтын үзүүлэлт	Хэмжих нэгж	Анхны жилийн хөрөнгө оруулалт	Урьд жилүүдийн хөрөнгө оруулалт	2023 оны хөрөнгө оруулалтын төлөвлөгөө	
1.	Нийт хөрөнгө оруулалт	сая.төг	1,938.0	1,162.8	100.0	
1.1.	Дотоодын хөрөнгө оруулалт	Өөрийн	сая.төг			
		Зээл	сая.төг			
		Үнэт цаасны	сая.төг			
		Бусад	сая.төг			
1.2.	Гадаадын хөрөнгө оруулалт	Өөрийн	сая.төг			
		Зээл	сая.төг			
		Үнэт цаасны	сая.төг			
		Бусад	сая.төг			
2.	Хөрөнгө оруулалтын зарцуулалт	Үндсэн хөрөнгө	сая.төг		1,162.8 /2023 оны үлдэгдэл өртөг/	
		Эргэлтийн хөрөнгө	сая.төг			
3.	Хөрөнгө оруулалтын хэлбэр	Анхны	сая.төг			
		Хүчин чадал өргөжүүлэх	сая.төг		-	
		Техник, тоног төхөөрөмжийн шинэчлэлт	сая.төг			-
		Бусад	сая.төг			100.0 /2023 оны эргэлтийн хөрөнгө/
4.	Хамтарсан үйлдвэрийн хөрөнгийн харьцаа	% / %				

Үзүүлэлт гаргасан:

Инженер *Д. Бямбадорж* Д.Бямбадорж

Хүлээн авсан:

АМТГ-ын Говийн бүсийн төлөөлөгчийн газрын дарга
Э.Ганхуяг Э.Ганхуяг
Өмнөговь аймгийн ЗДТГ-ын ГУУХУ-ын байцаагч
Ц.Отгонгэрэл Ц.Отгонгэрэл